శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

బృహదశ్వరాజసంవాదరూపంబును

శ్రీమద్రాఘవాచార్యకవివరప్రణీతంబును

కలికల్మషనివారకంబునగు,

నలచరిత్రము-ద్విపద కావ్యము.

ఇది,

సత్యాంశోపయుక్తంబగునటుల

పండితులచే బరిష్కరింపఁబడి

ర. 4

శ్రీ చెన్నపురంబునందు

బి. వి. రంగయ్య శెట్టిగారి

స్వకీయ

శ్రీలక్ష్మీనృసింహవిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

19-5-11.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

ప్రథమభాగము.

క॥ శ్రీరమ్యధర్మనిత్య । ప్రారంభవిభాసిరాజ్యపరమేశ్వరఘో
రారిమదకుంభికుంభవి । దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా॥

శ్లో॥ శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయదధతోవక్షోముఖాంగేషు। యేలోకానాంస్థితి
మావహంత్యవిహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవాం। తేవేదత్రయమూ
ర్తయస్త్రిపురుషాస్సంపూజితావస్సురైః। ర్భూయాసుఃపురుషోత్త
మాంబుజభవశ్రీకంధరాశ్శ్రేయసే॥

— రాజ్యంబులోడిన పాండవులయొద్దికి బృహదశ్వుఁడేతెంచుట. —

సలలితసాంద్రశబ్దసంగతుల। వలెనొప్పనలచక్రవర్తిచరిత్ర। విరచింతు
నానేర్చువిధమెల్ల దెలియుఁడు। కరమొప్పఁదత్కథాక్రమమెట్టిదనిన। పరమపావ
నుఁడైనపాండునందనుఁడు। ధరయెల్లఁగల్లజూదంబుననోడి। కౌరవాగ్రజుపాలు
గావించిదైత। ఘోరాటవులకుపోక్కుచునేగియచట। తనతమ్ములనుదానుతన
కూర్మిసతియు। మునివేషము దాల్చిమోదంబుదక్క। విహరింపుచుండిరివిధివ
శంబునను। మహిమతోడనుభూమిపైనిన్నవలది। అరుదైనరుద్రాక్షహారముల్
వేసి। యురవుకెంజెడలెల్లయొగిచుట్టుగట్టి। పరగకృష్ణాజినాంబరముధరించి। కర
ముజెన్నొందగాకమండలవు। ధరియించిజపమెన్న దన్నచేనుంచి। పరువడివరయో
గపట్టెధరించి। ఘనతరంబుగపాదుకలు వేడ్కమెట్టి। కరుణతోవేంచేయగాజూ
చిపాండు। తనయుండుతమ్ములుతానువేగ। జనుదెంచిఎదురుగాసంయమీ
శ్వరునిచరణాంబుజములకుచయ్యనమ్రొక్కి। యరుదుగానర్ఘ్యపాద్యాదిసత్క
ర్మవితతులబూజించివినుతులుచేసి। యతిభక్తిగొనివచ్చియవాసనమున।
నునిచిచేతులుమోడ్చియురుతరభక్తి। ననియెనుమునితోడనారాజవిభుఁడు। ప
రమయోగధ్యానపావనజ్ఞాన। చిరదయానిధిమీకుక్షేమమేయనిన। వినిము
ద్రుడుధరావిభునకిట్లనియె। జననాథనీవంటిసత్యసంధున్నుగలుగుటక్షేమంబుగ
లుగుగాక। యిలక్రమంబులుమున్నియేటికివచ్చి। ధరణీతలేశనీతరములునీవుపరి

ణామమే మునిపరికించి చూడగ। మనమున జింతించి మరి పాండుసుతుడు। దనమ
దిదెచ్చి యత్తపసికిట్లనియె। దేవదయాసాంద్ర దేవేంద్రవంద్య। యీవేళమా
సౌఖ్యమేమనవినుము। కపటజూదంబున కౌరవేంద్రునకు। విపులసంపదలెల్ల
విడువంగగలిగె। నదియాదిగాగ యీయరణ్యభూమి। కుదమెల్లదక్కి యీము
దితతో గూడి। తమ్ములు నేను నుతపసివేషంబు। నిమ్ములధరియించి యిట్లుండగ
లిగె। నాకటివేళకు నన్నంబు లేక। నాకులు కాయలు నరసి భక్షించి। దినమొక్క
యేడుగా దీనతబొంది। యెసిసీయడవిలో నిట్లుండగలిగె। పరతెంచి యిష్టదిక్ప
తులునునయిన। ధరలోన సాధింపదగిన సోదరులు। శూరత్వములు మాని సు
ఖములుడించి। ఘోరాటవులలోన గూర్చుండవలసె। ద్రుపదనందన యిట్టిదు
ర్దశనొందె। విపులశోకంబున వేగింపగలిగె। చిత్రశయ్యలయందు జెలగి నిద్రిం
చి। వస్త్రశయ్యలయందు పవళించగలిగె। సంగీతవిద్యాఘోషంబులాలించి। సిం
గంబు కూతను చెవియొగ్గగలిగె। నలువైన సింహాసనముల గూర్చుండి కొలదికే
క్కగరాల గూర్చుండగలిగె। నారామసీమల నలవర్తించి। యారణ్యసీమల నడ
లంగగలిగె। హితవుగతన పురోహితులతో నుండి। మితిలేని మృగముల మెలగం
గగలిగె। వెలలేని కర్పూరవీడెముల్ జేసి। నలసియాకులు బ్రవేళ్లనమలంగగలి
గె। జాతిగంధము నే సరివితో బూసి। భూతిగంధము మేనబూయుంగలిగె। ని
టువంటి సుఖములకిపుడైతిమయ్య। కటకటా దయలేక కౌరవాగ్రజుడు। యెరు
గక నిటుచేసె నేమనవచ్చు। పరమయోగీంద్ర నాభాగ్యమిట్లుండు డెపుట్టిపోయి
నవారు పుట్టినవారు। పుట్టబోయ్యేవారు భూలోకమునను। దాయాదివారిచే
ధరయెల్ల నోడి। పోయి మావలె వనభూమిలో నిట్లు పొంది యీవెతలను బొంది
నవార। లెందైన గలరె మీరెరిగినయెడల। ననవుడు మునిచంద్రుడా రాజు జూచి
ఘనకృపారసము లుకంగ నిట్లనియె। ఇది యేమి జననాథ యింతగా నీవు। మదిలో
నయిట్లాడ రచి తేసితి। పోపొమ్ము మరియేమి బుద్ధులు మీరు। ప్రాపించి చింతిం
పపని లేదు వినుము। తొల్లి జేసిన యట్టి దుష్టకర్మమును। నెల్లపొందక విధియేల
పోనిచ్చు। కమలాదిధరునకు కమలగర్భునకు। కమలేశునకు శతక్రతునకునైన
కొన్నాళ్లు దుఃఖంబు కొన్నాళ్లు సుఖము। కొన్నాళ్లు లేమియు కొన్నాళ్లు కలిమి
వసుమతి సమముగా వర్తింపుచుండు। వసుమతీశ్వర యింతవగపేల నీకు। నదిగా
కవ దుఃఖమందితి రిలను। ముదమొప్ప మావంటి మునులు మీకడకు। చనుదెం
చి నిత్యము సకలశాస్త్రములు వినుపించెద మమీకు వేశ్వేరనింక। తమ్ములు బా

సిత్రోతరుణి బాసితివో। సమ్మతిగాని వేషములు జెందితివో। కడిపురంబున నీవు క్ర
మముతో నున్న। వరుసతో నచటికి నెత్తుము మేము। పుణ్యవేళలయందు పుణ్యతీ
ర్థములు। పుణ్యుడై గుర్తించు పుణ్యముల్ జేసి। పితృవేళలయందు పితృకాల
ములను। నతిభక్తితో జేసియఘములుద్రోచి। ఇటువంటి సుఖములకిరవుగా
నుండి కటకటా నీవు శోకము జెందదగునె। వసుధ నాపదబడ్డ వారలలోన। పొనగ
నేయాపదబొందితివిపుడు। జననాథునీకింత సన్తాపమేల। వినుము చెప్పెద నీకువి
శదంబుగాను। నవనిలో నలనాథుడను మహారాజు। ప్రవిమలసత్యసంపన్నుడగ
నుడు వినుతి కెక్కిన బాహువిక్రమోన్నతుడు। వినయభూషణుడతివిమలమా
నసుడు గురుభక్తినిరతుడు గుణవిశారదుడు। కరుణాపయోనిధి గాంభీర్యధను
డు। ధరణి షోడశ మహాదానవినోది। యమరుడై నసకలశాస్త్రార్థకోవిదుడు।
చిరపుణ్యమతి వీరసేనసుతుండు। ధరణిపంశజుండు కందర్పసన్నిభుడు। నిరుపమ
విజయుండు నిషధేశ్వరుండు। పరమపావనుడు శ్రీపతిభక్తియుతుడు। సురరాజ
విభుడు భూసురవర్ణనీయుడు। డరిబలహారి మహానలుండగుచు। నలుని పట్టపురా
ణి నలినాయతాక్షి। అలివేణి దమయంతి యను నెడియింతి। పరమపతివ్రత బహు
గుణాభరణ। కరిరాజగమన చక్కని చంద్రవదన। తనయుడు వంశవర్ధనుడొక్క
రుండు। మనుజేశ్వరునకు కొమార్తె నొకతె। నిలనేడుదీవుల నేలెడు రాజు। వ
లనొప్పు పుష్కరవసుధీశుతోడ। నవనీశనీవు లెన్న వ్యాజమున జూద మవిరళంబుగ నా
డియట మోసపోయి। పురవరంబెడబాసి భూముల బాసి। దొరలను బాసి ఘన
రథంబుల బాసి। గజముల బాసి ధనముల బాసి। ప్రధానుల బాసి వరపుత్రులను
బాసి। వనితను బాసి పరమాప్తులను బాసి। భటకోటి బాసి సకలబంధుల బాసి స
కలంబు బాసి। చకితాటవుల కేగి చానతో గూడి। కట్టబట్టము లేక కాంతపై
కొంగు। కట్టుక నడవిలో గడు దుఃఖమునంది। యాకలి చేచాల నలజడిబడుచు। నాకు
లుకాయలు నలములు భక్షించి। కలిరాజు పన్నిన ఘనమైన మాయ। తెలియకిద్ద
రు రెండు తెరవుల బట్టి। తరలాక్షినెడబాసి ధరణీశుడేడల। ధరణీశు నెడబాసి తర
లాక్షి యెడల। తమ్ముగొల్చిన వారితా మసేవించి। యిమ్ములనుండిరి యిలగొంత
గాల। మరిగిన పిదప శ్రీహరికృప జేసి। నుసు రాజ్యసుఖము సనుండిరి తొల్లి। యా
దనహస్త్రాంశమైన సుగలవె। యిందువంశజనికు నెనసిన కష్ట మనవుడ త్యాశ్చ
ర్యమందియా రాజు। ఘనభక్తిముని రాజు గనుగొని పలికె। వరముని నాథనా
వలె నలాధిపుడు। ధరయెల్ల కల్ల జూదంబున నోడి। యిటువంటి నడవికి నే... గి

బోయె। తటుకునయుట్టి జూదంబులు మున్ను। గలిగియుండుటబూనె కౌరవాధి
పుడు। తలచిపల్మారు దూరదగదింకె నలుని। చారిత్రమంతయు సాంగంబుగాను।
గారవంబున వినకడు వేడ్కవుట్టె। వినుపింపుమనిన భూవిభు జూచి మౌని తనమ
లో బృహదశ్వమహర్షి। యానందమును బొందియుండంద మెచ్చి। ధ్యానిం
చి నలునిసత్కథ చెప్పదొడగె.

శ్లో॥ కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ।
ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనమ్॥

బృహదశ్వుడు పాండవులకు నలునిచరిత్రము చెప్పుట.

నిరుపమగతినొప్పు నిషధాపురంబు। సురయుగమతికెక్కినట్టిపట్టణము। శ్రీక
రనవహేమచిత్రగేహములు। ప్రాకారగోపురప్రాసాదతతులు। కనకంపుమేడ
లుఘనమంటపములు। వినుతింపదగినట్టి విపణిమార్గములు। కోటలుయట్ట
ళ్ళుకొలువుకూటములు। నాటకశాలలు నలినదీర్ఘికలు। కేళికావనములుకృత
శాచలములు। బాలానిలంబులు బహుపుష్పములును। మహనీయదేవతా
మంటపంబులును। బహుచిత్రగతుల చేబరహర్మ్యములు। శృంగారవనము
లు చెరుకుతోటలును। సంగీతనిలయములు స్సరములుమరియు। రంగుమీరిన
యట్టి రజితశైలములు। చెంగావిటెక్కెము ల్చిత్రశాలలును। కొమరార
ముత్యాలగొడుగులుమఱియు। కమనీయచక్రసంగతకనాటములు। వారణ
శాలలు వాజిశాలలును। మేరుశైలముకన్న మించు తేరులును। పచ్చతోరణ
ములుబహువిలాసములు। నచ్చుశాగొప్పముత్యములముగ్గులును। విమలభూ
షణమునవిహరించుహరులు। నమరభూజములతో దనమరినతరులు। వారాశి
కిరవైన వనతటాకములు। చాతురత్నంబుల సౌధవాటికలు। వేదశాస్త్రపురాణ
విద్యలన్నిటికి। యాదియైన ర్తించునట్టిభూసురులు। రాజులుబలపరాక్రములు
రాహుతులు భూజనమతులైన బుధులు శాంధవులు। ధనదునిపురినైన ధర
యెల్లచూర। కొనిదాచగలవైశ్యకోటిచెన్నొంద। హరిభక్తియుక్తులైనట్టి
శూద్రులును। సరసులుసత్కవీశ్వరులు పాఠకులు। కాముకులును వారకాంతా
నంబు। కామితార్థములెల్లగలుగునంగళ్లు। నానావినోదము ల్నడుపునా
టకులు। మానితపతిభక్తియుతులైనసతులు। దురమునమించినమగలును మిగు
మదగజంబులనిల్పుమల్లులుగలిగి। పురుహూతుడేలినపుర మొకోయనగ।

ధరణిదేవికిముఖదర్పణం బనగ। పురములకెల్లనుభూషణంబగుచు। నిరుపమ
గతినొప్పునిషధాపురంబు।అప్పురాధీశ్వరుడమలమానసుడు।భూపాలచంద్రు
ఁడుభుజబలోన్నతుడు। గర్వితపరగజకంఠీరవుండు। సర్వజ్ఞుడత్యంతసాహసోన్న
తుడు।నాకేశనుతకీర్తినలచక్రవర్తి।యేకచక్రంబుగానేలుచునుండె।వారక
నెలమూడువర్షముల్గురియు। జారులుతేరనాచారులులేరు। విరసంబుతీరి
పెంబువెతకినలేదు।వరునతోకలహించువారుచులేరు।అంగహీనులులేరరసి
చూడగను। అంగజులైపడినమఱియుండుదురు। నూరుపూండలకుమున్నగ
రూకవడ్డి। యేరుకిర్వదివాలుగెద్దులుదున్ను। పదిపాళ్ళకొకపాలుపార్థివే
ంద్రునకు। కొదవతొమ్మిదిపాళ్ళుకొనుపంటకాపు। యొలయుచుపుట్టికి నొక్క
రూకపన్ను। గలిగివర్తించునాకాలంబునందు। నిలనవగ్రహదోషమెన్నఁడు
లేదు।పలుమారుదున్నకపండుసస్యములు।గోవులుపితుకకగురియుచునుండు।
నేవేళధరామిపాలేరులుగలిన।కూర్మిసస్యంబులఁగూడిసహించు। ధర్మమునా
ల్గుపాదంబులనడుచు।హరిహరబ్రహ్మాదులద్భుతంబంద।ఇరువుగాయేబదియా
రుదేశములు।ధరణీశ్వరులచేతదగినకప్పములు। నిరవొందగైకొనినిలయేడుదీ
వు।లెరుకగాయకపురోహితులనాశ్రితులుపరమపావనులైనబ్రాహ్మణోత్త
ములు।మతిమంతులైనట్టిమంత్రిపుంగవులు। నతిభక్తితోగొల్వనావిష్ణుచక్ర।
మలయుచుపంపుసేయగనలాధిపుడు।చిరలీలరాజ్యంబుజేయుచునుండె। నంత
టనాదేశమందొకయెద్దు।వింతగానడవిలోవిహరింపుచుండు।కనుగొనియొక్క

❀ నిషధాపురంబునందలివ్యాఘ్రము యెద్దుపైశపథంబుబూనివచ్చుట ❀

వ్యాఘ్రముయోర్వలేక। మనమునకోపంబుమల్లడిగొనగ। పలికెనోహో
యంతభయమునులేక। వెలయనాయడవిలోవిహరించుచుట్లు। చెలరేగియె
నుగర్జించితి నేని।యిలమృగసంఘంబులెల్లభీతిల్లు। నీబాహుబలమెంతనీవా
రలెంత।నాబాహుబలిమికినరులెంతవారు।కలగినన్నింతగైకొనకీవు।వలరేడు
బలివైతెయుందులకేమి। ధారుణినలునిసత్యంబునగాదె। యీరీతిగర్వించితివిది
యెంతనాకు।నలరాజుసత్యమెన్నాళ్ళువర్ధిల్లు। నిలనెట్టిరాజేంద్రులైరోత్రొ
ల్లి। ఏలిపోయినవారలీనలుడెంత। గాలంబురాజ్యభోగమునవర్తించు। నేవి
ధంబుననైననేనిన్నుబట్టి।వావిరివాగోళ్ళవడిడొక్కజించి।గొబ్బునకుం — గో
రికిరక్తంబు। సుబ్బుచుమరిగ్రోలకున్ననేపులికి। పుట్టినవాడనేపుడమిలోపలను।
యనిముట్లుపులిబల్కనంతలోపలను। ఘనవ — భేంద్రుడుగర్జించిపలికె।

యివ్యాఘ్రమనీకునుచితమాయిట్లు । న్యాయంబు యన్యాయవాక్యంబు ।
పలికితినామదిభయమేమినాకు। ఇలలోననళోర్వీశురాజ్యంబు । సేయంగ
యిటువంటిసేతలునీకు।పాయకబలుకంగపంతమానాతో। నీయాననిటువంటి
నీతులుదప్పి। హా య్యేటి వేళకీబుద్ధిపుట్టించె। సకిలించెనోవిధి పాపంబుయనగ।
పులికుల్కపడ నేలనుర్విలోవిసుము। ఎలుకలుపిల్లులు యేనుగల్మరియు । వల
నొప్పుసింహములవైరంబులేక। ఇచ్చవచ్చినచోటనీవనంబునను।మచ్చరంబు
లులేకమహినివర్తించు।ననవినివ్యాఘ్రంబునంతగర్వించి। జననాథుసాక్షిగా
దిందునిన్నిపుడుఎన్నగానీసత్యమిప్పుడువచ్చినన్నే మిసేయునువనరంగననుచు
ఆగ్రహంబునలేచియావలింపుచును।శీఘ్రంబువృషభంబుసిద్ధించెమనకు। అని
తల్చిపైగాగనంతలోపలను।ఘనగిరులదరదిక్కరులెల్ల బెదర। సురలరుదంద
రక్షోతతిగుంద। నరులుజాతిల్లకిన్నరులుభీతిల్ల। దివిజులువెరగంది దివినుండి
చూడ।భువియెల్లగదలనంబుధులెల్లగలగ। పెనుపర్వుతోడగంభీరంబుతోడ
వినువీధిబరతెంచివిస్మయంబుగను। నరగునహావిష్ణుచక్రంబుపోల్కి। కరిగాచి
నక్రంబుఖండించినట్లు। తక్కకవ్యాఘ్రంబుతలద్రుంచివైచి । గ్రక్కునకమ
లాక్షుకడకునేతెంచె।నటుగాననారాజునతులసత్యమున।పటుగతిదోషముల్
పలుకంగనేగ।నతివేడ్క రాజసూయాశ్వమేధాది। క్రతువులుచేసియుకమలా
సనాది। దేవతులెల్లకిత్రింపశోభిల్లి। ఈవిధంబునజగంబేలుచునుండె। నంతట
కొన్నాళ్లకతిచిత్రముగను।సంతతకతినివసంతకాలంబు। చనుదెంచిమందార
జంబీరములను।పనసపిప్పలనింబపారిభద్రములుచందనపున్నాగసహకారము
లను।కుందకురంటకకోవిదారములు।లుంగలవంగమాలూరవృక్షములు। సం
గతిఖర్జూరచంపకంబులును।సురపొన్నలునుమంచుచాపోతములు।కురువక
న్బులుగేదగులునశోకములు।పుల్లమామిళ్లుకర్పూరభూజములు। నల్లసియర
టులునారికేళములు। నారదపాటలీనాగతింత్రిణులు। గోరంటలరటులుకుట
కుటభూరుహములు। లాదిగాగల్గినయారామభూమి। పాదుగానప్పుడేర్పరుపంగ
నాకు।రాలియొక్కటఁతిరమ్యమైయుండె। యాలోనచిగురించెనంతలోగాచె
పూచిఫలించెవుప్పొడిచల్లగాలి।వీచెనేలనుద్రావాలెవింతవింతగను। పలుమారు
పలుమారుపచ్చవిల్తుండు । అలరుపువ్వులతూపు లందంద నేయు । పవడంపు
చాయజొప్పడునాసికములను పవహేమమయమగునవ్యపత్రములు। విమలస
రంబులువిమలనేత్రములు। నముంగధవళమయంబగుచును ఎరుదుగాగను

గొనియవనీశ్వరుండు, సరసత జేయునసంతునిప్రాజ, కడు వేడ్కతో జూడగాన
చ్చెనసగ, నుతుతతవివినుండిమెల్లకన పుకు, వసుమతిపైనుండవచ్చెనోయనగ,
పొసగనంబరలక్ష్మిబూనుముత్యాల, హారంబుజారెనోయువనికిననగ, క్షీరాబ్ధి
తరలగ చెన్నువహించి, యాకాశమునసుండిహంసంబుపిండు, భూకాంతముం
దరబొదలుచుప్రాలె, ప్రాలినజూచిభూవరుడుహర్షాబ్ధి, దేలుచునపుడుము
త్రికిట్టులనియె, నెందుండివచ్చెనోయారాజహంస, లందంబుజూచిననతివేడ్క
బుట్టె, నొకహంసబట్టుకనూరకమనము, సకలంకగతినిముద్దాడుదమనుచు,

నలమహారాజు రాజహంసంబును బట్టుకొనుట.

నతివేడ్క లేచి యయ్యంచలకడకు, కుతలేశుడేగినగొబ్బునవెగసి, యవ్వాల
ప్రాలినవపుడుపోనీక, నెవ్విధంబునవైననేబట్టెదనుచు, కదసిమిక్కిలికుతుకం
బుల్లసిల్ల, పొదలినచురిపొంచిపొంచిపోవంగ, కనిపక్షులన్నియుకడుభీతినొం
చనరియొకమూనిపైచయ్యనప్రాలె, వానిసంగతిజూచినసుధీశ్వరుండు, వీని
బట్టగనెద్దిదారంకమనకు, తలగకతొలగకదనరెదునేర్పు, దొలగమానెక్కి
తొలునీవు, పసుపడనేనబ్టెపట్టెదనను చు, ననిననాసచివుంకునాభుజమెక్కియ
నురక్తిత్తులనదలి। పనివియువునమున బెదరుచుమహిమీదవాలె। ప్రాలినక
నుగొనివసుమతీశ్వరుండు । పాలించితనముంత్రిపతిమోముజూచి దిరిగివచ్చినీ
వొక్కదిక్కునసుండి। తగిలినవులుగలదటతోడబట్టు। మనపుడాభూమహా
యాతండుడిగ్గి। గొనకొనియొక్కదిక్కునసుండిడెండి। యనురక్తిపక్షులకడ్డమై
నిలువ, మనుజేశ్వరుడువానిమరిపోవనీక, నల్లనల్లనమహీనరుదెంచిపొంచి।
మెల్లనేయొకదానిమెడబట్టుకొనియె, కడు వేగమున లేచికడమరాయంచ,
డలుచునొకధరారుహంబుప్రాలె। చెలువనలరాజుచేజిక్కబడ్డ, పులుగు
లరాజుహంపుడిగిభీతిల్లి, పలుమారుదలపోసి భావంబులోన, గలుగుచుమే
మునిక్కడికినేతెంచి, లటుసుసనీసచేదగులంగగలిగె, కటకటాయాకృతిగాజేసి
నట్టి, బలువైననాప్రాతఫలము నేమందు, చలమునసురాజసంబునన్నృపతి, ప
మేమిసెయునోయెరుగంగరాదు, యేమైననేమింక నేమునవచ్చు, ననిహంసచిం
తచేనడలగానాత, డనురక్తితోరాజహంసనుజూచి, కనుగొందుమ్వోమక్కువ
ముద్దుబెట్టి। యొనరంగకన్నులనొత్తివాలించి। యక్కునజేర్చితియ్యనిమాట
లాడి। చెక్కిలినొక్కిమచ్చికజేయుచుండ। కనుగొనిసంతోషకరమగునట్టు
నుశేసుతోవచోమధురతబలికె। నవనిశధమంత్రియునిమొదుకాంత, సువిధ

(రాజహంసంబు నలరాజుతో దమయంతిని నీదు భార్యగావించెదనని చెప్పుట.)

జేసెద నీకు నో సగినన్ను విడువు। తగు నీకు దమయంతి దమయంతికీవు। తగుదువు
నామాట దబ్బర గాదు। సారసభవుడు నీ సౌందర్యమునకు। బోరన భువి దాని బు
ట్టించె మున్ను। నే గతినైన నా యింతిని జేరి భోగ దేవేంద్ర నీపాలతి జేసెదను। తలకొ
ని ఈ వేళ తగవట్టి మాటు। బలికి పోజూచేటి బకి విగాను। ఈపక్షి చేత వేగ మానట
న్ను। భూపాలచంద్ర నీబుద్ధి నెన్నకుము। నీ చక్కదనమును నీ విలాసమును ఆ చకో
రాక్షికి నమ్మ మరు భూపాల। నా మాట నిజముగా నమ్ముము మదిని। కామిని నీ సొం
ముగా జేయ నేర్తు। దమయంతి నీ చక్కదనము నిదలచి। సుమబాణ వేదన స్రుక్కి
యుండియును। నీ పాదపద్మముల్ నిరతంబు గొలువ। నా పద్మగంధి నీ సతివ జేసెద
ను। కమలాక్షు నాన నా కన్నులయాన। దమయంతి నీ యింతి తప్పదీ మాట। నావు
డు ముదమంది నరలోక నాథు। డా వేళ నాశ్చర్యమంది యాపక్షి। నతి వేగ విడచి నె
య్యమున నిట్లనియె। నతి వేడ్కతో నీవాడిన మాట। వినగ నా చెవులకు విందయ్యె
నేడు। నెనయ దా దమయంతి నేగతి నీవు। నెరుగుదు విలలోన నే రాజపుత్రి। తెరగొ
ప్పన వనిలో తిరిగెడు మీరు। రాజకన్యకల వర్తన మెరుంగుదురే। రాజహంసోత్త
మరమణీల లామ। నెలమి నా యింతి గా నెట్లు జేసెదవు। తెలియంగ సెప్పుమా తె
రగెల్ల మాకు। హంసరూపంబున నరుదెంచి మున్న, కంసారి జలజాక్షి కరుణించి
నట్లు, హంసరూపంబున నతి వేడ్క నాకు। హంసయానను గూర్ప నరుదెంచి
తివో। పాలును నీరును నేర్పరుపంగ నేర్చు। జాలి నపక్షి రాజవుగావె నీవు। మనుజ
భాషల రీతి మహిలోన పక్షు। లెనయంగ బలుకునె యెక్కడనైన। పక్షి విగావు
నా పాలి దేవతవు। ఈ క్షితిలోన నా యెలనాగ జనన। మంతయు నెరిగింపుమనవు

దమయంతి జన్మవృత్తాంతము.

డు పక్షి। వింతగా నారాజవిభున కిట్లనియె। ధరణీశ వినుము విదర్భ పురంబు। కరమ
ర్ధి జగతి ప్రఖ్యాతమై యుండు। నా పురాధీశ్వరు డమలమానసుడు। భూపాలచంద్రు
డు పుణ్యావర్తనుడు। భీమభూపాలుడభేద్యుడు త్తముడు। శ్రీమించ రాజ్యంబు సే
యుచునుండె। ధరణీశ్వరునకు సంతానంబు లేక। ధరణీసురార్చన లప్పుర జేసి। తప
ములు జపములు తగిన దానములు। నుపవాసములు పెక్కులొనరించి యలసి। క
డలేని దుఃఖసాగరమువ మునిగి। పుడమీశుడాస్థానమునకు నేతెంచి। యురుదైన
రత్నసింహాసనోపరిని। ఇరువంక గూర్చుండి హిత పురోహితుల। గాయక వంది
మాగధ మంత్రివరుల। నాయత మతి జూచి యప్పుడిట్లనియె। వినుడు సన్నాహమవి

శమునగలుగు, సనిభూసురావళినఖిలదానముల, నొనరించితినిమరియుచిత
మార్గమున, తనయెందులనుసంతతి లేకపోయె, నిరవైనసంతానహీనుడైనట్టి
నరునకుదూరమౌనాకేశపదవి, సుతులనుబడసినచూచియందంద, పితృదేవ
తలనుసంప్రీతినొందెదను, వసుధయీతనూవులెవ్వారునమ్మినారు, పొసగినయీ
రాజ్యభోగంబులేల, మనమారతనయులమధురవాక్యముల, వినగనేర్చనియ
ట్టివిమలాత్మునకును, వీణామృదంగాదివిస్వరములు, వేణునాదములైనవిననిం
పుగావు, విడువకిప్పుడుమునివేషంబుదాల్చి, తడయకనిపుడుసంతానార్థియగు
చు, తరుణితోగూడుకతపమునకరిగి, పరగంగపుత్రులబడసివచ్చెదను, మంత్రి

భీమభూపాలుడు సంతానార్థియై తపంబునకరుగుట.

కోవిదులారమహిమనరాజ్య, తంత్రంబునడుపుడు తగనేనువచ్చు, నందాక
యనిబల్కియపుడుభూసురుల, నందరరావించియతిభక్తిమ్రొక్కి, భటపరి
చారికప్రకరంబులకును, తటుకునతనదువృత్తాంతంబు జెప్పి, పుడమికాపులకు
నేర్పడబుద్ధిజెప్పి, పడతియుదానునుపరమహర్షమున, చెలువుమీరగనార
చీరలుగట్టి, తెలివిభూతమైనిండతిరముగానలది, కురులెల్లజడలుగాకూడంగ
జేసి, పురమువారెల్లగుంపులుగట్టిచూచి, యారాయనంగ ఘోరారణ్యము
నకు, ధారుణిభర్తమోదంబుననరిగె, ఫలములుదళములుభక్షించికొండ చి
లములవిలసిల్లి భీతిల్లియిట్లు, కొన్నిదినంబులుఘోరాటవులను, క్రన్ననవిహ
రించగానొక్కనాడు, తనశిష్యులునుదానుదమనమునీంద్రు, డచురక్తిమీర
గానవాటికివచ్చె, వచ్చినమునిగాంచివసుమతినాథు, డచ్చుగాసాష్టాంగమొప్ప
దర్పించి, పలుమారుమునినాథుప్రస్తుతిశేయ. తలపునమెచ్చియాతపసియి
ట్లనియె, నెక్కడవిహరింతు కెప్పుడుమింము, నిక్కాననంబుననెన్నడుగాన, త
లపోసిచూచినతాపసవృత్తి, గలిగయున్నది రాజకళలు మీయందు, నమరి
యున్నవిమీరడవిలోనిట్లు, క్రమమునవిహరింపగానేలమీర, లెవ్వారోయనిన
భూమీశుడాతపసి, ఇత్థంబంతయునటచెప్పదొణగె, తాపసవర్యవిదర్భపు
రంబు, నేపారమీడయనేలెడువాడ, నీపద్మగంధినాయింతి[illegible], నా
పేరుధరభీమనరనాథుడండ్రు, పరగసంతానసంపదలేకనాకు, ధరణిపాలింపంగ
తగదటుగాన, లవసివేషముదాల్చితరుణితోగూడ, తపముసేయగమదిదలచు

దమనమునీంద్రుడు భీమభూపాలుకై తపంబొనర్చుట.

వచ్చితిమి, నావుడువినిమునినాథుడాభీమ, నావల్లభునిజూచిపొలుపొందబలి

క, భూమీశ మావనంబునకు నేతెమ్ము, తామసింపగ నేను తపముగావించి, వనజాసనాది దేవతల చేవరము, గొనివచ్చి యిచ్చెద కొదువ లేకుండ, ధరణీశ యంత సంతానంబు వడసి, యిరవొంద పురమున కేగుదుగాక, ననిదోడుకొనుచు నిజాశ్రమభూమి, కనురక్తి చనుదెంచి యతిఘోరతపము, గావించగా మెచ్చి కంజాతగర్భుఁ డావేళ తనకు ప్రత్యక్షమై నిలువ, మునికులచంద్రుండు ముదమంది బ్రహ్మగని సన్నుతులు జేయ కమలజుఁడనియె, నిదియేమి మునినాథ యింతగా నీవు, పదవడి ఘోరతపంబు గావించి, నేమి కార్యము వచ్చె నెరిగింపుమనిన, భీమనాముండ న ప్రియశిష్యుఁ డొకఁడు, లోకేశ కలఁడు భూలోక నాయకుఁడు, ప్రాకటంబయి సంపద లెల్ల బుసి, సంతతి లేని విచారంబుతోడ, నింతియు దానును మాయొడ కేగుదెంచె, సతని కె సంతానసమృద్ధితో నిచ్చి, యతివేడ్క రక్షింపు మనవుడు బ్రహ్మ

బ్రహ్మ భీమభూపాలునకై దమనునికి వరంబిచ్చుట.

పాలుపుమీరగ నొక్క పుత్రి పుత్రుండు, గలఁడంచు జెప్పి వేగంబున వరిగె, నంతట దమనమహామునీశ్వరుండు, వింతగా భీమభూవిభుని వీక్షించి, కుతలేంద్ర నీకొక్క కూతురు కొడుకు, నతివేడ్క గల్గుదు రరుగుము పురికి, ననవుడు సంతసమంది యారాజు, మునినాథునకు రేఁడు మ్రొక్కి యిట్లనియె, దమనమునీంద్ర నీదయచే తనాకు, క్రమమున సంతతి కలిమియు గలిగె, నవి సన్నుతులు జేసి యవనీశ్వరుండు, తనసతితోఁ గూడి తనపురి కరిగి యేలుచున్నాఁ డదనంతరమున, పరువడి యా రాజపత్ని గర్భంబు, ధరియించి ముందర తనయుని గాంచె, తిరగొప్ప మరికొన్ని

దమయంతి జనించుట.

దినముల వెనుక, తనయను గాంచె నాతరళాయతాక్షి, జననాథచంద్రుండు సంతోషమంది, దమనాఖ్యుఁడను పేరు తనయునికొసగి, దమయంతి యను పేరు తనయకు నొసగి, కొడుకు కన్నను ముద్దుకూతురు మీఁద, పుడమీశుఁ డతివేడ్క పాలు పొందుచుండె, క్షీరాబ్ధికన్నియ చెలువొందినట్లు, మీఱి భూధరపుత్రి మెలగుచున్నట్లు, తరుణి వర్తించె సౌందర్యసంపదను, ధరణీశ యబ్బంగి దమయంతి పుట్టి నెరుగుదుమున్న నే నేగతినైన, యిరువంద దానినీ యింతి జేసెదను, మానవాధీశ యీమాగు వనీసామ్ము, నేనాడుమాటలు నిజమని నము.. మని యంత బలికిన నంతయారాజు, వినిమనంబున చాల విస్మయంబంది, బలువిడి నానందబాష్పము ల్చాల, పలుమారు దొరుగ నప్పుడు వల్లభుని, చేకొని కౌగిట చేర్చి ముద్దాడి ఘూర్ణాలితుడప్పుడా పాలవిదగ్గరకు నతివేగపోయి రమ్మని నీనుకొలప, శతపత్రముల

వలువుహంసలను, రయమున నాహంసరాజు కూడుకొని, పైనమైయాత్రోవ
పైవంబు నిలువు। నేయక నలునికా చెలిగూర్చుతలపు, దోయక భూమికాంతు
నిమీఁదిభక్తి బాయక నాకటబడి తమ్మితూండ్లు, మేయక నీడల మెలగంగలేక,

దమయంతివనవిహారం బొనర్చుట.

భూవలయంబు పాలుపొందునట్టి, యావిదర్భపురికి నరుగుచుండ, నచ్చట
దమయంతి యతివలు దాను, విచ్చలవిడి వనవీధికి వచ్చి, కలయంగ శుకశారిక
లుమయూరములు, బలుకుచుండగ వానిపలుకులు వినుచు, పూచికాచినమం
చిపుష్పవృక్షములు, జూచి యింతులకును జూపి నవ్వుచును, యలరు దేనియ
లందిగ్రోలుచును, యలరుపూచినగురుల నరసి నవ్వుచును, చల్లనగాలికి సంతో
షపడుచు, పల్లవంబుల నెల్ల పరికించిగోనెడు, చెలులలోనమితారికలికికటారి,
చెలువులవంకి వాసలపూలచెంకి, చెలియలమేల్బంతి చిత్తజుబంతి, వలపుల
బొంతి సేవంతిపూబంతి, మరునిపట్టపుచిలుక మరువంపు మొలక, అరుదువు
ప్పొడిదిన్నె అమృతంపుగిన్నె, కంమతావుల టావు కళలకు నెలకు, కంమతేనియ
బావికపురంబుగ్రోలి, సొగసువజ్రపుతళ్కు సొబగులబెళ్కు పగడంపులతకూన
పన్నీటిసోన చిలుకలకొల్కి యాచిగురాకుములికి, కులుకుముద్దులగుమ్మ గో
జంగిరెమ్మ, యనిచాలకొనియాడనన్నిటదగిన, వనజాక్షి శృంగారవనము కా
పలను, కదిసి కెంపులబురవల కాంతులజిమ్ము, నుదుటబంగరుసొమ్ము జడలం
దుమెరయ, జలజలోచనలగుసఖులును గొలువ, నలరుచు దమయంతి యతివే
డ్కమేను, తెలియనివలవినోదింపుచుండ, కలహంసలపుడు వేగంబున వచ్చి,
రమణులతోడనంభ్రమకేళినుండు, దమయంతి యెదుట నందముమీర వ్రాలె,
నెలత చేనడుపులు నేర్చుకోదలచి, కలహంసలీరీతి కదిసెనో యనగ, వ్రాలిన
యంచలవల నొప్పజూచి, మేలని దమయంతి మెలతలు దాను, నప్పుడు గనుగొని
యాశ్చర్యమంది, యొప్పులకుప్పలై యొప్పిచలంగు, నారాజహంసల నవుడు
బోనిక, బోరునతరుముక బోయియందంద, పొలతులందరు పొంచిపొంచి పోనీక,
చలమున నన్నియంచల బట్టిరంత, యా రాజనందన యా రాజరాజు గోరిపట్టిన
యంతగొబ్బున బట్టి, యక్కున దిగియించి యపుదల నిమిరి, చెక్కిలినొక్కి మ
చ్చికమూర్ధ బెట్టి మెల్లన దువ్వుచు మృదులోక్తులాడ యల్లగనుగొని యా

దమయంతితో రాజహంసంబు నలుని పురుషునిగావించెదనని చెప్పుట.

యంచపలికె మానవభాషల మధురమైయలర మానిని నీకొక్కమాట చెప్పె

దను।విడువుముననునీకు వేగముగలుగు।పడతినీరూపునంపదజూచినాడు। కడు వేడ్క-బుట్టెనిక్క-ముగనామదికి। నుడుగకవినుమునీకొకటిజెప్పెదను। రంగై ననిషధపురంబేలు రాజు।శృంగారవంతుడూర్జితసత్యధనుడు।నరలోకనుతకీర్తి-నలచక్రవర్తి। కరమొప్పవిష్ణుచక్రముపంపుజేసి। యిలనేడుదీవుల నేలడు రాజు।నలకూబరునికన్న నవిల్తుకన్న। సరసిజభవుకన్న జలజాప్తుకన్న। హరుకన్న బలదైత్యహరుకన్న మించి।ధరణీచెన్నొందునుతరళాక్షీనీకు। సరియైనవాడమ్మ సౌందర్యరేఖ। రమణినేజూడనిరాజులు లేరు। రమణిరోయటువంటిరాజునుగాన। కలకంఠనీవంటికామినీమణికి। వెలయుంగనలరాజు విభుడుగావలెను।నాకుజూడంగనోనలినాయతాక్షి। చేకొనుమనలునినీచెలువుడుగాగనలుని కన్నమంచినాథుండు లేడు, నలువలరంగపదునాల్గులోకముల। వనితదబ్బరలాడు వారముగాను।కనివచ్చితిటకునాకన్నులయాన। వానికిదగునీవువర్ణింపనేల। మానినినీరూపమహిమకుదగిన। వాడుగావుననిట్లువర్ణింపవలసె। నేడునీదగ్గిర నెలతరోవాని।పొసగినబంగారుబొమ్మనిదెచ్చి।మసిపాతగట్టుటమాకుసంమతమె। ధరలోననోములుతగినదానములు। చిరభక్తిపూజలు నేతురుమంచి। పతులుగావలెనంచుభామినీమణులు। అతివరోనీదుభాగ్యంబున కేమికొదువెనీనాథుడీకువలయాధీశు।డదిగాకవినవమ్మయువనిలోపలను।నలరాజుచక్క-నివాడంద్రుజనులు।చెలియాయనంగుభించినవాడునలుడు। కలికిమారుడునీటుకాడనుకుంటినే। తలపులోపలవానిదలచిచూచినను। దురితకర్ముడుశివద్రోహిదుర్జనుడు। హరికుమారుడుగాననతనికిచెల్లు। నదిగాక వినవమ్మ యామహీశ్వరుడు। పదపడిహరిహరబ్రహ్మాదిసురలు। దీవింపనిల యేడుదీవుల నేలు।కావునవానిచక్క-దనంబుదెలుప। నాపలకరుమాయోన్నికైనశక్యంబె। యోపద్మనయననీకొప్పనాథునుడు। పతిగోరియతివరూపమున జన్మించు, నతివానిబొందనిజన్మమేమిటికి। ఆరాజవరునికిల్లాలవైతేని। యోరాజివదనీయునికిదగునె యలివేణియోగతినైననునలుని।వెలయంగనీప్రాణవిభునిగాజేతు। ననియివ్విధంబుననానలాధిపుని। వెనుకొన్నభక్తితోవేవేలగతులు, దలపోసివర్ణింపదమయంతియంతి। పలుకులకానందపరవశయగుచు-కన్నులబాష్పంబుకణములుజ్వాడమి, చన్నుగుబ్బలమీదజలజలధారుగ, తనమేనుపులకించితలయూచిమెంచి, యనురక్తిపిడచినెయ్యమునకిట్లనిమె, రాయంచ రాజయా రాజ దేవేంద్రు - డేమడ నుండునీ వెల్లెరుంగుదువు।

పులుగుల రాజవు భూపాలు డతఁడు, తలపోయనీకు నాతని చుట్టరికమే గతిగలిగెనాకింతయు దెలియ. వేగంబె జెప్పుమా వీనులు దనియ, ననవుడు రా

— రాజహంసంబు తనకు నలునికి సఖ్యంబైన విధంబు జెప్పుట. —

యంచయాయంచగమనగనుగొనిసంతోషకలితమైబలికె। వినవమ్మ చెప్పెదవిశదంబుగాను। జనలోకనుతుడుసజ్జనలోకహితుడు। భానువంశంబున బలుడైనవీర।సేనునకుదయించి చిరకీర్తి వెలయ।రమణతో నిషధపురంబుననుండి।కమలాయతాక్షుచక్రముపంపుసేయ। యెనయదీవుల నేడు నేలుచునుండి।మనుజేశుడొకనాడుమంత్రులుదాను। వరుసతోశృంగారవనములోపలను। చరియింపుచుండ నాసఖులును నేను। భూరామిశుదగ్గిర బోయ వ్రాలితిమి। యామీదమముజూచియాచక్రవర్తి।కరుణారసముజిందగానన్నుబట్టె। కర మొప్పలాలింపగానామహీశు। చక్కదనంబునుజవ్వనంబతిని। మక్కువనుగుణసంపత్తిభాగ్యమును। చూచినామనసునశుభము రెట్టింప। యీచక్కదనమునకిల్లాలువలయు। ననుచునీరాజునకనుకూలమైన। వనితదెచ్చెదననుచువసుధపైనొప్పు। తరుణీమణులచక్కదనమెల్లచూచి। సరిపోవకిచటికిచను దెంచునీదు।వరరూపవిభవలావణ్యసంపదలు।పరవిజరాడగమాకుసంతోషమయ్యె।నదిగాననలునివృత్తాంతంబు నెల్ల। విదితంబుగానీకువివరించితిపుడు। నెలత మెటున్నదో నీచిత్తవృత్తి। తెలియగరాదమ్మ దేవసన్నిభుని।నలునింరించిమన్ననగాంచితేని। నలరునతావియునలరనట్లుండ। నరలోకమందు నరనాథునంటి నరనాయకుడు లేడునరనాథపుత్రి, కల్లలుబలుకనాకన్నులయాన, పల్లవపాణినీపాదంబులాన, సత్యంబునామాటసత్యంబుసుమ్ము, సత్యమేజయమనిసకలయత్నముల, పలుకుదురిలలోనపావనమతులు, తలపోసిచూడమోతరళాయతాక్షి, యనవుడుమదిరాక్షి యాపక్షిరాజు, గనివిస్మయానందకలితయై పలికె, నోపక్షిరాజేంద్ర మోదయాసాంద్ర, నాపాలిశ్రీరామ నాథుండవీ

దమయంతి నలుని దనకు పురుషునిగావింపుమని వేడుకొనుట.

వు, రక్షింపగదలంచి రయముదవచ్చి, యాక్షితీశ్వరునినమ్మగువనా, పుని, నలరాజచంద్రుని నాథుగాగ, చెలువందజేసిరక్షింపవేన ఇరవొందనీ మాటనేజవదాట, నుదారనారూపమాతయురాజ, వరునిలోపలమూరు వర్ణించిచెప్పి,సరవినీవిచటికిజనుదెమ్ము గామ్ము, చెలగినీవింతగాజెప్పుచున్నగను తలపోసియేనువింతకునోడంబడితి,నికనో మాటనీకెరిగింతువినుము

టితగతినేనుప్రతిభనొవర్చి। నలునకుమనువొండెనలుడొల్లననిన । వెలయుని ప్రాణంబువిడుచుటయుండె! ఘనతరబుద్ధిత్రికరణంబుగాను । పనిబూనివలికి తిపణతినామాట। పూనికతోనన్యభూములనేలు, మానవాధిపుగూడిమను దానుగానె ఇంతేసిపనులకునెడముగానీక, కంతునిశరములగాసిల్లనీక , కుసుమాస్త్రకేళికిగుందంగనీక, వసుమతీపతికినావర్తమానంబు , తేటలెల్లంబుగాదెలియంగపలికి , మాటలురీతిగామరికొన్నిజెప్పి , ఏవిధినైననాయిన కులాధిశుని, వేవేగనాప్రాణవిభునిగాజేయు , మన్నిప్రియవాక్యంబులంతంత బలుకు! వనితనుజలాచియవ్వాలపక్షిబలికె , కలకంఠినీవింతబల్కంగనేల , తలపనికార్యమంతయునాదిగాదె, వలనొప్పనలచక్రవర్తికిదగిన, కతికినెన్నడుజరాడగలుగునోయనుచు, తలపుమనుందునోతరళాయతాక్షి , పలుమారునినుజూడభాగ్యంబుగలిగెనటుగానపలుమారునడలనేమిటికి, తటుకుననలునినీధవునిచేసెదను, యొద్దికమీకార్యమొనగూర్చెదనుక, నిద్దురమేడదేనెలతరోనాకు, వనితమేమటువంటివారముగాము, మనమునగుందకు మనుజేశుగూర్తునని చెప్పితనవారినందందవిడువు, మనినీవువిరహాగ్ని నడలంగవలదు చనుదెంతుమరలనిచ్చటికంచుదెలిపి,వినువీథివరిగెనావిహగేంద్రుడచట , ధరణీశ్వరుగుబీమతనయునిదలచి , నలరువిల్తునిజుంపవేదనకులికి, విరహాగ్ని

నలుడువిరహాగ్నినింగుందుట.

చేగుందివేనటనొంది, సురపొన్నవీడభాసురముగానొక్క-చలువపూపందలి పరగవేయించి, పొలుపందపచ్చకర్పూరంబుదన్ని. పరిపించిదానిపైపన్నీరు జల్లి, పరవుగాచిగురాకుబాన్పుగావించి, కొత్తకస్తూరింపుగగూర్చినమంచి మెత్తనిగంధంబుచెయినిండబూసి, తావిపన్నీటనుతడవినపచ్చ- నేవంపిపూరుల్చెచ్చెరబూనిమరుపేథకోర్వకమరిమరికరిగి, పరతెంచయూపాన్పుపైనవవళించి,తనువెల్లభాగులచింతావార్ధిమునిగితనలోననిట్లనితలపోయదొడగెలంచలుబొంబనయుంతనుండియును, పంచబాణుడునాకుపగవాడునయ్యె, నేమిసేయుదునింకనిటమీదనాకు, కామాక్షికడకరనెవారిబంపువాడ,జడజారిభ్రామయింపజాలినముద్దునలినాక్షిప్రుణముననె డుజరాడగల్గునదుగరంగతేనియనొలుకంగబలుకు,పణతిరోనెన్నకుభాషింపగ్గసలివేణితియ్యనియధరామృతంబు, నలతదీరగనెన్నడానానంద, గ్గొ మధుమొప్పమదిలోనముచ్చటదీర ముదితఎన్నడునాకుముద్దిడగ ౘలరనాచేతులయానలుదీర-పొలతిపా

లిండ్ల నెప్పుడుపట్టపగలు।కవగూడిరతి కేళికాంతులుప్పొంగ। నువిద కౌగిట నెన్న డుండంగగలుగు।శ్రీనాథ యనియిట్లుతలతిని నాయకుండు।మానక నడలికంమర దంచదలచి।బోరలుచు నెక్కడబోవనోయంచు। సరసులన్నానవాబ్జంబులుగాంచి।మరిగియుంతటనన్ను మదిలోనమరచి।యొరసిభక్షింపుచున్నదోయంచు। యనరంగ తామేగునట్టిత్రోవలను। తమవారిగనినన్ను తలచదోయంచు। త్రొయ్యాలితో నేర్పుగొడభాషించి।ఒయ్యానవచ్చుచుయున్న చోయంచు। తరమిడి నామీదదయ నేగుచుండి।పగువడిఅడవిలోబడలెనో యంచు। ఏమియు తెలియ రాదిందాకవత్తి।యేమిరాయిచటికి నేలరాకుండ। నమమెచ్చనూర్పుచుహా రమానాథ।యతనితలచుచునుండ నప్పుడాయంచ। చనుదెంచిసఖులతోచయ్యానవాలిలి ఘనభక్తినలరాజుగనుగొనిపలికె। సమరనీయానతినిచ్చోటికేగి, దమయంతిగనుగొనితరలివచ్చితిమి దానిచక్కదనంబు తలపనచ్చెరువు,

రాజహంసంబు దమయంతినివర్ణించుట,

భూనాథవిన్నము నేర్పునవిన్నవింతు। మెరుగునీలవుసరుల్మించినకురులు, పరిపూర్ణకళసోముబడసించుమోము, తిలపుష్పములచెక్కుడెగడెడుముక్కు నలినాక్షికలుహాయియల్లవ్యాకర్ణములు, హారిణంబులజయించుపత్తులవంచు। మెరుగుటద్దముబోలుమించుచెక్కిళ్లు, యలరుబింబమునేవి నడగించుమోవి, చెలువుశ్రీకరములు చెలియుకర్ణములు, ఘనమైనశంఖంబు గవయుకంఠంబు, కనకంబుతీగెలగడపుబాహువులు, మృపల్లవంబులు మిగులుహస్తములు, కుదురుకల్వాలమీరుగోకులతీరు, వలుదబంగ్గారు చెండ్లువనితపాలిండ్లు, చెలువైననీలంబుచికిలిరజంపు, నురువడితోబోరునువిదనూగారు_ధరపొన్న పూబోణితమునుమీనాభి,వసుధసింగముతోనువాదించగాను, నిసుకదిబ్బలహొందు నెసగుపిరుందు। లరటిగంబంబులనడగించుతొడలు, మరునినిషంగనామ్యంబుజంఘికలు, కెందంమి రేకులగేరుపాదములు,నందంబుతావెళ్ళనడరుమీగాళ్లు, వనితకునదియెల్లవర్ణనగాదు, మనుజేశనేగొంతమాత్రమెంచితిని, నీరాజతేజంబునీప్రతాపంబు, నీరూపవిభవంబునీపేరునంబు, నాపురిరాత్రికినామదవతికి, నామోహనాంగికి నాసఖీమణికి, నాపద్మగంధికి నాపుణ్యవతికి, నాపువ్వుబోణికినాగుణవతికి, నాదమయంతికినంపంగమెన్ని, మోదించిమదిలోనముచ్చటదీర,వరుసవేవిధములవర్ణింపచెప్పి,తరునికినీమీదతలపుబు[illegible]చి, చెలియనిసామ్ముగా జేసివచ్చితిని, చెలిమిరాజేంద్రనీకిక

తవలదు, నీకుఁగాన దేవకన్యనీరజయోన, యాకంజలోచన నవని బుట్టించె, నింత యునిజమని డెందంబున బోధ, సంతోషము లలర రాజ్యము చేయుమనుచు, బలికి హంసము విదర్భకు పోవ్వెదరని, తలపున నప్పుడా దమయంతి కన్య, పలుమారు

దమయంతి విరహాగ్నిని జెందుట.

నలమహీపాలుని దలచి, యలరుమిల్లుని పువ్వుటమ్ములకు లికి, ఘనమైన మోహాసాగరమున మునిగి, తన ప్రాణసఖులను తప్పక చూచి, రాయించ లేక కోరా దడవాయె, నాయువనీశు డేమని యెనో గాక, హాయక తమ జాతిపక్షుల గూడి, పోయెనో కొలను లబ్బా నైనో లేక, యుపవనంబున లోనున్న దోయించ, చపలాక్షి యిట్లు విచారంబునొంద, నిదిమంచి సమయమని మాయంతిని వేళ, గదశి నాపగ దీర్ఘకడు వడి నమచు, తమ్మి తూపాకి కెందలిరాకు దంతి, కమ్మని విల్లు చెంగల్వ నేజయును, జాజిపూబాకు గొజ్జగి పెద్దగత్తి, రాజిల్లు చిలుకల రథము పై నెక్కి, యలరుతుమ్మెదల సైన్యము మున్నె నడువ, పలుమారు పంతములు పలుకు కోవెలలు, పరవు మీర చకోరబలములు గొలువ, మరుడుదండెత్తి యా మానిని మీద, చలమున చను దెంచి నరగున గవసి, యలరు వింటను పువ్వుటంబు లెక్కించి, కరమున దెగ దీసి కలికి పాలిండ్లు, గురి జేసి నేడి నేసి కోయని యార్వ, నప్పుడా పూబోడియంతరంగమున, నుప్పిరిగొను తాపమున కోర్వలేక, ధృతి దూలి మిగుల గుందెడి తరియించ, యతి రయంబున వచ్చి యాతివ కిట్లనియె, పూరాజవదనయా యుర్వీశు కడకు, భోరున పోయి నేర్పున నీగుణంబు, భాన రూపంబు భక్తియు ప్రియము, వాపిరి వర్ణించి వర్ణించి వాసి, మనమున దయబుట్ట మాటలు జెప్పి, వనితనీపై మేలువాని గావించి, పచ్చితి నేవిటక వరియింపు మతని, మచ్చిక సకల సామ్రాజ్యవైభవము, ననుభవింపుము సుందరమతి నేడ్కతోడ, వనితమేమిక పోయి వచ్చెద మమ్మ, మరువక దయనుంచుమా మీద ననుచు, బలువడి పలికి యా పక్షులు చనియె, నంత నక్కడ నలుండతివను దలచి, కాంతు నిశరములగా సిల్లి యునికి: యాహారము డిగి నిద్రాపేక్ష మాని, యామారి బోడుచు హాహారి యనుచు, తనలోన దమయంతి దమయంతి యంతి, యనుచు బల్కుచు వెరగందిచూచుచును, మంత్రులు జూడక మహాసీయ రాజ్య, తంత్రంబు నడపక దనరెడు కొల్వు, కూటంబు సమరాక కూర్మి జెన్నొందు, హాటక రత్న సింహాసనోరని, కూర్మి గూర్చుండక కొలువు వారలకు, బేర్మి సంబళము లిప్పింపక జనుల, మనవులు వినక బ్రాహ్మణుల కు ధర్మ, మొనరింపక నమంగులాసగుచున్న,

కపురంపువిడియంబు జేకొనక వేటకై నరుగు, వెడలసంగీతవీణామృదంగ, నినద
ముల్వినకచిన్నెలలేకరాడు, ఘనమగు నాట్యసంగతిజూడ కాత్మ, దమయం
యంతులసౌందర్యంబుదలచి, సముచితగతినాప్తజనులతో మెచ్చు, టాడకతా
నేర్చునట్టిపదంబు, బాడకవిరహతాపంబుననలుడు, తనయొక్క యేడుగాదీ
తనొంది, యొనరవర్తింపుచునుండనవ్వేళ, సచివోత్తముడుమానసమునచిం
తించి, యుచితవాక్యములవిభునూరార్చిపలికె, నలధారుణీతలనాథనీవిపుడు,
లపునదమయంతిదమయంతి యనుచు, పలుమారువిరహతాపమునగుందినను
నలరేగిభూజనుల్ నవ్వరేనిన్ను, నరనాథసామాన్యనరునికై వడిని రాత్రి
పలుమారుదలచంగదగునె, వినుమునీవంటిభూవిభునకునిట్లు, వనితకై [illegible]రం
న్బువదలింపదగునె, మదిలోనబుద్ధిమరచియీరీతి, వసుధకై పలుమారుశోకిం
పదగునె, ఇదియెంతకార్యమేనిప్పుడిచ్చోటు, కదలిభీమనృపాలుకడకేగియని
న, నడిగియాదమయంతినమకూలపరచి, కడువేగవచ్చెదకలగకుమింక, మచ్చి
కతోసభామంటపంబునకు, విచ్చేయుమని వేడివిభుని దోడ్కొనుచు, సాతప

దమయంతి మదనతాపంబు జెందుట.

బలరనాస్థానంబు జేరె, నంతనక్కడరాజహంసలుజనిన, నంతనుండియునుభీ
మావనీశ్వరుని, సంతతిపుత్రిభూరాజనుతగాత్రి, దమయంతిమదనవేదనజెంద
కుంది, శమియింపనేరక సంతాపమంది, నలరాజచంద్రుని నరలోకవిభుని
పలుమారు పలుమారు భావంబులోన, తలపోసి తలపోసి దలయూగి
మేను, పులకించి పులకించి పూనిమోదించి, తిలకించి తిలకించి తెలియ
వర్ణించి, చెలరేగి చెలరేగి చెలియవేనోళ్ళ, వినుతించివినుతించి వెలదుల
జూచి, వనజాక్షులార నావల్లభుడిటకు, రాడకోమీరై నరయమునబోయి,
వేడుకోరాదె నావిధమెల్ల చెప్పి, తోడుకరారాదె దోసమామీకు, వేడుకగా
దె నావిభుడును నేను, జోడుబాయకనుండిసురతసౌఖ్యముల, కూడియుండగ
కనుగొనరేమొమీరు, కటకటానేనింతగాసిజెందంగ, నెటులజూచెదరుమీ
రెంతనిర్దయులె, పసిబాలనిటుజేయపాటిగాదంచు, కుసుమబాణుని వేడుకొన
రమ్మమీరు, తల్లులకు జెప్పరే యలివేణులార, నెలతనీగతి జేయనీతిగాదంచు, న
లనొప్పజెప్పరెవడికో వెలలకు, కలకంఠనిట్లేచగారాదటంచు - పణతినీగతిజే
యపాడియేయనుచు। నడిచకోరా ప్రుస్తనివారించరమ్మ। కలికినీవై ఖరివారించక
నుచు। లోలుతవసంతునితో జెప్పరమ్మ। యనిపల్కి హానాథయనిమూర్ఛబో

యి। మనమున దెలిసిమన్మథుడు నామీఁద। నిటుసేయుదనకు నేనేమి చేసితిని। కట
కటాయని లేచుకన్నీరునించు। చలిగాలివిసరినచాలకునలరులు రాలినయందం
ద వెరచు। కడు వేగ లేచియా కామినీమణుల।తొడలపైపవళించు దుఃఖంబు బెం
చు। పతి రాకయిపుడు నా ప్రాణంబులుండ। వతి వెలా రాయనియుపనిమూర్ఛిల్లి
యొకకొంత ప్రొద్దునకొయ్యన తెలిసి।యొక చోటుగోరి వేరొక చోట జేరు। నొక
చెలి పేర వేరొక చెలిబిలుచు।నొకపనికనుచు వేరొకపనిదలచు। నొకమాటలా
డి వేరొక మాటలాడు।నొక చెలిబట్టు వేరొక చెలిదిట్టు।నొకపట విరగందునొకప
రిగుందు। చెలులనుజూచి యోహో చెలులార చెరుగు। విలుకాఁడదిగో నన్ను వేయు
చున్నాఁడు।మీరలందరుగూడి మెల్ల నేపొంచి। పారిపోవగనికపట్టిగట్టిగను।విర
చికట్టుకరండు వేగ మెపొందు వెరచినవారల వెరపింతురర్వినను మాటనిజమా
యెనలునునివలన।ననయిట్లుభ్రమమాటలాడంగ చెలులు। వెరగందిదిగులొం
ది వేదనబొంది।మరునిదూషించి క్రమ్మర వివేకించి। మరునన నేలతామరతూం
డ్లమెసగి।చనుదెంచి కాంచిరాహంసలీరీతి। నలుడునలుండనినయముగా జెప్పి।
సొలతినీగతి జేసిపోయియుండంగ। నేమి సేయుదమింక నిటమీఁదమగువ। కేమి
మానునోయీమరుతాప। మనిచాలచింతించి యులివేణిగాంచి। గొనకొని
గ్రిరమూర్ఛుండపలికె। కన్నులనిండారగారెడునీరు। మన్ననదుడిచి యీమది
రాక్షిగుబ్బ। చన్నులపైకొంగుచక్కగావైచి। వెన్నునకందందవిరసి చిక్క
యిన। నెరికురుల్ కొప్పుగానిగుడించితొడల। ముదువు నదిమి ముద్దుమోమున
మోచి। కదియించిలాలించి కౌఁగిటనునిచి। ఇది యేమి నెలత నీకిటువలెనలత।
ఇది యేమి చెలియ నీకిటువలె సొలయు। నిది యేమిలలన నీకిటువలె చలన।
మిది యేమిమగువనీకిటువలెవగవ। నిది యేమి తెరగునీకిటువలెమరుగు।నిది యే
మివింతనీకిటువలెచింత ఇది యేమియువిదనీకిటువలెబడలనిది యేమివింతనీకిటు
...లెచింత। ఇది యేమికోలకనీకిటువలె వెలయు।ఇది యేమిభామనీకిటువలె ప్రేమ
...యేమికొమ్మనీకిటువలెనమ... ఇది యేమితరలాక్షి యింపేమదికి। ఇది యే
మమతనీకిటువలె ములయ। ఇది ... మిద నాక్షి ... ంత బాలార్ప ఇది యే
...యింతినీకింతవిభ్రాంతి। వెరవకుమావంటి వెలదులుండగను। తరళాక్షి నీకింత
...సంబుదగు... యనియూరడించితయ్యెని మాటలాడి। కనుపవనీహాంకర
...ములదుడిచి ... పన్నీరుజలకం... కలికిగుబ్బ... మీఁదికస్తూరిబూ
...యనరంగనిట్లుశయ్యోపచారముల నొ...చియుండిరి యువిదకు...

చంద్రోదయ వర్ణనము.

నాకాశలక్ష్మికర్ణావతంసంబు। ప్రాకటంబుగ జారిపడినచందమున। తరుణామా కిరణంబుతెల్లంబులగుచు। తరణిపశ్చిమపర్వతంబునకరిగె। క్రమమునసాంధ్య రాగముదశదిశల। రమణశోభిల్లెతామరలుముకుళించె। కలువలు జెలగెచీకటి విస్తరిల్లె। బలవైరిదిశజ్యోత్స్నముపకై నువల। చికిలించుముత్యాలసేసలోయన నగ తెలకించితారలుదివినుండి తెలగె। కవవాసిచక్రవాకంబులకలిగె తివిరిగే హంబుదీపముల్ జెలగె కోకచకోరపక్షులుసంతసిల్లె। జారజోరులుసంతస మునొందిరంత। సురరాజదేవిభాసురతలతోను। ధరియించుకర్పూరతాటంక మనగ। కలువలునవ్వజక్కవలుజింతింపతలపుచువిరిహేలుతర్లడంబంద। ఘన తతోపూర్వదిగ్వామాక్షినొందచనుదెంచెనోయని చంద్రుండుబొడిచె। జా డనెల్లడపిండిజల్లినయట్లు। వేడుకగాముంచివెన్నెలగాయ। నంతలోదమయం తియుదిమోహార్హ్వలేక। వింతించిమదనాగ్నిశిఖలుచెన్నొంద। పలుమారువెన్నె

దమయంతిచంద్రునిదూరుట.

లబయిటికేతెంచి। తెలచల్వరాతిపైనెలతగూర్చుండి। తలయెత్తిద్విజరాజుతప్ప కజూచి। నలరాజుదలచితేననవింటిరాజు। ననుబట్టియిదేటికేసరిలినేయు। తన కిప్పుడనేమితప్పుజేసితిని। వలదంచుమీర ... విల్కా డునీకల్లుండుగాడె। వేవేలగతులుమా... నేను। ... చిపలుమారు ప్రస్తుతిజేయు। తనజాడమానదుధర్మ... । నున... తడొక్క డుగాడు। తులలేనియలనసంతుండుకోకిలలు। మల... కోమలకోరి కలను। చిలుకలుమొదలుగాజేరినన్నింత। దలచుచుండగ ... నెయ్యామే ను। మగువగదాయనిమనసునలేక। పగచాటెడేపాటిపౌరుషంబోయని పల్కుచుండంగనంతకంతకును। వనజారివేడిమిపడిమూర్ఛపోయె। తెలసిది గ్గునలేచిదివిరాజుజూచి। కలగుచుమరిద... డనుచు। నలరువిల్తునిస్నేహ లన్నియునీకు। తెలుపవచ్చితెమంచి తెరగుజేసితివి। నీవొక్కడవెకాదు నీ వారలెల్ల। నీవిధమేకాదెవెంచిచూచినను। వేజముల్జూచిన వేడుకబుట్టి। దోషకారులురుద్రోహులుఖలులుదుర్జనులు... లుశివద్రోహులువారివ రుసతెంచనిదుష్టవర్తనులనగ। హీనులుమరికాంతిహీనులుచెడిన మేనులుగ లిగియుమేదినిలోన విరహిణీస్త్రీలనువెరపించుకొనుచు। కరుణయులేకగాల మువలెను। దిరుగుదురిదిమహాదీరత్వమనుచు। వనసతోనవ్యోటివారలనెరు

గారవిపల్కినీరనోయ్యవజాంచి యపుడె। ఘనతరమ్ముగ పాతకమ్ముసిద్ధించు। ననిత
నతలవంచియతివెలగాంచి। వనజాతుపారనావల్లభునింక। నెవరుత్రోదుకవత్తు
రేమిసేయుదుక। భువినేను చేసినపుణ్యమిట్లుండె। ననికొంతగుందిపోయునిదుః
ఖమొందె। మనమున భ్రమయుకవిస్మరనంత దెలియు। నలునిదలంచుక్రన్నన
సంతసించు। చెలువనుబిలుచు రాచిల్కలదలచి। కిలకిలదెగడుకోకిలలకుదెగడు
కలకలబలుకుభృంగములకునులుకు। ముట్టదువీణెయుమ్ముదతసొమ్ములును। బె
ట్టదువిరిబంతి బెంపారువేళ। బట్టదుతోనుగపాటించిరైక। గట్టదుచక్కగా
కాంచనాంబరము। పూయదుపరిమళంబులుమేనవేడ్క। నేయదువిడియంబు
చింతతోకన్ను। దూయదు చెలులతో మునుపటిరీతి। సేయుచునువిట్లు చింత
చేనుదుట। తీర్చదుతిలకంబు తెరగొప్పగోట। దూర్చదుజలకేళిచూడగాసఖుల
తీర్చదుచెలులువాదించినతగవు। పేర్చనకేళివిహారింపజనదు। ముడువదుకురు
లక్రొమ్మడిమోదముల। విడువదు చెక్కిలివెసనానుకరము। నోడువదునలుని
నెమ్మటదక్కయెదువదుకస్తూరిదారగుతేమియునుచూడదునరసన్నులబలల
తోడవిడమ్మున నవిభుమిగానచింత। పాడదుతానేప్పపాటలుమదిని। జరాడ
దుతెరనలతోమాటలాడ, నివిధంబుననున్న దినిరీక్షించి। వేవేగభీమభూవిభు
నకేకార్య। మింకయుంగింపక పడినదిదెస్సగాదు। నరగుననలరాజచంద్రుడిచ్చటి
కిదరినువచ్చినగానిదమయంతినివుడు। విరిశరంబుల వేయువెడలింతుడాత్మ। ధ
నువెక్కడి సనుశరళాత్ములార। యునవ్వుచునునకేలనని యుండువదన। లప్పుడు

సూర్యోదయ వర్ణనము.

గానివచ్చినయంతఃపురమున। గొబ్బునవిరిశయ్యనుంచిరయ్యెడను। పొలుపొంద
రవివంశమునబుట్టినట్టి। నలునిగోరినభీమనందనవిరహ। వేదనవుడిగింపవేవేగ
నిపుడు । రాదలంచిన రీతి ప్రాగ్దిశా కాంత । యనువు ముక్క
ర ముత్తియంబో యనంగ । కనుపట్టె ప్రాచి చక్కన వేగుచుక్క।
నొల్లనెచంద్రుండుమెరగెల్లదక్క। తెల్లనైపడమటిదెసకేగుచుండ। తారల
భ్రమమునసెంతయుకాంతిమాసె। జారచోరసమూహసంచారముడిగె। నల
రాజుతనవింటినడినెక్కడించె। పొంగారదుబాణములుపొదనోనుంచె। కది
సియుండినయట్టికాంతలుపు రుషు, లదిమినకౌగిళ్ళుఅందందవదలె, కలువలుచిం
దంచెకమలముల్విర్మించె, నిలుపుష్పజాలంబునెల్లనువెలసె, నరగుననర్పసంచా
రంబులుడిగె, యిరవులలోజేరెనింపుసొంపార, కోకిలలందందగూయుచుంగదొ

ణగి మూకలై పులుగులిమ్ములమేతకరిగె, తిమిరముల్ దామున్న దిశలకేపో
యె, కొమరొప్పవాల్గుదిక్కులతెల్లవారె, తనయునిపెండ్లికిధరణిధరారి, ఘన
తగప్పినమేలుకట్లోయనంగ, నిందీవరాక్షింకో నెలమిజయింతు, డందివసంతం
బులాడనోయనగ, నిలధరేంద్రములతోనింద్రుండుపోరి, జలజరక్తంబులు చె
ల్లెనోయనగ, నరుణోదయంబయ్యెనంతలోపలను, వరవైభవంబునవాసపుడిడి
న, కొలువులోజగజంపుగొడుగోయనంగ, చెలువొప్పుపూర్వాద్రిశిఖరంబుపై
ద, చలమునహారివేయుచందమోయనగ, జలరాసిపుట్టంబునతిధరియించు, పొ
లుపొందపాపటబొట్టోయనంగ, బలభేదిమెడనున్నపతకమోయనగ, ...
తోయింద్రునివాతిపైనున్న, బటువైనచంగల్వబంతులోయనగ, భా...
డుతూర్పుపర్వతంబునకు, మానుగాజమదెంచెమహియెల్లబొగడ, నంతట—

దమయంతివిరహంబును తత్సఖులుభీమరాజునకెరిగించుట.

మయంతియనుగుయువన్య, లంతఃపురంబునకరిగియాభీమ, ధరణీశ్వరునిగాంచి
దమయంతితెరగు, పరువడివకవిన్నపమునిట్లుచేసి, వ్రారాజదేవేంద్రమోద
యాసాంద్ర, వారకనీపుత్రివార్తలాలింపు, యొకనాడుదమయంతియుద్యాన
వాటి, సఖులతోక్రీడలుసలుపుచునుండ, వనమునకొదుండివచ్చెనోయెరుగ,
మనురక్తితోడరాజహంసలెన్నెన్ని, చనుదెంచిదమయంతిసంగడివాలె, త
నుగట్టుటకుత్రాళ్లుతాదెచ్చుకొన్న, యనువునవొకయంచనందదబట్టె, కొని
పోవునంతనీకూతురుజూచి, పలుమారుమానవభాషనమ్యంచ, నలునిరూప
ముతద్గుణములుసంపత్తి, యులఘుతినసముంబులనువర్ణించి, వలపుబుట్టింప
భావజుడుకోపించి, విరహంబుబుట్టించివేవేగబోయె, తరుణియంతటనుండిధ
రణీశనలుని, తలచిచింతించుమోదంబునదలచు, పలుమారుదిగులొ...
తాపమొందు, మముజూచిజీరునమ్మదనునిదూరు, కమలారిదిట్టుతక్కకమ
మ్ముగొట్టు, హాయనిమతిదూలునవనిపైవ్రాలు, పాయకమూర్ఛిల్లుపడినేల
బొర్లు, మనుజేశయిటువంటిమదనతాపంబు, కనివినియెరుగమెక్కడనైనమే
ము, మరుబాణవేదనమానునోయంచు, సరసతజె...శైత్యోపచార, మంత
యింతనిజెప్పనలవియెగాదు, వింతలుసుమ్మనివివరింతుమన్న, యిగురుపానుపు
మీదయింతినిజేర్చి, ...రాకులన్నియుజెచ్చెరగమెత్తె, తలచితామరపూలత
ల్పంబునందు...లతుకనుంచినపూలుగానెగసెచల్లనినీటిలోసఖియునుంచిన
న్మకల్లుగాదిదివెచ్చగానయ్యెఘనము ...సరములుమదితకునిడినకొత్త

నీలములా మెఱుసుమా త్రపహ్ని। చన్దనంబలదినజలజాక్షి మేనకన్ది యీతృణ
మునకస్తూరియయ్యె। పన్నీరుకడపలపట్టి తెప్పించి। వెన్నునబోసిన వెలదిశోభిం
చు। మాచేతగాదింక మగువపోషింప। నాచెలి బ్రతుకనీడామన్మధుండు। నెలనా
గసంగతినిక దాచనేల। నలనొప్పపుత్రీగావలసియుండినను। నలునిరప్పింపుమా
నలుడురాకున్న। జలజాక్షి బ్రతుకదు సత్యమీమాట। ఇన్నినాళ్ళీతెరగేర్పడ
మీకు। విన్నపంబొనరింప వెరచియుండితిమి। జాగుసేయగనింక జనదుభూనా
థ। వేగమెనలమహీవిభునిరప్పింపు। మన ప్రముతలయూచియతివలజూచి। మ
నమునచింతించి మనుజేశుడనియె। నాడుబిడ్డకన్న యట్టిమానవుని। పాడిత
పంబులుపౌరుషంబులును। చెడునంచు పెద్దలుచెప్పినమాట। తడయక నిజమా
యెదమయంతివలన। నేమిసేయుదునింక నిటమీద నేను నామహీపతిబిల్వనంపు
టయెట్లునా రాజు ల్వగ నలవియె నాకు। నారాజుబిల్చిననత డేలవచ్చు। నలుడన
గానుర్వి నారాయణుండు। నలునిరప్పించగా నాచేతనౌనె। బలవంతమాననియ్య
బాటిగాదిలను। బలవంతురప్పింపబలిమియు లేదు। నామహీశునిగోరనాతికిద
గునె। బలువిడిమరిమహీపాలురు లేరె। యనితలపోయుచునాత్మజకడకు। చ
నుదెంచి సుకోమున్న చన్దంబుజూచి। వెరగంది యప్పుడు వేవేగవచ్చి। వెరవొప్ప
సంధ్యాదివిధులెల్ల దీర్చి। కొలువుచావడికి గ్రక్కున నేగుదెంచి। నలువైనసింహా
సనముగూర్చుండి హితులగాయక పురోహితమంత్రివరుల। నతివేగరప్పించియ
ప్పుడిట్లనియె। మనదమయంతి కోమలులతోగూడి। యొనరంగ నొక్కనా
డుద్యానవనిని। వేడుకలలరంగ విహరింపుచుండ। వాడకురాయంచలరుదెంచి

భీమరాజు దమయంతిస్వయంవరంబునకై యాలోచించుట.

నలుని। వరరూపలావణ్యవైభవస్ఫురణ। వరుసతో వర్ణింపపదరుచుబోయె।
నంతటనుండితొయ్యలిదమయంతి। చింతించినలునిపై చిత్తంబుజేర్చి। కంతుని
చేజాలగాసిల్లెననుచు నింతులు జెప్పిరియింకేమియనిన। వినిసభవారెల్లవిభు
డువీక్షించిజననాథయిందురుసంతాపమంది। నేలమేమొక కార్యమెరిగింతునిపు
డు। భూలోకమునను న్న భూనాయకుండు। ననరుహాక్షికిస్వయంవరమహా
త్సవము। యని చెప్పిపంపినసప్పుడానలుడు। చనుదెంచునకలరాజన్యులువత్తు
రనవినియిది కారణమౌనని చెప్పి। [illegible] మునచారులరప్పించిజూచి। ప్రియము
రెట్టింపంగ భీముడిట్లనియె। నరుదారసి [illegible] శుడాదిగాగల్గు। ధరణీశ్వరులనెల్లత
గాంచి। కలకంఠిదమయంతికన్యకకపుడు। [illegible]లనుమీరినస్వయంవరమనిచె

ప్పి। చనుదెంచె పొండనిజనపతిబలుకఁ। విని వారలప్పుడు వేవేగ జనిరి। భూమీశు డప్పుడా పురవరం బెల్ల ప్రేమమీఱ నలంకరింపు డటంచు। తలవరులకు జెప్పి తగ చాటు బలికె। తలవరలప్పుడా ధరణీశు మీఁద। నాన బెట్టుచు పురంబటు వీధివీధి। పూనుక తమ్మటంబులు వేసికొనుచు। సరగున హా యని చాటించి [illegible] పురమ్ము వా రెల్లనప్పుడు వాడవాడ। కమ్మని కస్తూరి కలిపి పన్నీట। గమ్మని వాసింప కలయం

దమయంతిస్వయంవరంబునకై పురంబలంకరించుట.

జల్లి। పచ్చతోరణములు బాగుగాఁ గట్టి। తెచ్చి బంగరు ప్రాత మేల్కట్టు గట్టి। దళి రా స్తంభముల్ కడు వేడ్క నిలిపి। ముద మొప్ప [illegible] లను [illegible] బెట్టి చెంగావి టెక్కెముల్ చేర్చి యింటింట। సంగతిఁ గెందమ్మి సరములు [illegible] కుంకుమ పన్నీట గోడలఁ బూసి। పొంకంబుగా చిత్రపుత్రికల్ వ్రాసి। చెలువమందిన యట్లు చిత్రవైఖరులు [illegible] గ నప్పురంబు శృంగారింపుచుండి। నంతలో పలచాను లా నలాధీశుని సంతసంబున గాంచి సద్భక్తి ప్రముఖ [illegible]। ధరణీశ లేశ పదర్భా వసీశు వరనందన కు స్వయంవర మహోత్సవము। గావున దమయంతి కల్యాణమునకు। వేవేగ దేవర వేంచేయవలయు। నని చెప్పి సకలలోకాధీశ్వ [illegible] లకు। వినుపించి యా భీమవిభునికరిగిరి। [illegible] ఘ్ధా వలయ [illegible] కుంతలబర్బర కోసల పాండ

—నలుడు స్వయంవరమునకై [illegible] ర్భపురికి చనుట —

మాళవ ద్రవిళాంధ్ర మగధ కాశ్మీర। [illegible] కాంభోజ కేరళ లాట। పం హాటక రహాట మత్స్య సౌరాష్ట్ర। కురు సింధు ఘూర్జర కుకుర సౌవీర। గౌళ నేపాళ బంగాళ పాంచాల చోళాది నాథులు [illegible] లైకొలువ। నాదిత్య రథసమ మైన తేరెక్కి। భూదేవ సచివ ప్రభువులతో [illegible] బహు [illegible] గయ రథభట తురంగ। సహితుడై యెదుట వేశ్యా తాళి [illegible] సంగీత నాట్య [illegible] జెలగ। మంగళ వాద్య సమధికంబుగ [illegible] మహిత [illegible] ఛత్ర చామరములు మించు। రహి పచ్చవన్నె పావడలు [illegible]। కంచు [illegible] లబాగ గలు నాగసర [illegible] లం చిత పటకాహాళములు [illegible] మృదంగ [illegible] వాద్యములు। బోరుకల్లఁ [illegible] [illegible] మున [illegible] మార్గమున। పొలుపొంది ల్లన బోవు [illegible] మహాపాత్రి [illegible] యుతుడు। సురముని [illegible] యుడు

—నారదుఁడు దమయంతీస్వయం [illegible] బును వింద్రునికెఱిఁగించుట. —

[illegible] జ్వాలుఁడు। తలపడ [illegible] గా [illegible] ట్టి। నలువందు కృష్ణాజి [illegible] [illegible] ద్విజోర్ధ్వ [illegible] లను బెట్టి మహిత మూపున జేర్చి మ

సవేగ-యోగవాగము లెక్కి-యొగినారదుండు- బాగుగా శ్రీపతి బాడిసొక్కు-
చును- ధరణీశ ద్రిప్పుచు దమయంతినంద - మెరిగియావృత్తాంత మెల్ల వేవేగ।
పురుహూతునకు జెప్పభోరున దివికి-నరిగి మానిల్లంతట జూచి-కిన్నరగంధర్వ ఖే
చరగరుడ-కిన్నర దేవదిక్పాలకుల్గొలువ-నలరిన నృత్యంబు రంభాద్యప్సరసలు
సలుప బంగారు గద్దియ చయ్యన డిగ్గి- యెదురేగి భక్తి దేవేంద్రుండ మాని- పద
ముల కెరగి శుభ ప్రాప్తి కెల్ల- పద్య బులొసగి కాంబ సిడిపీఠమున- విద్యానిధిని
యోగివిభు నంచు భక్తి-పూజించి చేతులు మొగిడిచి యింద్రు- నాజటీంద్రుడు
చూచియ పుడిట్టు లని యె- [illegible] రనాథ విను మొక శుభవార్త నిపుడు- ధరలోన నా
కవి చిత్రంబును బుట్టె-విను ముఖీను భూపాలుండ భేద్య విక్రముడు- సోమార్క వి
భుడు భాసుర గుణోజ్జ్వలుడు- ఇల విదర్భ పురంబు నేలెడు రాజు-వల నొప్పు నతనికి
వర పుత్రికైన-యలి వేణి దమయంతి యను కన్యగలదు- తలపుల దాని సౌందర్య
సంపదలు-వనజాసనుని కైన వర్ణింపరాదు- వినుము నే చూడని వెలదలు లేరు-
చూచితి పార్వతి చూచితి లక్ష్మి- చూచితి భారతి చూచితి రతిని। చూచితి శాచను
చూచితి సచిని-చూచితి మేనక చూచితి రంభ- నొక్కడ కలివిని మెరుగ మెన్నం
డు-నక్కమలాక్షి నలావనీశ్వరుని- మదిలోన గోరి మన్మథ బాణ వేధ- బెదరి క్ర
ంపగా భీమ భూవిభుడు-నలుని దెచ్చుటకు భూనాథుల కెల్ల- నలదమయంతి స్వ
యంవరంబునకు-రండ [illegible] నావిధ-మండలాధీశ్వరులాదిమాన వే
శ్వరులు-హయకుంజర స్యందన వారూథులు [illegible] రయమున నా విదర్భ పురంబు
జేర-బోవుచున్నారదె భూలోక వార్త- దేవేంద్ర నీకును నే దెలుపవచ్చితి-తగు
నీకు దమయంతి తగదన్యులకును-వగ భేదియని చెప్పి నారదుండరిగె- సురనాథు
డధిక తేజోమూర్తులైన। [illegible] కృతాంత [illegible] పనుల ముప్పురను। గనుగొని సంతో
షకలితు డైవలికె-మనమును లుర్వరము నేమ [illegible] ర్త్యమునకు-బోయి యందు వి
దర్భ పురమ్మున జొచ్చి - [illegible] గనుగొందము [illegible] - బర తెంచి [illegible] లు
పుర పట్టణో సరిని-పుర లక్ష్మి [illegible] వంబును చూచుచు [illegible]-దంపతులు [illegible] సేన
లు చుట్టి నిల్వ- నరు దెంచి పురవీధి గరుగుచున్నట్టి- నలుని గన్గొని తన్ను గరభామి

—*(విదర్భ పురజనంబులు నలుని వర్ణించుట)*—

నులు-పాలు పొంద ప్రాకారముల గోపురములు - తలవాకిళులు [illegible] తప్పు మిద్దె
యులనిచి। యున్న లధారుని విభుని బూ [illegible] రంద నందంద గుంపులు గూడి। ప
మదలొండొరులతో భాషించిరిట్లు-మా [illegible] రేయా రాజ సొంపుమ సెంపు- వే

పుకలయ్యెడుచూడచూడతని-యాతనిచక్కదనముయువ్వనము।దనరారియి
ట్టియందంబుచందంబు- పొలుపొందు నేయెందుభువియుందునివియు- కలవె
లోకములనెక్కడవిచారింప- కన్తుడో శ్రీరమాకాంతుడో యనగ- జయంతు
డో గాకమోహనవసంతుండో-ఈమను జేశ్వరుండినుడో చంద్రుండో- యా
మహామహుడుదేవేంద్రుండో హరుడో-ననవిల్లువుప్పబాణములుండె నేని-మ
నసిజుడనిపీనిమదిజెప్పవచ్చు- కరములశంఖచక్రములుండె నేని- పరగనీతనిర
మాపతియనవచ్చు-మూడుకన్నులుముఖంబునకగ్గలైనేని- వేడుకపార్వతివిభు
డనవచ్చు- వేయుకన్నులమేనవిలసిల్లె నేని।యాయమరాధిపుడనిచెప్పవచ్చు-
ననివితర్కించిభీమావనీవిభుడు-వినుతింపదగినట్టివిడిదిజాపుటయు।నలుడందు
విడిసియందరనప్పుడన్ని-సెలవులవిడియించినిష్టనన్నంత-హరిహయాదులుత
మయరదంబులన్ను- లెరుగకుండగనొక్కయిక్కనుదాచి- పొలుపొందసిట
రూపములతోడవచ్చి- నలరాజునెదుటక్రన్నన వచ్చినిలువ- కనుగొనినలము
హీంకాంతుండుదివిజు- లనుచుదిగ్గునలేచియతిభక్తితోడ- నెదురుగాజనుదెం
చియులసాగిమ్రొక్కి - మాదమందివేవిధమ్ములబ్రస్తుతించి- యనురక్తిగొనివ
చ్చిహేమాసనముల-నునిచిచేతులుమోడ్చియురుభక్తిబలికె- ననులోకశిక్షణ
నావులార- కొమరిప్పనాల్గుదిక్కులయందు - దలచికరమర్థిసకలలోకముల
రక్షించు-పరమాత్ములారనాభాగ్యమహిమమున- చనుదెంచినారుమీసందర్శ
మునసే-పుణ్యుండనైతిగాభూలోకమునను - కరుణమీరిటకునిక్కమువచ్చి
నట్టి- తెరగెఱిగింపుడు తెలియంగనేడు - ఘనమూర్తులారమీకార్యమున్నయ
ను-యనుకూలమొనరింతుఘనవాసవుడు-విని నలోకేశ్వరునివీక్షించిపలికె-
జననాథచంద్రనీసత్యశీలంబు-పటుగతిసకలభూభాగంబునిండె-నటుగావునిమ

—(దేవేంద్రాదులకై నలుండుదమయంతియంతఃపురంబునకేగుట)—

జూడనభిలాషబట్టి-చనుదెంచిపోయునీచందమంతయును-కనుగొనిసంతోష
కరమయ్యెమాకు- తరళాయతాక్షి కిదమయంతికన్య- కరయాస్వయంవరమని
నేము-సలువగమానుదెచ్చితా ఇంతిగోరి-నలినాస్త్రకుంజమూలాలదగ్గరకు- జ
నవేడ్క నిమడిసరిపోవురీతి-ననుకూలపరచిదయ్యనరమ్ముపొమ్మ-జనువిధం
బెట్లుబాలిబొందకుము- మనుజేశనికన్నదరిజేరమాకు- పసునీసతెరపరో
చ్చియు రు-పొసగనిసంసముడోలుసేహరి- మాకార్యమంతయుమను
—దీశ నీకార్యమనిచూడనేరువుగాన-నీకుజెప్పితినినిమదేశసీవు- పోకు

విభుఁడ మాబుద్ధియొకటి గలుగు - నావుడు చిఱునవ్వునవ్వి భూవిభుఁడు - దేవేంద్రుఁగను
గొని ధీరుఁడై పలికె | నది యేమి దేవ నీ కిటువంటి మాట | యాద యమునీవ లెన్నిట్టు లాడఁ
గదగునే - యందంబు భూనాథులకు యుచుఁవచ్చు | నందాక నేను నాజన్మ మెంచి చూ
డ - నాకంజలోచనననుకూలపరచు - నాకు జెప్పఁగ నీకు న్యాయమా దేవ - యె
ఱ వెఱుక నుమ్ముదితనుంచి - జెందిన వేడ్క భాషించియున్నా నె - బాలుఁ బొంద
యున బోయి వచ్చినను - వెలఁది యునామాట వినునె వలదనక - పన్నుగా నిట
పనులకుఁ బోవ - కన్న వి విన్న దికల దెపుడు రలను | పాయక నిటువంటి పనులు నావ
సేయుటకు గాదెపు సేవఁగావించుదునింత యేగాని - యామతి నిమీకు సంతసంబున
బుద్ధిజాలదు గూర్చ - చేరి యీపనులు నేర్చినవారి బిలిచి - యారమణీమణి పత్రిం
వు మొండడ వవుడు పురుహూతుఁడా రాజుఁ జూచి | ఘనకృపారస మొల్క గానిట్టు
లనియె - నినకులాధీశుని నే కార్యమైన - ననుకూలపరచెదనంటివి యిపుడు పనిబడె
మే మొక్క పనికిఁ బొమ్మనిన - వినయము ల్బలుకుచు వెలఁదులకడకు - పోకయివ్వ
డే బొంకి తీననిన - పాలించి యేమన బోయెదమింక - పరువడి సత్యసంపన్నుండవ
నుచు - సురలు జెప్పఁగ నిన్ను జూడవచ్చితిమి - కరమొప్పదబ్బాఁకాడపటంచు -
నెరిగితె మెంపు మేలై తెవచ్చెదము - జగతి యిక్ష్వాకువంశజు లెల్లమున్ను - బొగడ
నకీర్తుల బొందిరి తొల్లి! - తొలి యిట్టివారి వంశమునందు నీవు - పుట్టెదబ్బరలకు
పుట్టిల్లవైతివి - మేలు చేసిన నెన్నటికినైన - మా మనంబుల నిన్ను మరువంగ లేము
నలరాజు సురరాజునకు బెండ్లి జేసె - నలి వేణి దమయంతి ననిరమానాథు - డెరిగి
తేని నుమెచ్చు పెద్దకాదె - ధరణీశలేశ యీదనుజోరిమైన - మా కార్యమనిన
తామసమింత లేక - జేకొని కరుణతో జేసి రక్షించు - ధరణీశ మామీద దయలేదు
మీకు - నెరిగెద విందుల కేమిగా నిమ్ము - చని యెదమికననిచర్చించి పలుక - విని
చాలమదిలోన వెలవెల బారి - కరములు ముకుళించి ఘనభక్తిమీర - ధరణీశుడా
పురందరున కిట్లనియె - సురనీ బంటునై యుండెదువాడ | ననఘాత్మ నామీద నత్యం
తకరుణ - గలిగి వచ్చితి టుగాన నే నిపుడు - నెలమిని నా దమయంతి దగ్గరకు - నర
యు నేదే గతి నరుగుదు ననుమ - కరుణాసముద్రయీ గతిని బల్కితివి - యకట
యీ దమయంతి యంతఃపురంబునకు - పోతు టీగయైన నుపొందరాదు - గావున
నిప్పుడి కార్యమెరీతి - కావింతు నీమాట కపటము గాదు - తడయక దానియంతఃపు
రంబునకు - నుడువను పాయంబు నాకెఱిగింపు - డనవిని శైలారి యాత్మమోదిం
చి - మను జేశ్వరుని జూచి మగియునిట్లనియె - దమయంతి కన్యకు దానియింతు

లకు- క్రమమునసీరూపునుపించుగాక- నితరులకెవ్వరికెరుగంగరాక- పతి తోనుభాషించిచనుదెంచుదనుక-ననియొప్పవరమిచ్చియురూగుమాటంచు- పని చినవారికిభక్తితోమ్రొక్కి-చనిచనియాభీమజననాయకుండు- పెనుపొంద పురోహితులతోపేరోలగమున। నామెడగూర్చుండెయాలోచనంబు। సేయంగనొక కొంతసేపుండిచూచి-యరుదైనకనకహార్మ్యంబులుగడచి-మెరసెడిబంగారు మేడలుగడచి। సరసతచిత్తరులచవికెలుగడచి-వరునతోంగడప పువాకిళ్లుగడచి యక్కడక్కడనిల్చియంతఃపురంబు-నక్కజంబుగదాటయాదమయంతి। నలు నిరూపంబులునలువురుదాల్చి- కొలువుననలుచెంతగూర్చుండిరంత- భీముం డుదాదు పిలిచిమీరింక-కామినిదమయంతికన్యకామణికి- కడువేడ్కమీర శృంగారిన్చివరము-లడుగంగదేవాలయంబునకరిగి- శ్రీరమాపతిపూజింపంగ జేసి- కోరిచయ్యనదోడుకొనుచురావలయు- ననుటయుదమయంతికాయిం డుముఖులు-జనితేటపన్నీటజలకంబులార్చి - మెరుపడీజిలుగుతోమెయిదడి యొత్తి-నురులార్చివింతగాకొప్పగీలించి- వరచంద్రకావిపావడమీదమించి- వరలుసన్నపుచల్వలువజాగొప్పగట్టి - గుబ్బలమీదకనకంబుపూల - పట్టు కంచుకమునుబాగుగాదొడిగి-తీరుగామృగనాభితిలకంబుదీర్చి కస్తూరిజవ్వా డితోగూర్చినమంచి- హరిచందనముమేననందందబూసి- విదితముల్ గొప్ప నింతగాదురిమి- పటుసూర్యచంద్రులపాపటబొట్టు- నిటలంబుపైవ్రాలినిలిపి కర్ణములకరమొప్పుబంగారుకమ్మలుబెట్టి- కరములవజ్రాలకడియముల్ బె ట్టి-నీలంబుముంగరనీటుగాబెట్టి-లాలితంబుగనుబిళ్ళలదూలమర్చి- కరముల ముద్దుటుంగరములుబెట్టి - మెరయుహారంబులుమెడనిండనుంచి- తెలిదంమి రేకులదెగడెడుముద్దు-కలికికన్నులమంచికాటుకబెట్టి। ఘనతరనవరత్నకాం తులచేత- ద నజిగినపంగిదండలుబెట్టి - పల్లేరుపువ్వులపసిడితీగెయును- మొల్లమిగాజులుముంగారుమురుగులు- తిలకంబుపసిడిచుందిహులాదిగాగ- నలభూషణంబులుకన్యకామణికి- ధరియించివేడ్కశ్రీధరుమందిరమున- కరు దెందదోడ్కొనిపోయిడిగిననింతి- కరములుముకుళించికన్యాలలామ- పరమా త్ముడైనశ్రీపతినీక్షించి-భయభక్తిమీరసేర్చునస్తుతి చె- జయభక్తమం దారజయ సింహాకార- జయనిత్యకల్యాణజయజగత్త్రాణ- జయపద్మద ళనేత్రజయనీలగాత్ర-జయకరుణాపాంగజయకీర్తిసాంగ-జయపాపసంహార జయశుభాకార-జయబాహుబలధుర్యజయదేవవర్య-జయభోగసుత్రామజ

యగుణోద్ధాను - జయరమాహృదయేశ జయచిత్ప్రకాశ - జయపరమానంద
జయపుణ్యబృంద - యనినిన్నుగొనియాడఁగలవిశ్వేశనాకు - ననుకరుణించి ప్రభు
నాకాధిపతులు - నలుగురుచనుదెంచిననుగేలిసేయ - దలచియున్నారు నాథవు
నిగావఁబని - జేసిరక్షింపుము శ్రీనాథయనుచు। భాసురమతితోడఁ బ్రస్తుతింపుచు
ను - జనుదెంచెదమయంతి సఖులతోఁగూడి - తనతండ్రికడకు నానవనీశ్వరుండు -
పరుపైనపచ్చనిపల్లకిలోన - వరపుత్రినునిచి వేవసుధామరులను - గనుగొనిపిం
దభూకాంతులనెల్ల - వినుతవాక్యంబు వేర్వేరఁజూపు - డనిపుత్రిగనుఁగొని సు
మ్మహామాయమ్మ - యనురక్తిరాజులనందరిజూచి - మనమునఁదలచినమనుజేశుం
కంఠమునపుష్పమాలికఘటమునవైపు - మనిచెప్పి ధరణీశుండంత నైనపల-
ననుపమతిగూర్చియుక్రేవలనెల్ల - హెచ్చరికలుజెప్పియే తేరబనిచి - యచ్చుగా
సకలసైన్యంబులుగొలువ - తనకుమారున్నిన్నొక్కతావునఁనునిచి - రయమురంగప
దిలునైయుండుడటంచు - బలమూలనలుగఁడబలువిడినునిచి - యలరెడుసకలా
యుధాన్వితుడగుచు - బలియుడై తానుండె పార్థివేశ్వరుడు - నలివేణిదమయం
తినపుడుదోడ్కొనుచు - చెలికత్తెలిరుగడ చేబూనిరాగ। నలనొప్ప నారాజవరు
లవేర్వేర - నరయుచువసుదేవుడనువిప్రవరుడు - సురుచిరమతితోడ చూపంగ
దొడగె - కలకంఠియీతఁడు గౌళభూనాథు - డలివేణియితఁడు మహారాష్ట్రవిభు
డు - లలనయీఘనుడు ... శవమహీశ్వరుడు - నెలతయీనరపతి నేపాళవిభుడు
వెలదియీరాజు ద్రావిడదేశభర్త - కొమ్మయీనాథుండు కురుధాత్రీశుం - డ
మ్మయీరాజేంద్రుడంగభూవరుడు - సుదతియీతండుమత్స్యవల్లభుడు -
సుదతియీనృపమౌళిచోళదేశేశుం - డెలనాగకుషుధరాధీశుండీనృపతి - మెలత
యీతండు కాశ్మీరరాజన్య - డలరుబోడితడుయుగభూవిభుడు - చెలియయీ
ధీరుండువిదుభూనాథు - డనియిట్లురాజులనందరజూపి - వనితతోనిషధభూ
వరుజేరబోయి - నలరాజుదగ్గిరనలువురుమారంగ - నలునిరూపంబుననలువురుం
డగను - పరిణమించినమాదియా భూసురుడప్పుడు - నరుదెంచియేమియుఁదనకూర
కుండె - నదిజూచిదమయంతియతివెలజూచి - యిదిదేవతులమాయయిందు
కేమందు - నేపురుషునిషధేశుండైనగలరె - యీపట్టివేషంబులేలవీరలకు - న
క్కటానన్నొల్లనసిపల్కుచుండ - తక్కకనిటునేయుతగునెవీరలకు - తమవంటి
వారికితగునునేయేను - తమకులాంగనవలనెంతటిమాపుదాన - కరుణయింత
యులేకకటకటావీరు - సరసతనామీదజనపోరదగునే। యనుచుపల్లకిడిగ్గియును

రేశ్వరులకు-మునుకొని చెయ్యెత్తి మ్రొక్కి-యిట్లనియె - నిందేలనట్లో
టువంటిపతులు-కొదుకక సేయుమీమాట తగుగానె- నైజరూపములు దాల్చిన
లందరేంగ- రాజిల్ల సమ్యక్ప్రకాశము గాంచి- నాకాధిపతులారనలునికి
నన్ను-చేకూర్చి పెండ్లిగావించియా వేళ- కన్నులారగ జూచి కరుణతో నలుని
నన్ను దీవించిమన్నన జేసిమీరు- వేంచేయరయ్య నా వెర పెల్లమాన్పి- యను
చు వేడిన మెచ్చియతిదయామతిని- ప్రముదితచిత్తులై బలభేదివహ్ని - జము
డు నుపరుణుండు సత్వరంబునను - తమతమరూపముల్ తప్పక దాల్చి -
మరంగ గనుపడిరందరికప్డు - డాలోన నలుని నెయ్యన చేరి పుష్ప - మాలి
ధరియించె మగువకంఠమున - దివినుండిభూషించె దేవదుందుభులు - భు
మీదగురిసెపువ్వులవాన - పాడిరిగంధర్వపతులు మోద న- నాడిరి యెను
రరంభాదికామినులు - నిర్మృతివాయుకుబేరనీళగళాది - హరునిదధీశులున
లామరుల్లెవిని - వాసవానలయమవరుణులుభువిని - వాసికెక్కినరాజ నీవా
ధుబాగడి - రలఘునద్భక్తిభీమావనీశ్వరుడు - నలునికిత్రిణంచేసున్నతిమిరా
రనిపుడు - వెలయంగ దేశాధివిభులెల్లవచ్చి - నలమహీశ్వరునకు నయముబు
తో మ్రొక్కి - పోలుపొందతమపురంబుల కేగిరంత - నలరుచు దమయం
నాత్మలో నెన్ని - పాకశాసనుడు దిక్పతులతో వచ్చి - చేకొని నలరాజశే
ఖరునపుడు గ్రుచ్చి కౌగిట జేర్చి కువలయాధీశ - యిచ్చుగా నీవు మాకాప్పు
విలచు-చిరభక్తితో నీవు చేయుజన్నంబు- కరుణమీరంగ నేనుగ్రహించుకొనుచాడ
మనవకుమా మీద మక్కువలనుచు-ధరణీతలంబునెంతయు చిరకాల- మ
రక్తి పాలింపుమని యానతిచ్చె-ననలుడంతటవచ్చియవనీతలేశ|నీవు నన్నే వెల
డనెమ్మి ప్రార్థింప-నావంక నిలిచెదననివరంబిచ్చె-జముడంత నేతెంచి జననా
చంద్ర-రమణని వెంతధర్మము సేయుదలతు-నారూఢి నేనిత్తుననివరంబిచ్చె-నా
రథయుటవచ్చినరలోకనాథ-నిరుపమశౌర్యంబునీకోర్కొలది- నరయు
నేనిత్తునని వరంబిచ్చె- వరుణుడంతటవచ్చివసుధాతలేంద్ర - చిరకాల మే
నీక్షితినని పతికి-వాయుదేవుడువచ్చివసుధీశ నీవు- నాయుతగతి వేగమబ్బు
చనియె - ధనపతివచ్చి యో ధరణీశ నీవు - ధనమెంతగోరిన దానిత్తునని యొ
మ్ముదుడపదెంచి యో మేదినినాథ- యడిగినమహినిత్తునని వరంబిచ్చె- స
దుముదమందిరుంమహీశ్వరుడు - తప్పక వారికిదండముల్ బెట్టి- వినుతిం
చారలునిసువీధి కెగసి- జనిరి వేగమున నిర్జరలోకమునకు- నల్లునికూతురుపస

జోడుకొనుచు। మెల్లన నప్పుడు మేదినీశ్వరుడు-చిరమైన పెండ్లిపన్దలకేగుదెంచి
కర మొప్పు నవరత్నఖచితమైనట్టి। బంగారుపీటలపై వధూవరుల। సంగనలటుని
ల్చి హారతులొసగ। నవనీసురాన్ననలతివేడ్కతోడ। ధవళముల్పాడంగ దండివా
క్యములు। పటుహధ్వనులు నభోభాగంబునిండ। తటుకున భేరీమృదంగగంభీర। ర
వమున ధారాదరములు ఘూర్ణిల్ల। కవకూడి వంధిమాగధులకీర్తింప। సంగతి
గావాగసరములు బాడ। సన్నీతవాద్యఘోషమ్ములు చెలంగ। బూరగల్మించుకొ
మ్ములు కాహళములు। భోరుకల్గుటకునంబుధులెల్లనల్ల వేత్తలై హాహామహం
త్సేల్పించి। భూసురోత్తములతుతలొసగదీవింప। నెలమివారాంగనల్నృత్తము
ల్సలుప। చెలగి పుణ్యస్త్రీలు సేసలుజల్లి। పలుదెర గులను శోభనములు బాడ।
చెలువొంద పెద్దలాశీర్వాదమొసగ। తరలాయతాక్షి నిదమయంతినపుడు। నిల
పతినలరాజునకు దారబోసె। హరుడు పార్వతియనుయమరినయట్లు। సరసిజా
క్షుడు మాజలజాక్షియట్లు। సరసిజాసనుడు శారదయట్లు। నెరిశశాంకుడురో
హిణీదేవియట్లు। తీతెదరాహితుడు శచీదేవియట్లు। లతివిభారతియుఛాయాదేవి
యట్లు। తిలకించిరట్లు పెండ్లిదినములుగడపి। పలనొప్పబెండ్లికివచ్చినవారి। భోజ
నంబులిద్పప్తిబొందించి మిగుల। రాజిల్లు వహనములజిలుగుంబరములు। దనరు
భూషణములదనిపి పిట్టాలిపి। ఘనలీలవందిమాగదకవి దుల్లకు తొడవులు
దొరలవస్త్రములను నొసగి। తడయక బహురత్నతతులనొసంగి। వేడుకమీ
రని వ్విధనమున పెండ్లి। పోడిమి జనులెల్లపాలుపొందజేసి విరుమానామానని
త్యసంపత్తి। సుఖుతిరసుఖలీలనుండిరంతటను। గలకంఠినమయ అకన్యకామణి
కపరనొప్పమున్న స్వయంవరమును। వార్తవిని లిగినాపపవిభుడువేగ। తన
లోసనతులసంతాపమ్మునొంది। యపుడు పెండ్యాడగానాత్మలోగోరి। విపరీతబు
ద్ధులవివరించుకొనుచు। తలవెంటుకలుపీడతగ్గింపుచును। జలజలమనిఘుర్మ
జలబిందులురుల। బరువున నేతెంచి బలిసిదిక్పతులు। గరుడఖేచరయక్షగంధర్వ
సిద్ధ సరసవిద్యాధరచారణసాధ్యసురయక్షపన్నగుల్బట్టిచుకొలువ। కొలువు
న్నయిందురిని గొబ్బున గదసి। బలవైరి మాకొక్కపనిగలదదియు వినుము చెప్పె
దధరావిభుపుత్రియొక్కతె। జలజాయతాక్షి భావజుమేటిదంతి। దమయంతియ
నియెమతరశాక్షి కలదు। కరిము మొప్ప దానికముపేడ్కతోడ। నరయస్వయంవ
రమనివింటినే నుదరయుందు దాని సౌందర్యసంపదకు। సరిరారెరంభాది సారకా
మినులు। తరముగా చక్కదనమువర్ణింప। సరగునజని మొము సఖినివర్ణించి।

తిరిగిరావలయునే తెరగునన్నైన॥ వనితకెవ్వరుస్వయంవరము కోయనుచు। దివ
ములెంచుకయేమతిరుగుచున్నావు। నేడుమీధర్మాలనెఱవేరగలిగె। వాడిచే
పెండ్లాము వచ్చెదవనుచు గడిగిదుర్భాకునవు ల్గనువింపనిటకు। నడచితినిటుగా
ననావివాహమున। కేకీచుబుట్టినోయెవనుగంగరాను। నాకేమిషోడశయ
మలకంగ। కరపూర్ధిదమయంతికన్నయనిటకు। పరిణయించితెత్తునో వ పవనాకు।
కరుణతోయొకయుపకారంబు సేయు॥ మరసిసురేశపీక దివిస్థవింతు-నందనవ
నములోసలినాక్షిగూడి। పొందికకంది కేళిభోగింపవలయు। ననవృషదేవేంద్రుడ
ప్రకృతిక్రతుల-కనుగొనినవీయాకలికిట్టులనియె-నేటికిమాహింకిబోయెదుతద్వ
ధాశు। తేటతెల్లంబుగా తెలిపెదనోయి-కూదమయంతిస్వయంవరకన్యను॥
నాదినివిని ఈహులతాశనశమన- వరుణులగూడి నేనువసుధకునిగ్గి- గరితచిత్తం
బెన్నిగతులనోయరయ-మమ్మెల్లదండుప్రిలుమానుగానెన్ని- సమ్మతినలుప్రా
ణసఖునిగావరించె- రావునవారలకడజేసిమరల- దేవలోకమునకేతెంచితిమీ
వు-పాలుపొందనటకేలపోయెదవనిన-కలిగివితర్కించికలిపురుషుండు-మొగ
మువజేవ్రకుమురువునటింప-భుగభుగనిగుడెనివ్వాలపొంగలెగయు॥ జొటజొటచె
మటలుసోనలైకురియ- తటతటముసగొన్నతడబడచూడ- కటకటాయనుని
మూముకెరదికన్నులను- తటతటనిప్పులుదొరగహుంమనుచు- కాలాగ్నిరు
ద్రుడో కాలభైరవుడో- కాలసూర్యుడోయలయముడోయనగ- గర్జించిభీ
షణాకారుడైయావుడు- నిజశౌర్యలక్షణకంగనిలిచియుట్లనియె-సిన్నాళ్ళనుండి
నాయెలనాగకోరి-యున్నవాడనుగనూరకతావు॥ నన్నుతానసివచ్చినలుడెం
తవాడు-కన్నవనాయి తిగ్గైకొనిపోవ-నాకేశనివేగునాడొక్క-మాట॥ నాకు
జెప్పకపోవన్యాయమానీవు పోయినవారెల్లపొలతివరించి। ఈయెడకేతెంచె
ట్లువచ్చితిరి। నరులలోసురలవరానమగోలుపుచ్చి। వరియింపవచ్చిన వాడా
నలుడు। నమరులువచ్చిరి తానుబోక। దమయంతీవరియింప తానెంత
ఘనుడో। మంచిదందులకేమిగాదితాక్షిగూడి। యెంచితాకాపురం బెట్టజే
సెడిను। చూచెదనప్పుడుసురరాజుబలిమి। భూచక్రమెల్లనేర్పున విష్ణుచక్ర
మెలమిపనిసేయునే తెడంబలియు॥ డిలవానిసత్యమీ నేడులోకముల॥ నాకూడి
నంతయునాక్రమించినది। యారాజవరునిపైయలుగంగవలదు। మహిలోన
నతడుసామాన్యుండుగాడు। మహింతకులాగ్రణిమేదినీశ్వరుడు। సంతతశ్రీమా
ర్తాసరసపతీవ్రత వంతుండునాచారవంతుండుఘనుడు। వానిసత్యమెఱింగి

వచ్చితిమిటకు, నావరనాయకున్డవనిలోపలను, నీకుసాధ్యుడుగాడునీకసాధ్యు
న్డై, ఓకలిరాజనీవూరకనింక, కోపంబువానిపైకూడదామాట, పాపంబువ
చ్చునీపనిసేయగూడ,దనవినిమరియు రౌద్రాకారుడగుచు, ననిమిషపతితోడ
ననియెనాతండు,కనలియీరేడులోకములనాకన్న, ఘనుడెవ్వడున్నాడుకం
టివేనీవు, వెరగొప్పనాపేరువిన్నమాత్రమున, హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివా
రు, వెరచిచుట్టనురాగ వెరచియుండుదురు,గరుడఖేచరయక్షగంధర్వఖచరవ
రులైననామాయవర్ణింపలేరు, సురనాథనానేర్పుజూచెదనింక,నలుడనియె
డియొకనరుడునావద్ద,నిలిచియుండునెచూడునీవుమెచ్చెదవు, దమయంతినా
చేతతాబడుపాటు, రమణియెవ్వతెబడురాజ్యంబులోన, నేనుగోరినయట్టినె
లతనువచ్చి, తానుగైకొనిపోవతానెంతఘనుడో, వానితోచలపారవానినే
బట్టి, పూనిజూదంబాడబుద్ధిపుట్టించి, మాయలుజేసియామహినెడబాసి,పా
యకపయినున్నబట్టబోజేసి, గారించియిలగోచిగానిగావించి, యారణ్యభూ
ములనలయంగజేసి, మానినినెడబాసి మనసునొప్పించి, దీనతనొందితెలివిద
ప్పించి, మారురూపముజేసిమహిమరప్పించి,గావించెయమితదుఃఖములనొం
దించి,కుండగోరికజేసికువలయేశునకు, వండిపెట్టగజేసివానినీరీతిచీకాకుబడ
మాయచేయుకనున్న, నాకేళవినుమిఁనేనలునికిబంటు। నాథుడవీక్షింపగానం
దాకకలిని,గాదనియీరీతిగామహాప్రతిభ, బలికియింద్రునితోడపరువునవపు
డు,నిలిచినచోటనునిలువంగలేక, ప్రాకటంబుగవిదర్భపురంబుజొచ్చి, యా
కోపముననిషధాధీశుడైన, నలరాజచంద్రునిసమయముగాజూచి, కలియెంత
మాత్రముగదియబోవెరచి, యాతనిసత్యంబునాతనిశౌచ, మాతనియాకా
రమంతయుదెలిసి, కుతలాధిపునిజేరగూడదటంచు,నతడెందుదిరిగినదివెల్ల
గనుచు, నక్కడక్కడగూడియుందందదిరిగి, కక్కసపడుచు కోపముజెందు
చుండె,నంతగొన్నినాళ్ళరిగిననలుడు,సంతసంబునభీమజననఘగాంచి,యొ
కమాపురంబునకేగ్గవలయు।నకలంకనీపుత్రినంపించుమనిన।నటువలెజేయు
దుమవనీశతిలక, కుటిలకుంతలతోడుకొనిపోవనిచట,నున్డుమన్ననుమీరలుం

—(నలుడుదమయంతితోడస్వర్గంబునకేగుట.)—

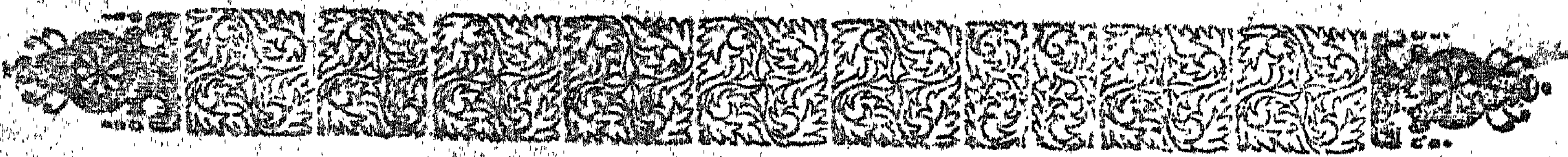
డురేయనుచు, వెంబడియుబలికిభూవిభుడుమారి, నామెడబాడగాంచియు
తనికిట్లనియె, వోయమ్మనీమగడొగిపురంబునకు!బోవలెననినీవుబోయిరమ్మ
నిన, వావిరిదమయంతి వగచుచునప్పుడు, తల్లివద్దికివచ్చి తనమానసమున,

తల్లడింపుచు బల్కె తండ్రినన్నిపుడు, తనయల్లుడూరికి తర్లి పోదలంచి, నను వెంట
నంపుచున్నాఁడరిగాన, నాతని వెను వెంట నంపుదుననుచు, నాతోడ నెరిగించి
నాఁడె యోయమ్మ, యనవుడు తనపుత్రి నతివ కౌఁగిటను, మనిచి పోయని యేడ్చి
యోయమ్మ యనుచు, నను బాసిపోయెద నా ముద్దులాఁడి, యనితల్లి పుత్రియు
నందంద యేడ్వ. దమయంతి దాదులు దాసజనంబు, గుంపులుగూడి యందఱు
గోయని యేడ్వ, చనుదెంచి భీమభూజననాయకుండు, తనపుత్రినూఱార్చి తన
యింతి దెలిపి, దాదుల వారించి దమయంతి జూచి, యాదరంబున బల్కె నదియే
మితల్లి, యేలయేడ్చెద నీవు కేమిట కొదువ, లాలితసౌందర్యలక్ష్మావ్యయుఁడు,
యిలయేడుదీవుల నేలెడు రాజు, నలరాజచంద్రుండు నరలోకనాథు। డట్టిభూ
నాయకుండతివ రోసన్ను, నెట్టన జేపట్టెనీ కేలవగవ।నరలోకసుతుఁడయి నలచ
క్రవర్తి।యరయ నిన్నుంచినాకల్లుడై యొప్పె। పెక్కు కాలము నాకు బిడ్డలు లే
క।మక్కువ నిను గాంచి మాన్యుండనైతి, సురనాయకుల గూడ చూడంగ గలిగె।
కరమొప్ప చిరకీర్తి గలుగుట జేసి।యిందీవరాక్షి నీ యిందును నందు।పొందుగా
వచ్చును బోవుచునుండు।మమ్మరోసియన్న నంపుదు వెంట।సమ్మదంబున బోధి
చను దెమ్ము నీవు।మనమున దుఃఖంబు మానునో యమ్మ।నిను జూడ కెన్నాళ్ళుని
ర్వహించుదునె। పెనుపొంద వెంట నేపిలువనంపింతు। ననిబుజ్జగించుచు నాదర
బుద్ధి। తనపుత్రి నలునకు తగనొప్పగించి। తనయకు తరణంబు లనికంగ నిచ్చి।
బోయిరమ్మని పల్కె పొలతి శోకమున। బాయక తమతల్లి పదములకు వ్రాలి।గ్రుచ్చి
కౌఁగిట జేర్చి కోర్కె దీవించి।మచ్చిక గురుభక్తి మానకెల్లపుడు। మతిలోన స్త్రీ
లకు మంగళంబైన।సతత పతివ్రతాచర్యల కడకు।ప్రతిమాటనడచుచు పరిచర్య
జేసి పతిని శ్రీపతిగాగ భావింపవమ్మ।వసుమతి మనపరివారలలోన।పాసగ సత్కీ
ర్తులు బుట్టింపవమ్మ।మదిరాక్షి చెలువొందమనవంశమునకు।వదలక మరియు
కవన్నె దేవమ్మ। కుసుమకోమలి బంధుకోటికీర్తింప। వసుమతీశుడు మెచ్చవ
ర్తింపవమ్మ।సరసత నాథుండు చనువిచ్చునపుడు। సరిమురిపలు మాటలాడకు
మమ్మ। యనిముద్దు బెట్టి చయ్యన బుద్ధి చెప్పి। మునుకాల మోమున మోమును
చేర్చి। నాయమ్మ నాకూన నా ముద్దు చిలుక।పోయిరమ్మనవుడు పోయి తండ్రికి।మ్రొ
క్కిన దీవించి దొయిగి బుద్ధి చెప్పి।గక్కున నవరత్నఖచితమౌ శిబిక। లోలోన నీరేజ
లోచన నుప। నాలోన నరుడొక్క యరదంబు నెక్కి। మామను వీడ్కొని మగు
వయు బాసు। ప్రేమతో దమయుండు వెంబడి రాగ। కరిరథభట ఘోష కంబులు

గొలువ- తరుపముప్పదిరెండువాద్యముల్ మొరయ-వారకభటులుకయివా
రంబు సేయ। వారకామినులిరువంకలవాడ। చేరిపుణ్యాంగనల్ సేసలుజల్లధారు
ణీసురులు బాంధవులుకీర్తింప, దివినుండి దేవతల్ దీవించుచుండ,నవనిపువ్వుల
వానలు:తటగురియ। మనుజేంద్రుడిటువంటిమహిమశోభిల్ల, జను దేరనప్పుడు
సంభ్రమంబెసగ, పురమువారెల్లనుప్పొంగుచుకూడి। వసుసతో నెనరుగాన
చ్చివీక్షింప।పరివారజనములుభక్తి సేవింప।నరపతితనపట్టణముప్రవేశింప।పుర
సతిజనములప్పుడతివేడ్కలలర। గురుతరప్రీతి చేగుంపులుగూడి।దమయంతిగ
నుగొనితమలో నతాము। ప్రమదమెలర్పగా బలికిరిట్లనుచు। నీమానినీమణిస
దెజూడరతన్ని। రామాభిరామనిర్భరపుణ్యసీమ। సీమగాదిదిమంచిచెలువయిన
తేమ। లేమగాదిదిమంచిలేమావికొమ్మ। కొమ్మగాదిదిమంచికులుకుకౌందమ్మి-
తమ్మిగాదిదిమంచిలావణ్యప్రతిమ। ప్రతిమగాదిదిపుష్పబాణునిదంతి। దంతి
గాదిదిరతితగమెచ్చుకాంత। కాంతగాదిదిసీటుగలబోగికన్నె। కన్నెగాదిదిమం
చికర్పూరంపుదిన్నె।దిన్నెగాదిదితావితేటపన్నీరు। నీరుగాదిడిచిన్నెలరాజుతీ
రుతీరుగాదమ్మ-ఈదేవిలావణ్య।మంతయునుసర్ణింపనలవియేమనకు। వింతగాన
బియిట్లు వేవిధంబులను। వినుతింపనలమహీవిభుడెప్పిధమున।దనరారుశుభము
హూర్తంబునతనదు। నగరుప్రవేశించెనాతియుదాను। జగదీశులునుమహా
జనులు బాంధవులు। హితులుమంత్రులుపురోహితులునుదదను। మతినేగిర
టతమమందిరంబులకు।నంతటదమవాఖ్యకామహీశులకు-సంతస బునమ్రొ
క్కి-జనవాథయేను।పొలుపొందపురికిపోయివచ్చెదను।కలకంఠిదమయంతిక
న్యకామణికి- వయసుమిక్కిలి లేదువసుధాతలేశ। దయనేలుకొమ్మని భర్తాని
మమ్మొంచి।యనివిన్నపము జేసియాదమయంతి।గనుగొనిమదిబుద్ధిగలిగిభూవి
భుని।మర్మంబులెరిగిసమ్మతిభక్తి వెలయ।ననిగాలినడువు నయముతో నిన్ను
నరయుంగనూరికినరిగెదననిన।తరళాక్షిదమయన్తిప్పకజూచి- కన్నులగడు
బాష్పకణములుదొరుగ। నిన్నాళ్ళవలెనుండకిట బుద్ధిగలిగి। యున్నప్రజలెల్ల
మహిమెచ్చిపొగడ। నన్నికార్యంబులనరసిసద్భక్తి। తల్లిదండ్రులమాటబా
టకరాజ్య। మెల్లనేలుము ప్రజలెల్ల సంతసిల్లుటచేత। మెచ్చుకీర్తులచేతమె
లగుమోయన్న। నిచ్చేయుమనుచు వేగంబెయతడు। తనబలంబులుగొల్వతన
పురికరిగి।తనతండ్రిగూడిభూతలమేలుచుండె। నంతటనిషధేశుడాదమయంతి।
సంతసంబునగూడిసరసులయందు। కేళీవనములందుకృత్రిమాద్రులందు। మేలి

మిహాదలందు మేడలయందు । నిరుపమానవిభూతి నిరతంబునిట్లు । సురపభా
వురకేళిసాక్కి-సోలుచును।శ్రీరామచంద్రునిరీతిసంప్రీతి। ధారుణీచక్రంబుతగ
నేలుచుండె।ననియిట్లుబృహదశ్వుడాధర్మజునకు। పెనుపొందమునున్నగావిన్న
మార్గమున । వరుసతో నలచక్రవర్తి-చరిత్ర-సంపదలు మెచ్చవిస్తారంబుగా
గ।వినుతవాక్యంబులవెలయంగ జెప్పె।ననుచువాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు
చిరకీర్తివంతుడాశ్రితకల్పతరువు।కరుణాపయోనిధికందాళదొడ్డ।యాచార్య
నకుశిష్యుడై నట్టివైష్ణ।వాచారతత్పరుడతిదయాపరుడు।పాలుపుమిాఱినచక్రి
పురవిహారుండు।వలనొప్పనతనికివరకుమారుండు-యకలంకమానసుండమిత
పుణ్యుడు।సకలవైష్ణవపాదసంసేవకుండు। రంగనాయకత్యుండు రాజపూజి
తుడు।సంగీతసాహిత్యసత్క-ళావిభుడు। సరససత్క-వివరసద్భూషణుండుయుర
యంగనాతనికనుగుసోదరుడు । తనరినయాంధ్రవిద్యాప్రవీణుండు। జనలోక
విదితుండుసజ్జనహితుండు।తిరువెంగళార్యుండుధీరాగ్రగణ్యు । డరయునాతని
పుత్రుడబ్ధిగంభీరు- డమలమానసుడవిద్యావిశారదుడ-రమణనేవరకు విరాఘు
వాహ్వాయుడ నరహరిఘటికాద్రినాథునిపేర।పరువడినాంధ్రభాషలవెలియ
నవని।శ్రీహరిదాసులయినట్టిసరస।కవులసత్కృపనాకుగలుగుటజేసి। యీనల
కథయందునిదిపూర్వభాగ। మేనురచించితినీచరిత్రంబు। నెవ్వారుజదివిననెవ్వారు
వినిన- నెవ్వరువ్రాసిననవనీశుకరుణ-నాయురారోగ్యంబులైశ్వర్యములను-
పాయకుండగపుత్రపౌత్రసంపదల- నాచంద్రతారార్క-లై యుందురెలమి-
భూచక్రమునపరిపూజితులగుచు

—:(*):—

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

తృతీయభాగము.

దమయంతి పతులిల బడయుట.

శ్రీకరచారిత్రశృంగారగాత్ర-పాకశాసనవేద్యభవరోగవైద్య-చిరపుణ్య
కీర్తి-యాశ్రితనుతకీర్తి - కరుణానివేశశ్రీఘటికాద్రివాస- యవధరింపుము
పాండవాగ్రితనూజ దవిరళమతి మోదనాదమయంతి- పరిణయక్రమమెల్లభ

త్రికిశోభిల్ల। నరిమురివినివిస్మయానందుడగుచు। శిశములుముకుళించిఘనయో
గిచంద్ర। యెరుగింపుమటుమీాదివృత్తాంతమెల్ల। ననవుడుబృహదశ్వుడాలా
జుచూచి।వినుమనవేడ్కతోవివరింపదొడగె। నంతటకొన్నాళ్లకాదమయంతి
కాంతాలలామంబుగర్భంబుదాల్చ। పరిపూర్ణసోమునిబడలించుమోము।దో
రకొనివేగునిచంద్రునిరీతినుండె।నవిల్తుపూచెండ్లనందగుచనులమొనలనల్ల
నివర్ణములుగానుపించె।మృదబింబములవన్నెమెచ్చనిమోవి। కదసిమలినం
బుగప్పినట్లుండె- బడలికల్ మేనునబర్వెనందంద- నడుముమందంబాయెనాభి
గప్పడియె- పవరణనల్లభూపలవేదుబోలె-నవిరళంబగుచునూగారుజూపట్టె-
కలికిచూపులచంద్రికల్ బర్వెననగ-పలుచబారెనుగండపాలికాయుగళి।మలి
వేణిముఖచన్ద్రుడమృతంబురసము।చిలువచందంబునచిట్టములెసగ। గగనభా
గంబుయాకరమైనయొప్పు,పగిదికౌదీగెచూపట్టెనానాట।పొలుపొందునవమా
సములుపూర్ణమైన-నలరసముత్తగ్రహంబులువరుస-తప్పకతమతమతావుల
నుండ-సప్పుణ్యలగ్నంబునందునయ్యింతి- మరువిభుండైనకుమారునిగనియె-
పురుహూతుసమునితత్పుత్రునిజూచి-గురుతరమతితఃకులగురువయిన- గురు
పువసిష్ఠునిశీఘ్రరప్పించి- ధారుణీసురులబాంధవులనాగరుడ- కూరిమినందరి
గూడరప్పించి - యంతటగురునాథు ననుమతంబునను - సంతోషచిత్తు
డయిజాతకర్మంబు - నలరంగజేయించెనపుడుపుత్రునకు - చెలువుమీరగ
నింద్రసేనాహ్వయంబు-నొనరంగబెట్టిపుత్రోత్సవంబెల్ల-ననురక్తిజేయించెన
పుడుభూసురుల-కాదిభూదానకన్యాదానములను। గోదానములజేసికుతుకం
బెలర్ప-తక్కినవారికందరికభీష్టముల।మక్కువనొసగియిమ్మహినేలుచుండె।
నదియెల్లగనుగొనియాకలిపురుషు-డెదలోనచింతాసమేతుడైయపుడు-దమ
యంతితోగూడధారుణీశ్వరుడు- కామతునిబడసియీకుంభినినెల్ల- నేలుచు
న్నాడనేనిటవచ్చియెంత-కాలమాయెనుయింతఘనుడొటనెరుగ- నెరిగిననే
నేలనిందువచ్చెదను-హరిహరబ్రహ్మదులంతటివారి-నామాయబడవైతు న
రులునాకెంత- నేమినేయుదునింకనేవిచారంబు- కామరువల్లనుజెడ్డకోమటి
వలెను- తెమలకవెనువెంటతిరుగబోయెదను- వనజాక్షికినిస్వయంవరమన్న
మాట- వినిదానివరియింతువేవేగననుచు- పురుహూతుకడకేలబోయిచెప్పి
తిని-సురనాయకుడుమున్నుసుదతినిగోరి- పోతిమినీవేలపోయెదమనుచు-నా
తోడనతడేలనవ్వుచుజెప్ప।గోపించియప్పుడాకుథరాతితోడ।నేవునచలపట్టిప

గతినైన-కలచిగారించెగాక నేసనుచు। పలుదెరంగుల నేలపంతమాడితివి। పురు హూతుడప్పుడేపోవద్దటంచు-సరసతపలుమారుచాటించిచెప్పె- వీకతో నా మాటవినకవచ్చితివి। నాకేమి జేసునినన్నునోపెరుగ। విచటనాచారంబులెన్న డు జేసు-నతివేగ నేనెప్పుడంటబోయెదను- తనవల్లబొసగనితప్పులుగలవేయు నియనితలపోసియంతలోరోసి-యింతకాలముగాచియికనేనుబోవ-పంతంబు గాదిదేపట్టునవైన- జేరియాత్రపతినజెల్లింపకున్న- నారయనమ్మగాదంద్రు లోకములు- శనియిట్లుమదిలోననందందదలచు- చునుగాచియుండెనశుద్ధిగో రుచును-నంతటకొన్నాళ్ళకాదమయంతి। కాంతాలలామంబుగర్భంబుదాల్చి సానబట్టినమరుసరమోయనంగ- మానుగానొక్కకుమారునిగనియె- ధరణీ శుడప్పుడుతనతనూభవకు। నరుదారజాతకర్మాదులనెల్ల। నేత్రోత్సవంబుగాని ఖిలంబుదీర్చి-పుత్రికోత్సవమిట్లుబుధులెన్నడపి- చెన్నుమీరగనింద్రసేనా హ్వయంబు। కన్నియకిడెధరాకాంతుడైవేడ్క। నతడశ్వమేధాదియజ్ఞములొన్నె సి-కుటిలులనడచిసద్గుణులరక్షించి-యాచారవంతుడై యతిధర బుద్ధి- భూచ క్రమెల్లనభోరువనేలుచున్నై। నా మాట్కి-నిట్లుండియటుమెకనాడు। వేమారుదా

శనైశ్చరుండు నలునిబట్టుట.

శౌచవిధినల్పునపుడు-మడిమనోకించుకమాత్రంబునీట-దడియకపడియున్నధ ర్మేరుండు। ముదమునసదిదెల్లయుగనిరీక్షించి। యదయుడయితనకార్యమంత యీడేరె। ననపొంగితపదుమేనంతయుదాచి। పనివడిసూక్ష్మరూపమ్ముధరించి। యొడలునుభారమైయుండకనెప్పు- డుడుగకవచ్చోటమాతగానిలిచె- నదిగా నలేడయ్యోనవనీశ్వరుండు- విదితసత్కర్మము ల్వేగదీర్చుచును, నిర్మలచిత్తు డై నెలతయుదాను- ధర్మంబుతప్పకధరనేలుచుండి - యొకనాడునలవిభుడు త్సాహియగుచు-నకలంకరత్నసింహాసనసీమ-నిరుగడహితపురోహితమంత్రి వంశ- గురులుంగొల్వగనిండుకొలువున్న వేళ-కలితనరూపంబుకలినరూపంబు

శనైశ్చరుండుమాయారూపియై నలునివేటకుబోవునట్లుజేయుట.

గలయొకబోయయైయొకనుపట్టైనపుడు-కురుచవెంట్రుకలపైకుళ్ళాయిబెట్టి। గురు తుగాజిగురుటాకులుగొన్నిబట్టి। సారెకుముదురుమీసములనుల్మ్ముచును-భో రునజనుదెంచిభూనాథుగాంచి- చెలువందమింటికిచెయ్యెత్తిమ్రొక్కి- మనల కతినజాతిమాటలననియె-వినుసామినాచిన్నవిన్నపంబొకటి- ఘనమైన దేవర ఘనమైనదొరవు-మేమున్నవనములమృగములపెక్కు-సామికైనగణింప శ

క్యంబుగాదు - మున్న జోతులుమరిమదవు చేసుగులు - దున్నలుసింగములట్లోల
గకయుండు - లేడిపిల్లలుదుప్పులేనూరుకోట్లు। కూడిమిన్నులదాటుకుప్పించిదా
టి - పందులుపందులవెంబడిద్రవ్వుచుండు - గుండేటిగుంపులుకుప్పించుదాటు - నె
లుగులచీమలనెగనిల్చుబుట్ట - బిలములగుహాలందుబెబ్బులుచ్చిరుత - బులులు
గొండ్రిలుచుండుభూరుహాగ్రములు - బెలగువ్వలుగండభేరుండములను - లావు
కల్పిలుకలులకుముకలుజిల్లు - పావురంబులుసాళువవుడేగగములు - పొలుపొం
దుబహుమృగంబులుఖగంబులును - గలవిట్లుమేమున్నకాంతారభూమి - నా
వింతలన్నియేమనివిన్నవింతు। భావించికన్నులపండువుగాగ। మేటిఘోటకమె
క్కిమృగములతోడ - వేటలాడగమీరువేంచేయువలయు - ననవుడుమోదించి
యాత్మనూహించి - యొనరంగవానికిమడుగరలిచ్చి - యరుగుము రేపటిలాలా
గమేము - నరుదెన్చెదము వేటలాడంగననిన - వినిబోయవాడంతవేవేగకదలి -
చనిపురివెడలిఇచ్చటనదృశ్యుడయ్యె - మనుజేంద్రుడంతటమంత్రినిజూచి - యు
మరక్తితో వేటలాడగ్గవలయు - మనము రేపటికిసమ్మదమునయివ ర - ననివ
ల్కుచుండగానంతలోపలను - విపులతేజముమానివెసకప్పుమీరి - యపరభా
గంబునరుగుండుగ్రుంక - జగతీశ్వరుడుకొల్వుజాలించిలేచి - నగరిలోపలికేగె
నయమార్గమునను। పలిరేగియంతలోనాల్గుదిక్కులను - బలువయినచీకటుల్బ
ర్వెనందంద - కలువలువికసించెకమలముల్మొగిచె - తళతళవినువీధితారలుబొ
డమె - నంతటచంద్రోదయంబునిద్దాత్రి - నెంతయువెన్నెలలెసగెనాపిదప - కమ
లబాంధవుడునిక్కముగనీడిశకు - నమరంగనిదెవచ్చుననిపల్కవచ్చు - వేగు
వాడనుబోలెవెలివేగుచుక్క - బాగుగాపూర్వదిగ్భాగంబునందు - చూపట్టె
నంతలోచుక్కలుమాసె - నేవుమీరగపక్షులెసగించ్చగూసె - తరిగెకేళిగు
హాంతరదీపరుచులు। పొరిబొరికుక్కుటంబులుకూయదొడగె - ముదమందితా
మరలుస్త్రముఖములువిచ్చె - పొదలకకల్వగుంపులుచింతనొందె - బొరిపొరిపాములు
పుట్టలజేరి తరుచైనభూతముల్తలచూపవెరచె। దనరినయుండు)నందనవనంబు
నను - ఘనతబూసినకింశుకంబోయనంగ - నరుణోదయంబయ్యెనంతలోపల
ను। ధరణీసురులచేతదాపూజగొనుచు - తపములుహెచ్చునెత్తమ్ములహెచ్చ
తపనుండుపూర్వభూధరమెక్కెనంత - నలరాజుమేల్కనినగరువెల్వడిని - వెల
యుంగసంధ్యాధివిధులొప్పదీర్చి - కుంకుమపన్నీరుగూర్చినగంధ - పంకంబు
తనమేనబాగుగానలది - నలువుగాకస్తూరినామంబుదీర్చి - వెలుగుచువిరిసరు

ల్సిగనిండమరిమి-బిరుసువన్నెరుమాలుపొందుగాజుట్టి- సరిలేనిరత్నభూషణ
ములు బెట్టి- వరుసబంగరువాత్రవ్రాసినజిలుగు- సరిగెదుప్పటిమొలసరుగున
దాల్చి-పాటించికన్నులపండువుగాగ- వేటశృంగారంబు వెలయుంగనించి-య
పరిమితోత్సాహుడగుచునలుండు- విపినయాత్రారభేరి వేయించెనంత- నపు
డుఈబ్రహ్మాండమదరినట్లయ్యె-భూతలమదరెనభోవీధిబెదరె- భీతిల్లెగ్రామ
ములు బెగడెభూతములుజలధులుగలగెనక్షత్రముల్వ్రాలెకులగిరులదరెదిక్కులు
చీలెనపుడు। శత్రురాజన్యులుసకలంబుడించి। మిత్రులడించినమ్మినవారిడించి-
హయములడించిభటావళిడించి - రయమునవారణరథములడించి- కొందరు
కొండలగుహలతిరాటవుల- కొందరుబట్టిరిగుండెలుజెదరి- చపలత ప్రజలుమూ
ర్ఛలనొందిరంత-నపరిమితోత్సాహులయి వేటకాండ్రు- కురచమీసమ్ములు
గుజ్జరూపములు- బిరుసైనమేనులు పెద్దపిక్కలును- చిరుతవీనులు నెఱ్ఱనీర్కక
న్నులును- గురువిందపూసలకొనరొప్ప వేళ్ళు - నెఱిమించతలకించునిలిదట్టు
లును- కురుచకాలెలచెంగుకొనలబిగించి-పట్టుచుంగులుమీద ప్రబలిదనర్ప-
చుట్టుకానులునిండసురియలు జెక్కి- పీడెముల్ మొలజెక్కి-బిరుదుమాష్టీలు
బెనగొందువీనులబిల్లలుగట్టి। కడిదిమొకంబులుగరువకయుండ- తడబడబా[illegible]
లుతరమకయుండ- వలనైనబదనికలాకంట్లువేళ్లు। తలముళ్ళతిరముగాదాల్చి
మేనులకు-తరుచుగామించుదంతపుబిళ్ళలమరు- చిరుతకాసెలువలచెంపలన
మల- వకలబండ్లనుపోగువారుమోకులును- బలువాడిమీరినపందిబల్లెము
లు-జిగురుకోకలుమేటచిక్కములుగా- వెగనలిమబ్బులత్రిప్పుడుత్రాళ్ళు-
పిగిలిచెండ్ళమరినపెద్దఈటెలును ఎండికట్లచేచెలగిసింగిణుల్ - మెలపు
సింగంబులమీదనుగదియ- గలిగిన వటకుక్కలును బంగారు - గొలుసులబ
ట్టించిఘోరావనములు-గలిగిభయంకరాకారులయి వెడలి। రంతటనవ్వసుధా
ధీశుడధిక- సంతోషమునమణిస్యందంబునందు - తనయుండుమంత్రియుదన
స్వామిసతియు- తనుగొల్వగాప్రమోదంబుననెక్కి- భేరివేయించెనుప్ర
వింపింప- వారకదోరలిరువంకలగొలువ- జనకవల్లభుడు వెంటజనుదెంచెన
పుడు- గొనకొనినల్లనికొండలోయనగ-కరమొప్పనవేటకాండ్రువేవేగ-న
కదంబుముందరనందందరాగ- బలుసింగములనయినబారబోసిక- చలమున
గుం[illegible] ల్లారగుంమెదము-పులియయినగవిజొచ్చిపాట్టెలివలెను- ఇలమీ
దబడగుమ్మియాడ్చితెచ్చెదము- మదగజంబులనయినమదములడంచి-పదపడి

విడువక పట్టి తెచ్చెదము - దొరసినిన్ను నబారు సుప్పులనయిన - బిరబిర ఖం
డించి బెరికి తెచ్చెదము - హరివరాహంబులనందందదరిమి - జిరజిర ఖండల చెండి
తెచ్చెదము - పులుల గానముల బోనీక చేతి - బలిమి బల్లెంబుల పాలు జేసెదము -
ధరణీశ యనుచు పంతములాడుకొనుచు - నరుగుచో నెదుట నింపయి మాతు
లుంగ, భల్లాతికీ పారిభద్రమహాధూక - సల్లకీ కురువక సాలహింతాల, బదరి తింత్రి
ణీ బిల్వ పాటలి క్రముక - కదళీ కటాశ్వత్థ ఖర్జూరలుంగ - పనస విప్పల నింబ బంధూ
క సరళ - ఘనసార తాళ మాకంకాదితరులు - ఘనపదకంబు చుక్క - సరాయుడుం
డ - గొనకొరి ముప్పిరిగొనుచు నేలాది - మల్లికాదిక లతన్మహిజకుంజముల - న
ల్లివన విరళ్ళిమయ డగనియిపుల - యడవి ప్రవేశించి యా రాజవిభుడు - కదువడి
మేఘముల్ ఘర్జించినట్లు। ముద మొప్ప శింజినిమ్రోయించెనపుడు। బెదరెమ్ము
గావళి భీతిల్లి కలిగి - పిలపిల చెవు లెల్లి బిక్కరించుకొని పొనసి నల్దిక్కులు జూచు
చుచుండ - పిడుగులకంటెను బెడిదమైనట్టి - కదువాడి తూపులొక్కటనలుండే
య - తనువుల నాటిన తత్తరింపుచును - కొని ప్రాణములు కొన యేటి యేను
గులు - విలవిల ప్రాణముల్విడుచు సంగములు। బలు నెత్తురు దొగి పడెడు బెబ్బులు
లు - పడి మెడద్దెగి నేల ద్రావాలు దుప్పులును - బడి బడి పోలేక బడు గండకములు -
యురములు వెగి నేల దొరుగుదుప్పులును - శిరములు దెగిపడు శిగ్గలీకములు - ప
లుమారు గూయుచు పడెడు జింకలును - తెలియక భయమున దొల్లు నక్క
లును, యవని పైబడి పొరలాడు పందులును - తవిలిన పొదలలో దాగుకుందెల్లు
లీశితి మృగముల నేపడిగించి। ధారుణీశ్వరుడంత దయదాల్చి నిల్చి, వేటగావించి
న వేటకాండ్రడవి - దాటించి పుదిదప్పి రిని బట్టి - ఘనమృగంబుల మీదగది
యుచు ప్రీతి, గొనసేవుల ముసని చికొలిపి బాణముల - పదములు ఖండించి పా
ర్శ్వముల్నరికి। రథములు గెడపి కరంబులు ద్రుంచి। నఖములు దునిమి కర్ణములు
చేదించి - ముఖములు జెక్కి కొమ్ములు నుగ్గు జేసి, నడుములు నరికి చూర్ణంబుగా
విరిచి - తొడల చెండాడి కుత్తుకలుత్తరించి - ముక్కులు చెక్కులు మూపులు త
లలు - పక్కలు బిక్కలు బరులు నుదరులు - కరములు నురములు గాళ్లును వ్రేళ్లు
శిరములు పిరుదులు చెలువ పాలిములు - ఉత్తరించుదియుదినని చెప్పరాక - కత్తుల
పచ్చడి గాగోసిరట్లు - తుత్తుమురై రూపుదోపక కలసి - నెత్తుటి మడుగుల నెరిదేలి
యాడ, పలలొడ్డియ పలొడ్డి నాగులుగట్టి - కలయు మచ్చు సుజల్లి కసుములు గట్టి
రేజాతి పక్షులు యేరీతి బలుకు, నాజాడ పల్కున ప్రదు పిల్చుచును - బాగుదు

త్రాళ్ళనుదెరగొప్పగట్టి- యురులొడ్డిజిగురులనుసురుగాలమూల- సాళువంబు
లమేటిజక్కవంబులను- లాలనలాడెడు లావుకంబులను- కరముల జిలుకల
గోరించపక్షులును- భ్రమయించిపూరేండ్లపావురంబులను। బెలుగువ్వలను
కొంగపిండునసిట్ట। పులుగులనన్నిటిని భోరునబట్టి- వేటచాలించియాపృథివీ
శుకడకు- మేటిబంతంబులు మేటిబల్లులును - కరిసిరంబులలోని ఘనమౌక్తిక
ముల।వరుసతోఁ బునుగుజవ్వాజికస్తూరి- కడువేడ్కఁగొని తెచ్చి కానుకలియ్య
తడయకననియెల్లదమయంతికిచ్చి- పరగంగవానికిబహుమానమిచ్చి- ముదు
పునదనమంత్రిమోమువీక్షించి। నలవులనీవేటతమకంబువలన-తలకొని మన
మెంతదవ్వువచ్చితిమి- యనుచునుదనపురికరుదెంచునెడను- దనరినవనిదేవ
తలవేడ్కఁజూచు-బాగయినవిద్ధంపుస్ఫటికదర్పణము-లాగునవీలోత్పలంబుల
చేత-తరుచయినకమ్మకెందమ్ములచేత। మెరుగులనీలపుగుడ్లుమెచ్చగతీరు-మె
రయించుమేటితుంమెదదుంపుచేత- గరమొప్పమంచిచెంగల్వచేత- పయిడిరె
క్కలుగలపక్షులచేత-వాడిగోకులగోరవంకలచేత-బలువుగానున్నట్టిబకము
లచేత-సలలితంబుగక్రౌంచసంగంబుచేత- క్రమమొప్పచక్రవాకంబులచేత-
రమణీయమైతదారావనింద్ర-కలకలశబ్దసంగతమైనయొక్క- కొలనుగనుం
గొనికువలయేశ్వరుడు-తరుణియుదానునత్తరితేరుడిగ్గి- కరతలంబునమంత్రిక
రమూదుకొనుచు-జలజాకరముజొచ్చిజలములగ్రోలి- యలరంగనచ్చోటన
తిచిత్రముగను- చెలువుమీఱగజగజంపుగప్రజలి- విలసిల్లుసహకారవృక్షం
బునీడ-నరసిజపత్రముల్లాలంగనెరసి- యిరవుగాతలిరాకునొనరంగజేసి- ప
రచినమృదుచారపానుపుమీద, ధరణీసురుడతులమోదంబుతోడుతను-తల
పునదమయంతి దమయంతితోడల - తలగడగా జేసి తగవిశ్రమిన్చి- గురుతు
గామరువంపుకొనలనవచ్చు-సురటివటువ్రివగాలినుడియుంటదిప్ప। నలతతోక
నుమోద్చునంతలోపలను - కవిగియొప్పసికగనిమేలుకాంచి- దిగ్గునలేచినల్ది
క్కులుజూచి, యగ్గలంబుభీతినందందవడక-నమాన్యనవాధీశుడప్పుడుచూచి-
యంమానినీమణియతిభక్తితోడ- నరుదయినకెందమ్మినలరించుముద్దు- కర
మున చెలువందగావీవుజరచి-రమణీయమగునవరత్నకంకణము- రమణుకప్పు
డురతనగాగట్టి- యిదియేమివెరచితియినకులాధీశ - మదిలోననీవుసామాన్యు
డవనెను- వక్రంబునీభూమివసియింపనిక- చక్రంబుపనిశేయజగమునేలుదు
వు- ఘనుడవునకలలక్షణగుణోన్నతుడ- వసుపమజయశాలివర్యవంశజుడ-

వనితన్ను దెలిపినయాపుష్పబోణి- గనుగొనినలమహీకాంతుడిట్లనియె- నెల
నాగయేమనయెరుగంగరాదు- కలగకకొలగానికలగంటినిపుడు - తెలియజె
ప్పెదదాని తెరగెల్ల వినవే- యలివేణియారాజ్యమంతయుమనము-విడిచివేద
లబొందివిపినంబులోన-నుడుగకనిర్ద మొకచీరగట్టి- పరువడిబాధలగొంతకా
లంబు- మరిగినపిదపశ్రీహరికటాక్షమున- మనమురాజ్యసుఖాప్తిమనగంటిని
ష్ట- డనియిట్టిదుస్స్వప్నమధిపతిజెప్ప- వెరచిదావెరనివిధమునబలికె। న
రయంగదీనికినడలనేమిటికి-నందులకేమిశ్రీహరియాజ్ఞమీరి - పొందునేదుః
ఖంబుభూతలాధీశ- సత్యమేజయమనిసకలశాస్త్రముల-నిత్యంబుగాబల్కి-ని
ఖిలంబులోన।నిటుగానసత్యంబునధికధర్మంబు-పటుగతిభాగ్యంబుసంపదగల్గె
మనకు-ననియిట్లగామోయవాణినాకాశ- ధారుణీనాధుండుతనపురికరిగె।
వెలయుచుకలిమాయవేగొకవేళ- తెలిసియుదెలియని తెరపుననుండ- భీముని
వరపుత్రిబిసరుహనేత్రి - భామాలలామనిర్భరగుణోద్దామ- పరమపతివ్రత
బహుధర్మనిరత వరరూపవిభవలావణ్యప్రహరి- దమయంతిసత్యంబుదరలం
గనీక- నమరినవేడ్కతోనప్పటప్పటికి- తనప్రాణవిభునకుధర్మశాస్త్రముల-
ననురక్తిజెప్పగానతడుసత్యమున- చెలువందరాజ్యంబుచేయుచుండె- కలి
రాజుమరికొంతకాలంబువెనుక-మనమునదలచియుమ్మనునాయకుని- ఘన
ముగానేదన్నకపటజూదమున - కలరాజ్యమెల్లనక్కటలవోడించి - తొలగి
జేసెదతొల్త కానలకు-నలనాడుధరణీధరారాతితోడ-బల్కినపత్రంబుబ్రబ
లజెల్లింతుననియొక్క చెనటిబ్రాహ్మణరూపు దాల్చి।తనుదోచువారలందరున
వ్వచుండ-కురుకుసల్లనిమేనుకరినస్వరంబు।కుచుచపాపంబులక్రూరదంష్ట్రల
ను- విల్లువంకలకాళ్ళుపిగిసినబొమల-పల్లమీసంబులొప్పనిగుంటకనులు- న
రసినగడ్డంబునడ్డినసికయు- బహువుగాబట్టినపట్టవర్ధనము- కడిదిబింబోష్ఠం
బుకడుబొక్కినోరు-నిమపయునమెడయునునిక్క-సరొమ్ము, బలువునామాసిన
పాతధోవతియు, వెలయగచేనొక్కవేయుదండంబు-వలనుగాజిగిముడివైచు
జందెంబు- కలిగిభయంకరాకారుడయినలుని-దాయుపుష్కరుడనుధారుణీ
నాథుడావెడతనవారలందరుగొలువ।బొలుపొందతనపురంబునచిత్రమలర
గొలువున్నయత్తరి గొబ్బునబోయి - భుజగంబుకయిపడి బొడగాంచియత
ని-విజయోస్తుయనుచుదీవించియిట్లనియె- నన్నెవ్వడోయనినరనాధబుద్ధి-నె
న్నకుకలియనివొపుగుమునన్ను-దురితకర్మములకుడొరవగునాకు-సరియైన

శనైశ్చరుండు పుష్కరునితో నలునియొద్దకేగి జూదంబాడుమనుట.

వాడుము జ్జగముల లేడు - హరిహర బ్రహ్మాదు లైన నితరులకు పెక్కు బాధ
ల బెట్టువాడ - మనుజేశ నన్ను సామాన్యుడనందు - నొనరి మీమతిలోన నుం
చకు మెపుడు - విరసత నతడేమి వెర బెట్టదలచి - యరుదెంచెనో యని యడలకు నీ
వు - పన్నుగా నీకొక్క పని చెప్పదలచి - క్రన్నన నేను నీకడకు వచ్చితిని - యని మ
రి వేవేగ నా పని సేయ - మని నీవు వినకున్న మాచిత్తమొదలు - నవనీశ యా కార్య
మెంతయు నిపుడు వివరంబుగా నీకు వివరింతు నింక - నలివేణి దమయంతి యని మె
డు కాంత - కలదొక్క యువతిచక్కని ముద్దుగుమ్మ కలి సాక్షి పుట్టిననాటనుం
డియును - యలరుచు నే బెండ్లియాడెద ననుచు - కాచుచుండగ నన్ను కాదని మి
గుల - నా చంద్రముఖి బెండ్లియాడి మాణిక్య - ములవంటి యిద్దరు ముద్దుబిడ్డల
ను యలరంగ గాంచి యీ యవని రాజ్యంబు నేలుచున్నాడు నన్నెంచక నలుడు
తాలిమి గొందుచిత్తం బిట్టి పనులు - సరిపోయి యుండు నే జగతి నెరికిని - యరు
దెంచి నే పెండ్లియాడెదు దాని - నెలమి దానువరించ నెంతటివాడు - బలభేదిక
న్న దిక్పాలురకన్న నరనాథ ధారుణీనాథులకన్న సరసత నాకన్న చక్కనివా
డో నలుడంచు వాని యా నాతి వరించె - నిలతలాధీశునికిది సమ్మతంబె ఎంతైన న
లుడు నా యిష్టమారయక, నింత కార్యము చేసెనికి కూడునైన నేమా యవేవే
గ నిట్టి జూదంబు నా మహీశునితోడ నాడుము నీవు చెలువందవాని పాచికలలో
నుండి - నిలిచి యోడింతు వేనిఖిల రాజ్యంబు నేకచక్రనుగాగ నీయిల నెల్ల చే
కొని వేడ్క నీ చేత నేలింతు నన్ని కార్యంబుల కలరుచు సేన - యున్నాడ నీకేల ను
ర్వీశ భీతి - యనవుడు సంతోషమంది పుష్కరుడు - వినయంబు చేక లి వేల్పునకని
యె - పాపగంగ యేను నీ బుద్ధులు దాట - వసుమతి నే నెంతవాడనో దేవ - యా
రూఢి జూదంబులాడెద ననుచు - నారాజకడకు నే నరిగితి నేను - సరసత నలుడన
సముడనటంచు - నెరిగి నాతో పంతమిడి భ్రష్టనట్లు లాడు నే జూదంబున తడువద్ద
నక వేడుకతో డుతీన మేను జనిన - ననవుడు నే వాని యాత్మలో నుండి - యను
రక్తితో జూదమాడెడు బుద్ధి బుట్టింతు వేవేగ బొమ్ము నీ కేల నిట్టి విచారంబు లేగ
తినైన - వానితో సరిపోరి వాని రాజ్యంబు - పూని నీకియ్యక పోను నీయాన - చెలు
వొంద రాజ్యంబు సేయుమటంచు, కలికి యదృశ్యుడయి పాపపల్లభుడు - జనియె
నా నలమహీశ్వరుడొక్క నాడు - మన సెలర్పగ సభామంటపంబునకు - చనుదెం
చి సకల రాజన్యులు భటులు - ఘనమైన మంత్రిపుంగవులు బాంధవులు - హితుల

గాయకపురోహితులునాశ్రితులు। సతివేడ్క గొలువసింహాసనమందు। నమ
రంగగూర్చుండినతివేడ్కతోడ। రమణులువింజామరంబులువీవ। వారకభ
టులుకయివారముల్సేయ।సారెకుసజ్జనుల్ సన్నుతిసేయ। కవివన్దిమాగధుల్
గడగికీర్తింప। ప్రవిమలసకలసంపదలచేనిట్టు। దివిజులతోనున్న దేవేంద్రుప
గిది।కువలయేశుడునిండుకొలువున్న వేళ।జననాథుకడకుపుష్కరభూవిభుండు।
తనవారలెల్లమోదంబునగొలువ। చనుదెంచియతనికిసద్భక్తిమ్రొక్క - వి
నుతులుసేయనవ్విభుడుపుష్కరుని, యనుపమగతినొక్క యాసనము
న-నునిచినయాడించినుచితవాక్యముల।బరిసామమేయనిపార్థివునడుగ।హరి
కటాక్షంబుననందందమాకు।ఘనతరసౌఖ్యంబుగల్గునెల్లప్రుడు। మనుజాధినా
యకమరినీకుశుభమె। యనవుడునీదయనవనీతలేశ- యనుపమసుఖముగాక
సుఖంబుగలదె।యనవుడునిషధభూమీశుడిట్లనియె। నెనయగపుష్కరాధీశు
నిజూచి। ధరణీశనీవేమితలపునదలచి।కరమొప్పనేడుమాకడకువచ్చితివి-యె
న్నడురావునీవుతెంచుటరుదు। క్రన్ననవచ్చినకార్యంబుచెప్పు। మనవుడుపు
ష్కరుండవనీశుజూచి।గొనగొనినినుజూడగోరివచ్చితిని। ఇదియొంతకానియొం
డేమియులేదు। ముదమందిమనలోనముచ్చటదీరి। మనమిద్దరముగూడిమరివే
డ్కజూద। మనుచక్తిమీరంగనాడుదమనిన। ధరణీతలేశుండు తలయూచిప
లికె। ధరలోనమూకుమ్మదంబాడతగదు। ప్రవిమలసత్యసంపదబాసిపోవు। న
విపేకమొలయుదులాగ్రహంబొదవు। నటుగానజూదంబునాడంగతగదు। యి
టువంటిపనిసేయునవాణమేమునకు। ననిపల్కుచుండగానప్పుడుకలియు। మన
మునప్రేరేపమదిజూదమాడ।గోరినప్పాడమిమక్కువలనాధీశుని। గారవించి

పుష్కరుండు నలునితో జూదంబాడుట.

నలుండుకడకనిట్లనియె। పగడసాలాడంగ బ్రహుదంబునొంది। జగధీశయిచటికి
చనుదెంచినపుడు। నినుచిన్నబుచ్చగానీతిగాదింక।ననురక్తియొకయాటయా
డుదమనుచు। మేలిమిపైడినిమిర్చినపగడ। సాలదెప్పించియచ్చటనక్కప
రచి।తి మొప్పగానాల్గుదిక్కులయందు। సరగునసారెలుచక్కగానిలిసి-యె
నరంగపందెమేమునినలుండిట్లు-లనినిపుష్కరుండనియెనవ్వుచును। ఇనకులా
ధీశ్వరయేనోడితేని।ననిబూనియేలుమీబంటనయ్యేదను। నేపునవెరుగకనీవో
డితేని। నీరాజ్యమంతయునెమ్మినాకొసగు। మనినిట్టియొడబాటు కాత్మలో
మెచ్చి।ననుకొన్నవేడ్కతో వెలయపుష్కరుని। తోడరిజూదంబాడదొడగిన

లుండు।తడయక మేటిదంతపు పాచికలను। యమరించియొక బాటి యును చదో
ర్చించి। సమముగాడుగ దచ్చిచౌపంచపగడ। యిత్తుక తానివారలిరువురునా
డ।న త్తరిపాచికలందుండిమరియు। కలినలధారుణీకాంతుని చేత। బలుమారు
పందెంబుపడకుండ జేయ। నలుడదిచూచివింతగదాయటంచు। చలముకోపం
బురోషంబునీమూడు। ముప్పిరిగొనగనాయురువుననాడ। నప్పుడుకలిమాయ
యనిగానలేక- సరిలేనిమత్తగజంబులనోడె। కరికరిగజతురంగంబులనోడె।క
డగినిండినధాన్యకణజంబులోడె। పసగల్గుబంగారుపల్లకిలోడె। మసలకఛత్ర
చామరములునోడె।రంగయినదివ్యాంబరంబులునోడె। సంగీతముల బాడుసఖి
యలనోడె,కొమరారుముత్యాలగొడుగులనోడె,రమణీయమగుధనరాసుల
నోడె। వారకభటజనవర్గంబునోడె। తేరులనోడె మేదినియోడుటెరిని,సచివుండు
మదిలోనసన్తాపమంది।యుచితవాక్యంబులనుర్వీశుతోడ।ననియెధారుణీయం
దునోడె యనఘులకిట్టిదుర్వ్యసంబుగలదె. యిది యేమిపనియిప్పుడుదోచె.
మదిలోననిట్లాడమరచి తేసితి, జూదమాడుట యేమిపౌరుషము రాజేంద్రనగ
రికిరండుపోవలయు, నదెనిన్ను చెలులురమ్మనిపిల చెదరు- యిది వేళగాదునీవిం
తటనిలువు,ధరణీశయాకలిదప్పులుమరచి।తరలకయాడంగధర్మంబుగాదు.
లేతెమ్ముయాటచాలింపుము వెనుక. నాలాగ వేం చేసియాడెదుగాక.ననిపల్కి
చెయిపట్టియవతలికిదీయ-కనులనెర్రగ జేసికసుగాంచిసింహ. మూరకజూచిన
రీతినూరకజూచి, పరువడిగర్జించిపలికెభూవిభుడు. నీ కేలనిటువంటినీతులు
చెప్ప. చేకొనియెవ్వరుచెప్పిరమ్మనిరి। విడువిడుమని చెయ్యివిడుపించుకొనుచు
నుడుగకకలిమాయసోగియాడదొడగె, నప్పుడుచింతించియామంత్రివరుడు.
తప్పకనలుడుజూదంబాడు తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చెప్పినవిధము. ధారుణీవా
క్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడిన తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చె
ప్పినవిధము. ధారుణినొక్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడిన తెర
గు. కెరలియాతడుకోపగించిన తెరగు। దమయంతికప్పుడు తగజెప్పిన చె-
దమయంతియపుడు సంతాపంబునొంది. యిది యేమిపనివచ్చెనిక నేమిసేతు-
వదలకతనమంత్రివాక్యంబువినక, సదయుడయి ఈరీతియాడినయపుడె,యిది
దయివమాయయొండేమియునంచు. మదిలోననికననుమానంబువలన. దిది
యాదిగానింక నెట్టిదుఃఖంబు, పొదవియేగతిమిమ్ముపొందనున్నదియొ.పదవడి
దుస్స్వప్నఫలమెల్లనిపుడు. డదియేలనోనిచ్చనుభవించకను. మగూట్ల నేమ

నివారించెనోయన్న బ్రహ్మ తను జేయపూర్వకృత్యంబును దాట. వనజాసనా
దిదేవతలకువశమె. యిటువంటిజూదంబు లెవరయినయన్న. తటుకువనాడి కే
ధరణిలోననుచు, నప్పుడువార్ష్ణేయుడనెడుసారథిని. తప్పకరప్పించితగనంత
చెప్పి, కొడుకునుకూతునుగొని వేగనీవు. తడయకమాతల్లితండ్రులవద్ద. విడి
చియిక్కడనున్నవృత్తాంతమెల్ల కడు వేగనెరిగించికదలిరమ్మనిన. నరునయిన
యొక మేటియరదంబుమీద, నిరువురుబిడ్డల నెలమినెక్కించి. పరువునదోడ్కొ
నివార్ష్ణేయుడపుడు, పరగంగయావిదర్భపురంబు జేరె. నప్పుడుపురమువారం
దరుగూడి, తప్పకతమలోనతాముచింతించి. తలపోయ దొడగిరిధారుణీశ్వరు
డు. చెలువందరాజ్యంబుచెయుచుండగను సకలజనావళిసంప్రీతిబొందె, నిక
నెట్లకో యెరుగంగ రాదు, పోడిమిమనమయినపోయిజూదన్ను, నాడన్గవలదని
యరసి చెప్పదము. మనమునతనమంత్రిమాటలువినిన. మనుజనాథుండుమన
మాటలువినునె. పూనిశుభాశుభంబులు రెండుతనవి . యనియుని దెలియక
నాడుచున్నాడు-జూదంబునాడెడుచోరపుష్కరుని. వాదించిపోనీకలువారు
లేరయిరో. యలరిభూపతిజూదమాడంగబోవ. వలదంచు పెద్దలెవ్వరు జెప్పరై
రో. యవనీశయీజూదమాడరాదనుచు, నెవరయినభూజను లెరిగింపరయిరో
ఘనమైనకర్మముల్ గదసీనవెనుక. వినవచ్చునేయదివిఘ్నవకయిన! నైననుమన
మిప్పుడ దరిమేగి. మానుమీజూదంబుమను జేశయనుచు. పలుదెరంగుల జే
రిపలుకుదమొగిని- చెలరేగిమనమేమి సేయబోయెదము జూదమాడుటవసి
ష్టు డెరిగియున్న. కావనిమాన్ప జేకష్టజూదంబు. నికనైననమ్మవు నీవిటకేగు
దెంచి. యకలంకమతితోడనారాజుగాంచి! యాడగూడదుజూద మాడకు
మంచు- నేడుజెప్పినగానినిలువు నేరాజు. మనమాటనిపుడుసమ్మదమునవినునె
యనిపౌరజనులెల్లననుమానమునను జనిచనినలరాజచంద్రునిగాంచి మును
కొనిభయమునమ్రొక్కియిట్లనిరి . మానవాధీశ్వరమమ్ముగావలసి . మాను
మీజూదంబు మదినమ్మరాదు - కపటమైయున్నది గానయీజూద - మి
ప్రుడుజాలింపుమాయిందరితోడ - పైరానివని సేయువలయునేరికిని - యవనీ
శ గెల్పు లేదయ్యెనింతైన! తవిలియాటమించెతగదింకవిడువు!మనవుడువారల
నవుడాగ్రహించి- కనుగొనిచెవ్వొత్తిగర్జించిపలికె - జేరినాకునుబుద్ధి జె
ప్పుమటన్న- వారెవ్వరనుచుదుర్వారోగ్రుడగుచు- కలియుక్తుడగుచు నాక
లిగొన్నయట్టి- పులిబోలెగర్జించిపోదోలెప్రజల- నీరీతిబ్రజలంత రేగివెన్ను

క-నా రాజుమరిజూదమాడుచుమరల - తనదయినరాజ్యమంతయునొడ్డబెట్టి వెనుకొన్నకనిమాయ వెతచేతనోడె- చప్పన్నదేశరాజన్యులునున్న - క ప్పంబుదెచ్చినకానుకలోడె - నవఖండభూమిఖండలములనోడె - నవలక్షప ర్వతనందులనోడె- నలువొందనాడెడునాల్గుదిక్కులను- ఇలయేడుదీవుల నె ల్లనునోడె - కట్టుచీరెలతోడకరమదిఁనిలిచి - యట్టిట్టుడోలుగకనన్నలుడు న్న। నతనిగన్గొనిపుష్కరాఖ్యుడానలుని। సతికినవ్వార్తఁనిచ్చలుజెప్పినను ప, దమయంతియదివిని తనమనంబునను। గ్రిమ్మమొప్పచింతతో గడువెరగంది। యంతఃపురంబున నప్పు వెడలి। కాంతలుపురజనుల్గడువెరగంది। చూచు చుండగనాసుందరిసభకు। రాజధర్మముమానిరయమునవచ్చి। యిదియే మిభూనాథయీచోద్యమనిన। దనయుడయియేమనఁతదూరకుండె।నప్పుడు పుష్కరుండడిచూచినలుని। తప్పకనిప్పుడేతరుణితోగూడి। యీరాజ్యము ననుండకేకానకయిన। జేరబొమ్మనినయీక్షితిపతిచూచి।నలుడిట్టులనియెనోన రనాథచంద్ర। సలలితంబుగమేముచనియెదనింక। కలిరాజుమమ్మింతగాసిబె ట్టగను। యెలమితోనడవికిమేముబోయెదము। నీవింకనిద్దారణియేలు మక ట।యీవిధిజేసెనేమందింకననుచు। ప్రతిమలంబుగమంత్రిపాటించితెలియు। నే వివరింపనేనేలవినకపోయితిమి। కర్మమేమిరయినగావించుగాని। కర్మ ము చేటునుకర్మమేకీడు। కర్మమేసుఖదుఃఖకారణంబగుచు। కర్మంబువ చ్చినగైకొనకిపుడు।పొమ్మన్నపోవునోపూర్వకృత్యంబు।తమ్మిచూలికినైనధ రవైరికైన। హరికైనసతిమనోహరునకునైన। నరులకైనను మనుష్యులనం గనెంత ననుభవించకతీరదదియెల్లనిక్కమనిఇట్లుతలపోసి నవుడాత్మపత్ని గనుగొనిపలికెనుక్రమముతోడుతను।రమ్మికానలకుసమ్మతిపోవవలయు।మ

నలదమయంతి నడవికేగుట.

నమునకకచింతమానిరమ్మనిన। వినియాసతీమణి విభునివాక్యంబు। జవదా టకప్పుడేసమ్మతినెడలె। నవనీశుడింతితోనడవికిజనుట. పురజనులాలించిపుర పురబోక్కి వెరచుచుతమతమవీధులనిలిచి। గుంపులుగూడుక గుజగుజరాగదం పతులనుజూచితమాతమాబల్కి।రక్కటాయిట్టిమహాపుణ్యశీలులు। కిట్టికష్టము బొందుకేటికిగలిగె। నిటునంటియాపదలేటికివచ్చె। నెటుపలెపోవునోయేమి సేయుదము। వీరుపుణ్యాత్ములువీరుసజ్జనులు। వీరికియాపదవిడుచునెద్దానినని యిట్లుపురజనులలమటపడుచు। తనుజూడవారలతానుజూడకనె। తలవంచు

కొనుచును దగుసిగ్గుతోడ. కలివేధతగిలిన కతముననిట్లు. పురవీధులప్పుడు
పొందుగా వెడలి, పుర పురబొక్కుచు పురినిగర్హించి, కరము చింతించుచు
గాంతతోఁగూడ, దారకానిదయివంబు దూరుచు జనియె। నక్కడఁ బురజనులంద
రునవ్వుదు। రక్కసిపుష్కరరాజనీ వెరచి। దమయంతితో నలధరణీశ్వరుండు। త
ము బాసిచనుటకాత్మనే గుందిరంత। రప్పుడు నిషధేశుఁడా పురి వెడలి। తప్పక దమ
యంతిఁ దగఁ జూచియనియె। నేమి సేయుదు కార్యమిక తప్పిపచ్చె। కానినిమనమిం
క గానలయందు। దైవతంత్రమున నిత్తరినుండవలసె। దైవంబుననె నేలతమక
మఱమిటు। బాధింపుచుండంగ పగబట్టినట్లు, వేధించి పుష్కర విభుఁడు బాదం
బు। నాడి సంపదలనన్నిటఁ గొనిపోయె। పోడిమి చెడి యిట్లు పొగలంగవలసె। ధర్మ
మార్గము నందు దనరుటమనకు। నిర్మలబుద్ధిని నెక్కొనుచుండు। ననియి
ట్లు దమయంతినట్లూరడించి। పనివడి పురసమీపమ్మునఁ దనరు। నొకపర్వతము
గాంచియురు వివేకమున। నకలంకచిత్తులై యప్పుడిద్దరును। యుపవాసముస
నుండియుదయమైనంత। నపరిమితాయాసులయి త్రోవబట్టి। యావనభూమితో
నప్పుడిద్దరును। పోవంగ పోవంగ పొదరిండ్లసమున బ్రహ్మసమానుండు బ్రహ్మ
ర్షివరుడు। బ్రహ్మలోకము నుంచి వచ్చినట్లున్న। యావసిష్ఠునియుంచియాత
మోదమున ననుసావధానముతోడ సారెకు మ్రొక్కి। నలరాజ యెందుండునయ
ముపీరంగ। కులకాంతతోఁగూడ గురుభక్తియుక్తి। మ్రొక్కఁగనుగొని ముని
నాయకుండు। నక్కజంబుగఁ జూచి యప్పుడిట్లనియె। నిది యేమి జననాథ యిం
దువచ్చితివి। ముదితతోఁగూడ నీవిందవెల్లదొడఁగి। యీవిధి జనుదేరనేటను
గలిగె। నని ముని పలుకఁ గనననీ విభుండు। గనుగొని సంతోషకలితుడయ్యెపలికె
నోవసిష్టముని నీదు మోదయాసాంద్ర। నావిన్నపం బెల్ల సదయముగా వినుము।
గతజన్మకర్మసంసారఫలంబు। కతననీదురవస్థ గలిగె మాకిప్పు। డెరిగి యెరింగియు
లనన్నడుగ। నరుదందబేలనేనయి విన్న వింతు। తోడఁ బుష్కరరాజుతో జూ
దమాడి। పుడమిని సంపత్తిబోఁ బోదియోఁడి। మా నినితోడ సమ్మదమున నిపుడు।
నన భూమికి కడలిపో యెదను। పరమయోగీంద్ర నీపాదపద్మములు। కర మొ
ప్ప సేవింపఁగలిగె భాగ్యములు। యనవ్రుసుమాయనియమ్మునీశ్వరుడు। తనమనో
దృష్టిచేతప్పక జూచి। పెరగంది యమ్మహావిభునకిట్లనియె। ధరణీశ ముమ్ము నీదమ
—ంతిపెండ్లి। యాడిననీమీదనదినెపమెన్ని। పోడిమి చెడ కలిపురుషుడిట్లైచె
చిదండుల కేమిమహిమశోభిల్లు। మించిన సత్కృతిగా మెరసెద వీవు। కమల వ

శంబునగలుగు బాధలకు। ధర్మజామాపదలకుదలపకుసుఖము। మదిలోనసత్య
మమరువకు మపుడు। పొదవినసౌఖ్యంబుపొందెదవీవు। ఖగపతిపైనెక్కి కమ
లావిభుండు।వగపెల్లమాన్చిబోవగజూచునిన్ను। వెరవకుమనిపల్కి విభునివీ
డ్కొలిపి।సరగునమునినిజాశ్రమమునకరిగె।నంతటజననాథుడాసమీపమున।
వంతలగుందుచువాసరత్రయము।నుపవాసములనుండెనువిదయుతాను।జను
లుపుష్కరభీతిజనరేశ్వరటకు।ఘోరకాంతుడప్పుడాపొలతుకజూచి।యాకటిచె
ల్లునసందండబలికె।నలినాక్షిపూర్వజన్మమునమనము। తెలియకమరిమూడుది
నములనెవరి। నుపవాసములగుందనుండజేసితిమొ। చపలాక్షిమనకునీజన్మం
బునందు। నూరిటుంపరకౌన నుపవాసగతుల। నూరకమూడు నాళ్లుండంగ
గలిగె పెట్టినవారికిపెట్టుదయివంబు। పెట్టనివారికి పెట్టదుసుమ్ము। జలజాక్షిక
లిమియేచక్కదనంబు।కలిమిగలిగిననాడుకలరుబంధువులు।కలిమియేసౌఖ్యం
బుకలిమియేసుఖము। కలిమియేచుట్టాలుకలిమియేసఖులు। కలిమియేసతులి
కకలిమియేసుతులు। కలిమియేసకలంబు కలిమాయెవలను। కలిమిబోయిన
వెనక కడగిచుట్టంబు। తలనాగయొకరయిన యిందురారియరి। పుడమిసౌ
ఖ్యంబుపొందినవారు। చెడినయప్పుడు చెంత జేరంగనియ్య। రలదుచుపుష్క
రుడాడుజూదంబు। చెలియరోయదిజూడ చిత్తమయ్యెడిని। యిదియిపమా
యయొండేమియు లేదు। మదిలోననాకచింతమంటిబొందింక। విపినభూముల
లోన విహరింపవలయు। నిపుడునీకొకబుద్ధి నెరిగింతు వినుము। శృంగారవన
ములో గ్రీడింపలేని। యంగనవనినెట్టులసంజరించెదవు। మునుసౌధసోపానము

నలదమయంతు లడవిలోనడవలేక దుఃఖించుట.

లనెక్కలేని। వనితయెట్టెక్కుదువసుధాధరముల। స్ఫటికంపుమేల్కట్లపైనె
క్కలేని।కుటిలకుంతలియెట్టుగుట్టలెక్కుదవొ।యరుదయినరత్నగేహాళిదాట
లేని।గరితయేగతిదాటగలవుఘట్టములు। నావెంటనదిగాకనదువంగలేవు.వారి
బిడ్డలవద్దికిబోయి। నీతల్లిదండ్రులనిలయమందుండు। నాతినీవేడకాననభూము
లేడ। నేతెరంగుననిర్వహింతువునీవు। క్షీమహాటవులకు నేలవచ్చెదవు, కోమలి
నామేలుగోరుచునిపుడు। గలుగకపుట్టింటికడకేగుమనిన। నెలుగెత్తిబెట్టగా
యేడ్చిభూనాథ। యిటువంటిమాటలనిపుడాడదగునె। కటకటానేనెంతకడు
పాపమతినే। యరిమరినడవిమీరడలుచునుండ। నరనాథపురమునవాకుండ
దగునె। కలగిమీరడవులకాయలనమల। చెలగినేనన్నంబుచెయిముట్టదగునె।

పణఁకఁ జాలలనీవు వవణించుచున్న। స్వర్ణగేహంబుల శయనింపదగునె। నగ
ములపయి నీవు నలసి వర్తింప। తగిన మేడలనుండ తగునయ్య నాకు। మృగముల
లోనీవు మెరసి వర్తింప। మగువలలో నాకు మరి యుండదగునె। గిరిగృహంబుల నీ
వు గ్రీడింపు చూడ। విరులపాన్పున నాకు విహరింపదగునె। నిను బాసి నిమిషంబు ని
లువంగజాల। నను బాసిపొమ్మన్న న్యాయమా నీకు। నెరిగి యెరిగి నన్నీవు నిటు బ
ల్కదగునె। నరనాథ నిన్నరణ్యంబున కనిచి। తగిలి బిడ్డల నేర్తరతగునయ్య నాకు। జ
గదీశ నీ పరిచర్య చాలించి భయము వాటవ్వుల నన్ను బాసిన వెనుక। ప్రియము మెప్పు నా
కును బిడ్డలేమిటికి। తరమిడి మా తల్లిదండ్రులేమిటికి। సురుచిరంబైన ట్టి శుభము
లేమిటికి। పరగంగ తనువున ప్రాణమేమిటికి। నరనాథ యనుచు మూసక నేడ్చుచు
న్నదై। కన్నుల నిండార గారెడు నీరు। మన్న నడుడించియా మహీపతి తనదు। కన్నులగ
డు బాష్పకణములు దొరుగ। నన్నిల వేశితో నప్పుడిట్లనియె। ఏ నాతి నిన్ను నేనె
డబాసినపుడె। ప్రాణముల్ మేనిలో వలనుండగలవె। యెలమి నీ యడవిలో యి
డుములనీవు। పడజాలననియిట్లు పలికితి గాని। యొలనాగ యిప్పుడు నీవేలయేడ్చె
దవు। కలగకు నిను రోయగలనటే నేను। యనియూరడించి తోయ్యలి దోడుకొ
నుచు, చనుచున్న మిక్కిలి సాధింపదలచి। యుప్పొంగు కలి వారల రిగెను త్రోవ। ద
ప్పించి ఘనపర్వతంబుల శిలల। గట్టుల గుట్టల ఘనమైన పొదల-ఘట్టంబులను ను
ఱ్ఱకటక చేయుము। నంతంత గల్పించి యుత్తుంగ్యమగుచు। సంతాపమొనరిం
ప చాలిన యెండ। నంతట గల్పించి యలసట గొలిపి। యంతకంతకు నీడలగుపడనీక
మడుగుల నున్న నిర్మలసలిలంబు। లెడపక సన్నిధి నింకిపోజేసి। యాకటి పెల్లు
ననలసి యేమైన। చేకొని తినవది చేదుగావించి। తెరవుల దప్పించి తెలివి దూలించి
పరువుల నలయించి భయము పుట్టించి। నదువుల పొలయించి నయము దూలించి।
తడబాటు దప్పించి దప్పి పుట్టించి। యీరీతి గావింపని నకులాధిపుడు। భోరున నది
దాటిపోవనయ్యెడను। మగువకొమ్ముడి త్రోవ మరయుకంపలను। తగిలియు తన
చేల దప్పించుకొనుచు। మురువు దూలిన వాడిమోండ్ల చేదియ్య। వెరచి మెల్లన దీ
వెలవెలబారి। పరతెంచి కంపలబయ్యె వెకొంగు। నరిమూరిదగిలిన నది దియ్య
లేక। తనువాడి గలరాళ్లు దాటి పాదములు। కనుమల నెత్తురు గారనందంద। గన్ను
లము త్త్యాలకయి పడి నీరు। చన్నుగట్టుల పైన జలజల రాల। జారిన వెంట్రుక ల్పనిప
డకేల। సారెకు సారెకు చక్కజేయుచును గడలి పోవుచు నబెగట్టిన తనదు। పెద
వుల దడవుచు బెగడుచు నవని। నడుగిడ లేక హా యనుచు శోకింప। పుడమి రేడా

తమ్మిలోఁ బురపుఁ గబొక్కి। పరిపూర్ణ కళల సోము బసలించు మోము। చరణముల్ ధూళిధూసరములయి యున్న। నీ పాతకంబున నేమి సేయుదును। పాపపుదయివ మీగతి నిగావించె। కటకటా నేపాపనే మెఱుపతఁ జూడ। నటు గాన నీ దుఃఖమంది నీ యింతి। మటు మాయ కలి బట్టె మిగుల నను నన్ను। నటుగతి నీ తిరిగి ధింపు చున్న। దని తలపోయుచు న వాయింతి గదిసి। యును నయింపు మతిజనాస్త్రంబు చేత। మొల మిమ్మే యనూతగా నిచ్చి దోడ్తోనె సుచుల్లఁ జన మూడాను మెల్లన నేకొంత దూర-మరుగుచునున్న హంసముల్ రెండు। మరువగా దనికలిమాయచే నలమి। నవరత్న ఖచితమానవ్యపక్షములు। వవడంపు వాతయ వేబరగు నాసికముల। పసిమి మించుల గ్రాలి ప్రబలి మాపులును। యును మానవరుచి దేటపడు గుమావములు। గలికిముద్దుల మాట గట్టిన యట్లు। కలి మాయచే నుప్పిగ గనము యుండి। కపటంపు పక్షులు కవకవమనుచు। విప్రు లేరుపుంచర వెరవకె వ్రాలె। వ్రాలిన గనుగొని

నలరాజు పైపుట్టంబు పక్షులెత్తుకొనిపోవుట.

ఘనుఁడు భూనాథుఁ। డాలోల నేత్రతో ననియె నిట్లనుచు। నలి వేళి మాని కిప్పుడాకలిచేత। బలహీనమగు మనపరమేశ్వరుఁడు। మన మీఁద దయగల్గ మఱి వీరి బనిచె। వని బూనియీరెండు పక్షుల బట్టి। యానుర క్తి భక్షింత మతివ యుద్ధరము। యని పల్కి పక్షుల నపుడు బోసిక। కదియ బోయిన జూచి కపటంపు పక్షు। లదరిన గతి వేగ నవ్వలి కరుగ యు। మెల్ల నేచని చని మేదినీనాథు। డల్లనల్లన యొప్పు డటు పొంచి పొంచి। పట్టిచేతులు రెండు పారసాచుటయు। నట్టె చివ్వున లేచి యాంప లెనిలువ। మరి మరి వాటిపై నెంబడి తిరిగి। తిరిగి దగ్గర బోయి దక్కినట్లుండి। యవ్వలి కరిగిన నా రాజవిభుఁడు। క్రొవ్విడ చేదగా కగొబ్బున వీని। నే నేర్పు చేనైన నిటు వెంటవగిలి। పోసిక పట్టెగ పాదవి రాని నప్పు। డని యిట్లు మదిని శోచ్చయుంబొనరించి। నలిబోశినం ముంచిన నలమహీవిభుఁడు। పట్టబోయిన మిట్టి పడి వెన్క నిలుచు। బట్టకుండిన నేల పాతరలాడు। తగినగతి నుండు తగలక పోవు। డిగులొందినట్లుండు దిక్కులజూచు వేసారి మరలిన వెస నెద్ద వ్రాలు। గాసిల్లు పట్ట దగ్గరినను తొలగు। దవ్వుల కేగును దగ్గరవచ్చు। నివ్విధం బు పక్షు లెంత యునలుని। నలయించి యలయించి నధిక దూరము। చలమున గొనిపోవ జనలోకనాథు। దలసి చింతించియునటు పోక నిలిచె। వలనొప్పు పులుఁగులు వచ్చి భూవిభుని। దగ్గర వ్రాలిన తన మొలవల్లె। డగ్గనపై జడజిగిచివయుచినను। పంచదా మెత్తుక పక్షులు దివికి। నంచలంబుగ నేగియుండుండిపలికె। ధరనీవు నాడు జూదం బాడు వేళ। గరిమ పుష్కరు పాచికల లోననుండి।

నీరాజ్యమంతయు నెరి చుకున్న। వారము మేముగువ్వలముగామయ్యె। యె
లమిరాజేంద్ర మేమెవరమో యనుచు। తలచకుమదిలోన తమ్ముడీమమ్ము। పం
చగై కొని వేళ పారిరమ్మనుచు। బంచిన కలిమాట బాటించియుటకు। పరువున వ
రుదెంచి పరికించి నిన్ను। నిరుపుర నిట్టట్టు మెరిగిదూలించి। నిలుచుచు నమ్మించి నీ
మొలనున్న। వలువ గై కొంటిమి భళి భళి నిన్ను। మెచ్చవచ్చును మేము మెల్లనే
పోయి। వచ్చెద మికనంచు బలికి మాయాత్మ। నెనసియున్నదిన కోపమింత టబోదు।
వనవిని నికపక్షు బాటును జూడు। మనియుగ్గడింపుచును నాకలి దూత। లనుగ క్తి
తోమాయమైపోయెనంత। నాపక్షులరిగిన నాశ్చర్యమంది। భూపాలతిలకుండ
పాగిలిచి త్తమున। ఘనమైన శోకసాగరమున మునిండి। తన దేసిగని సిగ్గుతడబడి బ
లికె। పక్షులు పలికిన పలుకులు విందె। సాక్షిగా తామర సాక్షి నీవిపుడు। కల్లజూ
దంబా ఎకటకటా నేటి। కల్లైడనింత యునలెనుగ వేనైతి। నింతటబోవ దెవల నాగ
మనకు। యె ఎ తేసి యిడుములకిరువుగా గలమె। కటకటా నీమీద కరుణయు లేక
నిటు చేయగా కలికేమి చేసితిమి। తొలగునె నేకన్న దుస్స్వప్నఫలము। పలుమ
రున నుభవింపక గాని విడదు। కట్టడి దైవంబు కల రాజ్యమెల్ల। నష్టైగయి కొనియు
రణ్యమునందుదోచె। తుదను గట్టిన బట్ట దోచుక పోయె। నిదియేమి మాయయో మో
మొసుగంగ రాదు। యేమి సేయుదు నింక నేమందు విధిని। యీమహాటవిలోన ని
ద్దరమింక। నలి వేణియే దుఃఖమనుభవించెదమొ। తెలియంగ జాలమే తెరగింక
మనకు। ననియు నిపలు మారు నడలుచు బలుక। తన ప్రాణవిభునితో దమయంతి బ
లికె। ఏలయీ తలపోయయిన కులాధీశ। పోలించి చూడుమా బుద్ధికార్యంబు-
కాలకర్మంబులు గడసినచోట। ఫాలలోచనుడయిన బాపుకో గలడె। జలమేధిర
కుమిరాఠిచను దెంచెనేని। కలదె యుపాయంబు కట్టించి నిలువ। వసుధయీతకు
మించివచ్చునే లోతు - విసమెక్కు-నే తలవెంట్రుకల్ గడచి। మిన్ను వేగమె వ
చ్చుమీద వ్రాలినను। మన్నన చెయ్యాని మరినిల్పతగునే- ఇం తేసి కార్యంబు లే
గుదెంచినను- వంతనొందుచు ధృతి వదలంగవలదు। తటుకున దైవంబు దయచే
తమనల- నిటు జేసి తేనింక నేమనవచ్చు- యింతకు మిక్కిలి నేమి వచ్చినను- యం
తయు దుస్స్వప్నమని యాత్మ నెరుగు- తలచకు రాజ్యంబు తలచకు సుఖము। తల
చకు బిడ్డల తలచకు పురము। వదలకు ధైర్యంబు వదలకు బుద్ధి। వదలకు హరిచి. తవ
దలకు నీతి- పుట్టు భోగములన్ని పోయిన వెనుక బట్టకు వెరతు రేభానుకు లేశ। యి
నుచునూ రార్చి నెయ్యంబున నపుడు। తన కౌంగు పగము నాత నిపొందగ ప్పె। నుడు

గకమిద్దర మొకచీరగట్టి యడలుచునడవిలోనధికదూరంబు నడచిపోవగజూ
చినగివారుమరియు నడలికకలిధరామరరూపుదాల్చి కడువేడ్కనచటచూ
గ ంబులునాల్గు తడయకకల్పించితానొక్కత్రోవ తెరవరివిధమున ద్రిమ్మ
రుచుండె ధరణీశతేజు డుదమయంతియటకు చనుదేరకపటవేషధరుండుపలి
కెనొనరంగ యిద్దరునొకచీరగట్టి ఎందుబోయెదరు దారికానలలోన నెందుం
డివచ్చితిని ట్టిదుఃఖంబు లెందుకువచ్చెమీవృత్తాంతమెల్ల కొందలమందంబు
నుకకనిచ్చి మొనగంగ చెప్పుమీ రెవ్వరటన్న ధరణీసుడప్పుడాతనికిట్టులని
యె వినుముని ప్రవరేణ్యవిశ్వంబులోన గొనియాడదగుభానుకులజుడౌవీర
సేనసుతుండని క్షితితలేశ్వరుడ మానితసకలసామ్రాజ్యసంపదల గపటబాద
మునపుష్కరునకునోడి విపినంబులోపలవిహరించుచుండి చపలాక్షితోగూ
డ సరసతరాగ కపటమార్గంబున ఖగములు రెండువచ్చిపట్టుటకేను వైచినవల్లె
నిచ్చగామింటికి నెత్తుకపోవ పొలతిగట్టినయట్టిపుట్టంబుకొంగు యెలమిపైగ
ట్టుకనిటువచ్చువాడ ననగాత్మవనలుండను పేరువాడ ననవు షుకపత్రబ్రాహ్మ
ణుడిట్టులనియె నింతినినీవింటలిడికొనినీవు వంతగుందుచుఘోరవనములో
పలను ఈరీతితిరుగాడనిది కార్యమగునే, ఈభామనీ వెంటవిడుములబొంద చా
లమమాకిదిసంతాపమయ్యె నీలోనలోచననిక జూచెనేని ఘోరమృగంబు
లుపలవదుపాపంబువచ్చు భూనాథపదపడికలిరాజుబన్నినమాయ ఇదిమూ
కుబూడగనింతటదొలగ ఎంతేసికష్టంబులింకరాగలవొ ఇంతినినికపుట్టినింటికి
ననుపు ఇటకేలతెచ్చితివిదిబుద్ధియగునె కటకటాయికనైనకాంతనంపింపు ఇ
నకులంబునజనియించినన్నృపులు ఘనులందరిపుడునిఘమొంద ప్రాయె నొక
బుద్ధిజెప్పెదనుర్వీతలేశ యికనయినవినుమునీవిందుండగూడ దిదుగొనాలు
గుత్రోవలేర్పడియున్న వదివిదర్భపురికినరుగుచునుండు నదియయోధ్యాపు
రికరుగుచునుండు దదిసుబాహునిపురికరుగుచునుండు నిదియృతుపర్ణాపు
రాధిప్వగోవ నిమ్మార్గములనుమీరియిద్దరిమతికి సమ్మతంబగుత్రోవజను
డు వేవేగ భూమిపయీనాలుగుపురములలోన దామనుతౌద్భార్యదనరిననగర
మనిచెప్పినదృశ్యుడయిపోయెనతడు మనుజేశుడంతటమగువవీక్షించి తొయ్య
లినాల్గుత్రోవలలోనమనము చయ్యననేత్రోవచనువెంతమనిన కరివృక
సూకరసింహసర్ప శరభాదిబహుసత్వసంచారవరుల దిగుగంగ నేటికి దేవుడేమ
నకు తెరువువిదర్భకు తెలియంగజెప్ప మనుజేశుయటకేగిమనవారియొద్ద న

నుపమగతినుండెమనిభక్తి మొఱ్కి-రమ్మనిపిలిచినరమణీలలామ-కమ్మానవే
శ్వరుండనియెఱ్కమ్మరను। వనజాక్షి మునునిన్ను వరియించువాడు। ఘనులగుమం
త్రాంగకర్తలుదారలుకరులు తేరులుతురంగంబులుభటులు-బిరుదు వాక్యం
బులు భేరులువన్నె-పల్లకీలసితసువాసినీవిప్ర-పల్లవాధరులుపార్శ్వమ్ములనె
డుట-నే తెరమీతండ్రి యేలువిదర్భ-కేతెంచినాడబహిర్ముఖుల్మెచ్చ- చ
పలాక్షికనినన్ను చలమునబట్టి-కపటజూదమునపుష్కరుడనునన్ను-మోడిం
చియుద్దరికొకచీరజేసి-నేడులజ్జదొలంగి నేనెవిధమున-భామనీతో విదర్భకునె
ట్లువత్తు। మామనేగతికాంతుమదిసిగ్గులేక-భూమీశుసభలోనబుధులెల్లవినగ
నేమనినాథంగమెరిగింతుమచట-చెడిచుట్టములజెంతజేరనేజాల-కడపటనతి
హీనుగాజూతురబల-నీవచటికిబొమ్మునీబిడ్డలచట। నేవిధినున్నారొ ఎరుగంగ
జాల-నావెంటనదిరాక నడువంగలేవు పోవిదర్భకటన్న పొలతియిట్లనియె-భూ
మీశ నిను బాసిపోపొమ్మటంచు-వేమరుపలుకుటవిహితమానీకు- జలములో
నున్న జలచరజంతు-నిలమీదద్రోచిన నెబ్భంగిబ్రతుకు-నరుదారతరువుతో న
ల్లినతీగె- దరువుబాసిననదితానిల్వగలదె- నినుబాసిపోజాలనీపాదమాన-న
నుబాసిపోవుటన్యాయమానీకు। ననునేడునాతోడబలుకకీమాట। యనినకామి
నిజూచియువనీశుడనియె- నలివేశిమనమిప్పుడఖిలదీనతను- యములుకుచునిద్దర
మొకచీరగట్టి। పోడిమినీరీతిపోవంగనగునె। నేడురాజ్యముబోయెనిర్నిమిత్తము
న-పైచీరయునుబోయెపక్షులచేత, నీచీరకొంగును యేగట్టినాడ-నావిదర్భా
పురినటనీవు నేను-పోవంగనప్పుడుపురజనుల్చూచి- యిలయేడుదీవులనేలెడు
వాని- చెలువల్లపడిలి పైచీరెయుపోయె-సురలనునొల్లకపొక్కి-యీరాజువ
రియించినఫలంబువనితకుకల్గె- ననితూలనాడెదరిదిగానయిటకు- చనను నేనీ
వయినజనుమన్న బెదరి- చెదరినమనమున చెలియయిట్లనియె-హృదయేశనన్ను
నీవిట్లాడదగునె- యడవులలో నీవునడలుచునుండకడువడిమావారికడకేట్లబో
దు- నినుబాసిప్రాణంబు నిమిషమాత్రంబు- తనువునన్నిల్వంగ దగునెప్రాణేశ
తొల్లి జేసినయట్టిదుష్కృతఫలము- నెల్లబొందగనదివలపోనిచ్చు- హరిశ్చంద్రు
మొదలుగాహత్యసిద్ధించి-హరియంతవానికినడలంగవలసె-దినకరచంద్రులు
దిరుగంగవలసె- సొనకనొక్కెడనుకాలూదంగలేక- వాయువువిద్యానునఖిల
సంపదలు-ద్రాయబుట్టినవాడువనజుండతమనుదుటబ్రాసినబ్రాతనాళిమితే
చెడునె-మదిలోననీవింకమరుగంగనేల- ననిపల్కెనిద్దఱునప్పుడుసమ్మతిని- చ

నుచున్న ముందరసహానాథపాల| మూలూరకరకతమాలమధూక|తాలఖర్జూరహింతాలామ్లపనస- సరళకింశుకలుంగజంబూకటాది- తరులమధ్యంబునతగనొక్కకొలను-గనుగొనిసోపానగతినుగ్గిరుద-దలియుంగడాఁవిగతశ్రమునిలగుచు,కొలను వెల్వడదిక్కులనుజూచివిజన, నిరతమొక్కటిగాన్పి నెరిదానిడాయు, నరిగికూర్చుండెరియాటకలిమాయ, నెలయుంగనొకమాయసిద్ధుగప్పవరవునవాడినవల్లిచందమున, పరుసతీతిన్నెపైబడినిద్రబోయె. తనకునిద్దరరాకదరిదావులేక, వనితయుదానొక్కవస్త్రంబుగట్టు, కతమునసెడబాయుగాగూడకవుసు, మతిగణింపుచుకలిమాయచేతనకు, గలరాజ్యమెల్ల పుష్కరరాజుకోడి, కలుగుచుశపదంబుగడువంగలేక, తనదేవియుసుదాన తనపురివెడలి. చనుదెంచిమూడువాసరములచోట, నాకడనలసిఘోరాటవులందు. పైకొకకపటంపుపక్షులకిచ్చి- కదిలియనేక బాధలకుందికుండి- వగచుచునచటికివచ్చిచేరుటయు,నలమటదుఃఖంబులన్నియుదలచి, చటులమధ్యాహ్నభాస్కరకిరణముల- స్ఫుటమరికందినబూదిగెబోలె-నడవులదిమ్మరియాకటపొలసి-మదిరాక్షితనదేవినుహిపీదబండి. నిదురబోవగజూచినృపకుంజరుండు,సన్నుతసకలరాజన్యకామినులు- కన్నుసంజ్ఞలనూడిగంబులుసేయ, హంసతూలికశయ్యలనూనిద్రబోవు. హంసయానకుపాపమెయ్యెబోనేల, ననుగూడివచ్చికానలబొందినట్టి,తనదుఃఖమంతయుతగ జెప్పుకొనదు,దీనిఘోరారముచూడతీరదునాకు. వ్రాసియచ్చటడించిపోయెదనింక-పసితలగాఁగానకవనవానముడిగి. తనపుట్టినింటికి తగబోయిజేరు, నిటువలదీనికేయంత జెప్పినదు, దిటవరికలిగివాడిన్పునోననుచు, ననిపల్కికలదైవముపుడువ్రేరేప-తనప్రాణనాయకితగగట్టినట్టి, చీరసగంబుగాచేతులబట్టి, మరిగిమేల్కొనకుండసడిమికినలుడు. తునిఇంచిమనమునదుఃఖంబుజెంది, వినతుండమెల్ల నేవిలపించితా

నలుడు దమయంతిని నడవిలో విడిచిపోవుట.

లగ, పోయెదనని లేచిపోయిరాజేంద్రు, నాయెడమరినాలుగడుగులుపోయిపోలేకమదిలోనపెగచిమూర్ఛిల్లి, యాలేమదగ్గరనరుదెంచిమగుడ, తనదుపాదంబులుతప్పకజూచి,తనలోననిట్లనితలచిశోకించె, కటకటానేపాపకర్ముండననుచు. నెటునెరుంగకనయోల్ తరలాక్షి. కోరివచ్చినదేవకుజనులనెల్ల, వారించినన్నెలవరియించెమెక్క, పడతినోచిననోముఃఫలమిట్టులుండె, నిడుములబొందెడినీయరణ్యమున, కట్టడినిధియాజ్ఞగడపవశమె, ఇట్టికారడవిలో

ఎలనాగనిన్ను, వొంటిగా విడిచి నేవోగిబోవజాల, వెంటదోడ్కొనుచు నువిహరిన్ప లేను, కాంచనినీకు నాకతమున జేసె ఈమహాటడవిలో నన్నిట్లుండగ లిగె. నేనయుంగనీభాగ్యమిట్లుండెననుచు, తనమదినొక్కింతధైర్యంబుదెచ్చి వనితపైమెదకొంగుతలవొప్పగప్పి. యనుమానమేకట్టెనరిగెదననుచు. నడలు చుమతినాలుగడుగులుబోయి. తడబడిబోలేకధరణిపైవ్రాలి◆ దిగ్గునలేచియా దేవినిచూచి, దగ్గరకేతెంచితనలోనెతానుబెగ్గలంబందుచుభీతినిట్లనియె. పడతినీవడవులబడజాలననుచు, తడయకనీతల్లితండ్రులకడకు◆పొమ్మనిజెప్పినబోజాలవెట్లు◆ నమ్మినావెంట నేనరయంగవత్తు◆నటువంటిదానినినకటా నేడు◆ నిటువంటియడవిలోనే నెటుబోదు◆ ననియుమ్మహీపతిహాయనివగచి◆ తనమది నిట్లనితర్కించి నేను◆ బోయిదావెనుకనీపుణ్యాబోణి తేచి◆ పాయకనెబ్బంగిపలవిన్చునాకొర◆ పలవించియడవిలోపలనన్ను వెదకి◆ బలువైనమృగములపాల్పడునోకోర, పతిచేతనొల్లమిపడతివనేను◆ప తిదప్పి ప్రాణముల్మరిపోదునోకోర◆ యనియాని పలుమారునుదండదలచి◆తనబాష్పజాలసిత ప్రకటించి◆ మానినీగుణములుమానుగాబొగడి◆ మానినీమణిమోముమరిమరిజూచి చనుగవణికించి సన్నంపునడుము వినుతించికన్నులవెడలుపువెంచు తేసి యరచులనొందనపలుకులెంచు◆ ఆసిచ్చు చనువ్రలదప్పక సెంచు◆ మునుపటిరతిసుఖంబులవలంచుచును◆ తనలోన దానుసంతాపంబునందు◆ మరియును తెగువతో మానినివిడిపించి◆ సరగునజను దేర పతిమీదమోహ◆ మనుతీగెకాళ్ళకునప్పుడుచుట్టి◆ పెనుగొనబోలేకపృధిపైవ్రాలి◆ పుడమికేడట్టుమూర్ఛబోయియొక్కింత◆ తడవుల దెలిపియాతరలాక్షిచూచి◆ తిరిగియచ్చటికినేతెంచిదుఃఖమున◆నరుల కాంతుల జేపురగుబోచనములు◆ జలములుదొరుగనా జననాధుడనియె◆ నెలతాగనిచుబాసినేనెట్లుబోదు◆వనజాక్షినినుగూడినతీణంపుఘోరవనములున్ఫృంగారవనములైయుండ◆నోలేమనీవున్ననాగిపూరిశయ్య◆లీలతోఅంసతూలికపానుపయ్యె◆వోరావనీవున్నమగుదుర్గములునుహిరినబంగారుమేడలైయుండు◆బాలికనవకూతివశియించుపణక◆శాలలుమరిచిత్రశాలలైయుండె మెలతనీసన్నిధిమృగగర్జనములు◆వలనొప్పసంగీతవాద్యమైయుండె◆మదిరాక్షినీవుసమ్మోహనిమ్పఫలము◆మదికిదివ్యాన్నసంమదముఘటించు◆నీకట్టికలనతినియట్టిసాన్వి◆ నీయట్టిప్రియురాలునీయట్టిముగ్ధ◆ నీయట్టికలశీలనీయట్టియబల నీయట్టిలావణ్యనిధిమెంమగలమ◆ తానెదైవంబుదయయింతలేక◆ తమలనా

గ నేనింక నేమి సేయుదును◆ దని యని పలవించి యామహీశ్వరుడు◆ తనమదిలో
గొంత ధైర్యంబు దెచ్చి◆ యింత గాచింతింప నేటికి ననుచు◆ కాంతారభూముల
గలిగి యొకటి◆ కరిసింహ శార్దూల గండభేరుండ◆ శరభ పన్నగ శరచమరీ లులా
యా◆ కాదిపక్షిమృగంబుల చేత◆ నే కీడు బొందక యీ యిందువదన◆ తమ తల్లిదం
డ్రులదగ్గర జేరు◆ నమరంగ హరికృపనను చుదీవించి◆ పోయెద నని లేచి పోలేక
మగుడి◆ పోయి మిక్కిలి వగబొంది మూర్ఛిల్లి◆ హాయని యెలుగెత్తి నందం దయే
డ్చు పోయెదనని బోయి పోకుక్క చుదిరిగి◆ సయ్యన దమయంతి సరసకు జేరి యయ్యె
డనలుడు మహాటవి నిట్లు నిన్ను◆ నిట్టు చుపడి బోయి నని యిందువదన◆ యెటు నిటు
బడి బోయి యిమ్మాయ ప్రచేర◆ యడవిలో సూన్యగృహంబున దన్ను◆ విడచి పో
యెను గూరుకవేళని జెపు◆ డని తెల్పు తన వారలది విని నన్ను◆ మనమున నెటువం
టి మాటలాడుదురో◆ యదిగాక పురజనులందరు నన్ను◆ నగపడి నలు దిట్టి పాత
కంబునకు◆ నడలక నోడిగట్టై నను చుదిట్టుదురో◆ పడతియట్టి తమలపాలైన
జూడ◆ జాలక విడచెద సత్యసుమాట◆ పాలించి వినవమ్మ భూమిదేవి నీవు◆ నాకా
శవాణి నరయంగ వినుము◆ యేకతంబున మీరలిద్దరు సాక్షి◆ పొలతి కేగతి నైన
మీర లేలత్సు◆ తలిదండ్రి దగ్గరతగ జేర్పవలయు◆ నవి యొప్పగించి చయ్యన బోదు
నను చు◆ చనివని మరిపోవ జాలక తిరిగి◆ వచ్చి యాదమయంతి వందనంబు చూచి◆
యెచ్చోట మెలుగెత్తి హాయని యేడ్చి◆ పోలేక పోలేక పొంగలు చునుండ◆ నాలో
నకలి దేవుడతి వైగలుగు◆ మోహపాశంబుల మొదలంట బెట్టి◆ సాహసంబున
ద్రుంపచయ్యన నలుడు◆ మనమున నివియే మిము మతెలటంచు◆ జనిని శ్చయించి
యచ్చట నిల్వ లేక◆ నదులు శైలంబులు నగములు గడచి◆ పోదలుచు వేగపో
యె ఘోరవిపినము◆ పోవంగ తన బుద్ధి నింత చింతించి◆ వారిరిపేనిలావర్యంబు గెరుతు
నని యెగ్గు దేవుని నచింతించి బిలిచి◆ కనిమారు రూపని గాఁజేయుమీ తని◆ నలుని
నీకు సహాయంబు గాగ◆ పలుప్రదుచనుమన్న పసిబూని పేర్చి◆ యురువడి విసరు
మహోగ్రవాయువుల◆ తరుశాఖలన్నియు తరుచుగా బొరసె◆ నా కాక జేనిస
లందంచ బొడము◆ యేక మైయాకాననేనచ్చు చువచ్చె◆ తగిలి పెన్మంట ధగధగను
డు◆ భుగభుగ పొగలు గుంపులు మింటికేగ◆ యా◆ తరుమగా మండు చుపెద్ద ఫల-
గని◆ దరికొనిపొదరిండ్లు పెళపెళ మనుగా మండ◆ మూకలు పెళ పెళ మహి మీద వ్రా
ల◆ నీకమృగంబుల వెలవెలబార◆ ఖగములు లెక్కలుగాలిన కమలి◆ యెక్కడ జం
బోవగ లేక నిలద్రావలి పోరల◆ నక్కడ కక్కడదాగిన ట్టి సర్పముల◆ యెక్కడ జంబు

గనన్నియడఁజూచునుడీయ- ఘనమైనసప్తసాగరములింకించి- కనలుచుసకల
లోకములుదహింప- వచ్చినబడబాగ్నివడువునవచ్చు- చిచ్చుగనుంగొనిక్షి
తితలేశ్వరుడు-ఘోరవనదిదాటిపోయెదననుచు-దీనుడైగాగనాతిరుగఁ-నపోనక
పోదరిల్లుతగిలియున్నాతముగానుండ- కర్కోటకుండనుఘనపన్నగంబు-కర
సపముచు నాఘనవహ్నిసమమ్మెనేఁజుశాఖాగ్రంబువేవేగ బ్రాకి-భూభుజమిమ
హీపతికట్టులనియె-ఓరాజదేవేంద్ర యోదయాసాంద్ర యోరాజతాకార
యోదీనరక్ష- యీవహ్నివెడలింపనిప్పుడు ప్రాణమ్ముల- నీవహ్నిలోపలనిటు
జిక్కినాడ- కావవేరాజేంద్రకరుణతోనన్ను- యనిదీనతనుబల్కనప్పుడాపా
ము- గనుగొనినలమహీకాంతుడునవ్వి- ధరణిపాములనమ్మదగదందురుర్వి-
నెరతునిన్నంటగావిషధరయనిన ఘూవడుజూచియాభుజగమిట్లనియె- దావా
గ్నినిప్పుడుతాటించినీవు- నాకుపకారంబునయముగాచేయు- నీకుప్రత్యుప
కృతినేజేరిగింతు- ననవుడువేవేగనగ్నిలోజొచ్చి-జననాయకుడుగృపాసాగ
రుండగుచు-నాపామునుగొనివచ్చియావలివిడువ భూపతిగనుగొనిభుజగమిట్ల
నియె- మనుజేశయిటువంటిమంటలోజొచ్చి- ననునీవురక్షించినావునీమేలు-
మరువనేనీకొకమాటజెప్పెదను-సరణిముందరవోకనెసకసాంతముస్త
యటనన్నుగొనరగొనిపోయి- వన్నించివిడువుముమరిసీవొక్క- మేలుచే
సెదనన్నమేదినీనాధు- డాలించియాపాముసతడుగొనిపోయి-సరగునననవు
డుకాసారంబులోన-కరుణతోవిడిచెనాఘనపన్నగంబు-విడిచినయప్పుడాపి
దమొప్పంగ-కడువడినలరాజుకాళ్ళనగరచె-కరచినతగుచువంకలుబోవజే
ను- కురుజచేతులుమరిగుజ్జుపాదములు- బిరుసువెంట్రుకలును జేడిగడ్డము
నరయంగుళంబునంటుచెక్కుల్- పరుసగమీసంబు ప్రవిగుటకములు- కరు
కువల్లనిమేనుఘనమైనకడుపు- గలిగినబాచిభూకాంతుడునవ్వి-కలుకగుడుబ
వికానకనిమాయదలచి- యిప్పుడేయిట్టికార్యమ్ముసేతునాచుజెప్పి…
…చేసితివహాహా- కత్తిచేసరికినగాయంబుపీడ- తత్తరపడుజెబ్బడగల్గక…
నైపడిగ్గుమైనపేమునంబుద్ధిర్గ… ధ్యానించువలనిజొ నాసపజ… - జ
ననాథసీకింక… కదలకనినుము… గరచినవిధము- మునికొనితో
విజన్మ… ఘనమైనపోషంబుగావించి… నామేనగో
పించి… పాముగాదుం… టలువైన…
దళాసంపిచ్చెనా- నలరాయుడనేనప్పుడాత్మజంతించి మునినాధయా…

మోక్షంబు రాకు- ఘనతతో నెప్పుడు గలుగునటన్న- కలిరాజు మాయచే గల
రాజ్యమెల్ల- నలరాజు పుష్కరునకు ధారవోసి- పైనున్న వస్త్రంబు పక్షులకిచ్చి-
కానలలో తనకాంతను విడిచి నీవున్న యెడకు నా నృపుడేగుదెంచి- భావించియ
గ్నిలో బడకుండ నిన్ను- గాచి రక్షించిన ఘనుని పాదంబు చూచి ముట్టున పాడు
శుభయూతిగా వగుదు- నని చెప్పియుత డేగనంతటనుండియు నకులాధీశ నీవచ్చట
నుండి- గానికొని నీ రాక గోరుచుండుదును- వనమున కాలాగున లేవచ్చిన నన్ను గ
రచితి నని యూర్మ్మగర చకులు నరుల- కాంతులు నీచసంగతి కోర్వగలరు- యెటుగాన
కోర్వగ తేరు ఖలులధిక భూమి- కాంతులు నీచసంగతి కోర్వగలరు- యెటుగాన
నీ ఘోరమైన రూపమున- పటుగతి వివరింప పాటిదధరిత్రి- విభు లేశ నీవింక విపిన
భూముల- విపరీత బుద్ధి విహరింపగూడ- దరయుచు నీవయోధ్యాపురికేగి
యచట బారరుతుపర్ణుడను నలరాజు చెంత- శౌరి సారథ్యంబు జేయుచు వాస-
మూహ్యడి జేయుచు నతని మెప్పించి- బాహుకుండను పేరు బడసి యత్యంత సాహ
సంబులర నచ్చటనుండు మంత- కొంత కాలమునకు కోమలి గలసి- సంతోషమున ని
రాజ్యము చేయగలవు- నిషధేశ విను మింక నీ శరీరమున- విషమెంత గాలంబు వె
సనుండనప్పు- డదుగు రాక్షస పిశాచోర భూతములు- దరితంబు లేమియు దార
యపునిమ్ము- యీనిక రాటములో నసమరిన యొకటి- కనక వస్త్ర ముధరా కాం
తునకిచ్చి- కరమధిక నీరూపు గావలెననుచు- ధరణీశ నిను నీవు దలచి యీ కోక
ధరియించినప్పుడంద ముమీరసీకు-- వరుస నీరూపు లావణ్యము గ్గలు_ నేపార
నేనింక నేగెదననుచు- నాపాము మాయమైచరగెనంతటను- ఘనవాధుడత్యంత
సంతోషముడర- ఘనతర వేమద్రైక దలియయోధ్య- కరిగియు ఋతుపర్ణసం
దంద గాంచి- కరములు ముకుళించి ఘనభక్తిబలికె- నవనీశ బాహుకుండను పే
రువాడ- తవిలి సారథ్యంబు తగ సేయనేతు- విశ్వంబులో పత వెలుగొందియు
న్న- యశ్వలక్షణములనమరంగ నేతు- వారకరుచులు గావండ నేతు- సిరిత
విద్యల నెరుగంగ నేతు- వలనొప్పు ముమగొల్వవచ్చితి నిన్న- తలచి నీ బంటు
గా తగ నేలుమనిన- రుతుపర్ణుడాతని రూపంబు చూచి- ప్రతిగాను మీరూపు
భావంబులకును- యిట్టివాడొక డున్న నెప్పుడు మనకు- పుట్టు ముచ్చటలను ప్రా
ప్తు బొవ్వోడని- పోయిన పలికి- పలికి నలుని నిత్యాదరంబునను- మనుజేశుడప్పుడు
సమ్మతి గొల్వ నిల్పె॥

నలచరిత్రము - తృతీయభాగము - సంపూర్ణము.

శ్రీ ర స్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

చతుర్థభాగము.

అటుమున్ను నలరాజు ననుగుబిడ్డలను◆ తటుకున దమయంతి తండ్రిదండ్రు
లింట◆విడిచి పార్ష్ణేయుఁడు విపినభూములకు◆ వెడలన నలుఁడిటువిధమెంత కూడి◆
యనుమాట విని మున్నె యాఋతుపర్ణు◆ నానరంగ మరిగొల్చియుండె తానలు
నుయరసి పార్ష్ణేయుని యందందఁజూచి◆ సరసతన సారథిగాఁగ నెరిఁగియాత
నితోడ నేమాటఁ దెలుప◆ కేగాగని గతినుండె నేమియునక◆ నక్కడ దమయంతి
యరిదిమేలొక్కంచి◆ సొక్కుచు తనపతిఁ బొడగానక తికి◆ నలుదిక్కులను జూచి
నలినాక్షి పుంటి◆ చలియించి జించిన చీరయుఁ గాంచి◆ దిగ్గున లేచి పృథ్విఁగై వడని
యగ్గలంబుగ మూర్ఛనవనిపై వ్రాలి◆ మానినియా మూర్ఛ నొక్కింత దెలిసి◆
మేనెల్ల ములియించి మేనెల్ల నేలేచి◆ నేలఁ గూలుచు నిగుడ నవగల◆ వాలుగన్నుల
నీరు వరదలై పార◆ పలుతెరంగుల తనప్రాణేశు దలచి◆ వెలవెలపాటున విలపిం
పదొడగె◆ హా రాజదేవేంద్ర హా దయాసాంద్ర◆ హా రాజమందార హా జయాకా
ర◆ శ్రీఘన దిరాశి రిపుసమవర్తి◆ నాకేశనుతకీర్తి నలచక్రవర్తి◆ యక్కటా
యిట్టి ఘోరాటవిలోన◆ తక్కక ననుడించి తలఁగిపోఁదగునె◆ ననుబాసిపోనని
నాతోడ జెప్పి◆ పెనునిద్రపోయిన ప్రియ నన్నుడించి◆ కటకటా నామీఁది కరుణ
జాలించి◆ యిటుడించిపోఁ నీకేమి జేసితిని◆ నినుబాయఁగా లేను నిమిషమాత్రంబు
ననుబాసిపోవుట న్యాయమా నీకు◆ యొక్కటే ప్రాణంబు లొనర నిద్దరికి◆ మ
నక్కవలోకక్క టేమనకు నిద్దరికి◆ నోడకమని చున్నారడబలికి◆ పాడిమేయ
డవిలో పలడించిపోవ◆ నిట్టికాఱడవిలోనట నన్నుడించి◆ యెట్టులు పోఁజాల్తె
ట్టాడేసిక◆ గైకొనక యెడబాయనేన్నడైన◆ నీకు నేజేసిన నేరంబు లేమి◆ కట్టడి దై
వములు కానలోనన్ను◆ యిట్టులొంటిగనుండఁగడలజేసెనా కో◆ యెన్నడు రాదు
గానిటువంటి నిదుర◆ నిన్నను ననుబాప నేడువచ్చినది◆ తనువున ప్రాణముల్
దలచుచున్నంత◆ నినుబాసి యొంటరి నేనివిపాఠమైన◆ నిట్టికాఱడవి నన్నే
కతడించి ఎట్టుపోలేనని ఎంచితిని దిని◆ ననుబాయ ననుచును నా ప్రాణవిభుడు◆ వ
నినిన్ననాట్ల హదకనీశచంద్ర◆ ఇచ్చట నను డించి పఁబోయితివి◆ వచ్చిన నాకు చోటు

జావమేమనము♦ కలపాటినొక్క భంగి కాలంబునడపి♦ మెలగ మేయడవుల మేదినీ
నాథ♦ గ్రహావేదలవి మొట్టిగతుల వచ్చినను♦ గృహిణివిడుటనీకు కృత్యమే నాథ♦
నరికేప త్రొక్కినన్నలియగొట్టినను చెరుపుతియ్యనగాని చేదానె నాథ♦ కరుణతో
నీమృదువాక్యామృతములవీనులను♦ నెరవక నెన్నఁడు విందునో నాథ♦ కామించి కన్నులకరు
వెల్లఁదీర♦ నీమూర్తి నెన్నఁడు నేఁజూతు నాథ♦ ఏతెరువ్వనబోతి నేనువచ్చెదను♦ నా
తోడఁ జెప్పవె ప్రాణనాథ♦ యీవిధిమాలి నేఁడిద్దరిబాప♦ దైవంబు నాల్గుపద్ధ
తు లగప్పించె♦ ప్రాణేశ కానరాపలనిస్పు బాసి♦ ప్రాణంబులెబ్భంగి పట్టుదు
నింక♦ ఘోరాటవిని నను బాసి పోయెడువేళ♦ నేమని పలికించి తేమంటి నన్ను♦ యేదే
శమునకు బోయితివో యెచ్చోట♦ నేనొక్కదానితో యేమి సేయుదును♦ జగదీశ
పాపజాతిని గానని ఘడియైనా సంపదనినుబొందెనయ్య♦ నే సర్వలక్షణాన్విత
నా నేన♦ నాస్వవసుతయింతి పచ్చనేనికా♦ నరలోక నాయకనను చెట్టబట్టి♦ ప
రగరాజ్యముబాసి భృత్యులను బాసి♦ నానారథావళి బాసి యఖిలంబు బాసి♦ భ
యదకాంతారంబు పాలైతివకట♦ నిందింప కార్తిచేసి వృగూర్చున్న♦ నిద్రబోవు
టవానుని విడిపోతలఁపు♦ నేరము నాయందు నిజముగాఁ గలుగ♦ నారుకాత కేటు బోతినుర్వీ
శతిలక♦ పతివల వెరుగని పడతి ఖేలనుట♦ నతివేగముననడంచి యారగితివేమొ♦
పన్నగచంద్రుని బోలునీ మోము♦ నెన్నఁడు కందునో యినకులాధీశ♦ యికట్రా
జననుండి యెవ్వటికిని పొత్తు♦ యెక్కడ కేగితివి ము చెప్పవయ్య♦ యిది నాకు వొంటి
గానిప్పుడెద్దో చే♦ నేమి సేయుదునింక నేమందువిధిని♦ సీమపోటుపిలోన నెబ్బంగి
గాంతు♦ నరనాథ యెటువచ్చినవు గావనన్ను♦ తరగ నా ప్రాణముల్ బట్టంగజా
ల♦ మనుగున నేటికిమరిడాగి యుండ♦ పరువునవచ్చిన ప్రాణముల్ గావ♦ కపటా
సివోయి భూ♦ కాంతనన్నువిడువదు♦ ధని నన్నిబాధలబొందుచున్నానో♦ కలనైన నీ
మాటకాదనకాల♦ నలిరాజచంద్ర నావల నేలడించె♦ నెవరికిలొట్ల నేనేమి జేసితి
నా ధనవిసృష్టి పాలైపోయినది♦ నెక్కడి కేగుదు నేమి సేయుదును♦ దిక్కెవ్వ
రితమున తేరగేగ రాకుం♦ నీముఖార్థినె నైరేతిగడచు♦ నే నెడకుదునీ కానలోన
వెనమకలిగుల్లు వేధింపబడుచుండ♦ హృదయేశనీవిప్పుడేడ నాగావింపు♦ పలవించి
యారణ్యమునలోనున్న♦ బహుమృగంబులకగపడుదు గానకను♦ నలినాక్షి తన
ప్రాణనాథునిదలచి♦ పలుదేరంగుల పల్లు పలవించుచుండ♦ మలమలమాడెకోము
లంతాతరుబు♦ శిలలెల్లగరగె దాడిగా పొడవరె♦ గాలివీవకయుండె నెక్కున్నులనీరు♦
రాలనేర్పుచునున్న రమణుని జూచి♦ మృగములనిలుచుండె మేతలు మరచి♦ ఖగ

ములాధ్వనివినికలిగుచునుండె ♦ నప్పుడు దమయంతియచ్చోటబాసి ♦ మప్పిరి
యగుశోకమున ప్రాణవిభుని ♦ నడవిలోపలబాలహరిణియు బోలె ♦ వెడవెడనం
దంద వెదకంగ దొడగె ♦ తరులార నా సహోదరులార మీరు ♦ ధరణీశ్వరుని జాడ
తగ జూపరయ్య ♦ సురలార మీరైన సురరాజవిభుడు ♦ తెరలిపోయిన జాడ తగ జె
ప్పరయ్య ♦ భూదేవి నీవైన భూలోకనాథు ♦ డేదేశమునకు పోయె నెరుగింపవమ్మ
ననుగావరయ్య కిన్నరులార పుణ్య ♦ ధనులార గనులార తాపసులార ♦ కరులార
హరులార గవయంబులార ♦ శరభ సాళ్వములార సర్పంబులార ♦ మనుజేశుడ
రిగిన మార్గంబు నాకు ♦ నెనసి సకరుణతో నెరుగింపరయ్య - యని యానియాడు
గుచు నటువటుపోయి ♦ ఘనశైలబాద లెల్లగదిలించి చూచి ♦ మీరువారసకల నవ్విధ
మునదిరుగ ♦ నోరెండ దెప్పితిదూలి నోర్సు ప్రాణములు ♦ మోడువిడి క్రొమ్ముడి మూ
పు పైజార ♦ నఖములదొటిలనందంద బడలి ♦ పగడపు పావాతెరి పదునింకి వాడ ♦
జిగి దక్కి పాపటచీకాకుపడగ ♦ కన్నులజలజల గారెడు నీరు ♦ చన్నుమిట్టలమీద
జలజల దొరుగ ♦ నన్నన్నె నిన్నమసియాడు పడంగ ♦ తన్నుదూరుచు నగద్గదకంఠ
యగుచు ♦ హా నిమిషులగొ త్తిగూర విభునాథ ♦ నాయుబాదంబింత పట్టుకు దె
చ్చి ♦ మాయపుత్రోవలబాసె నోయి రేనాథ ♦ పోయి చేయి చటికి బోయి తేయ
నుచు ♦ నెవపసిబ్బగి సేప్రెమసంభసి ♦ వినుపక వెదకుచు విపినంబులోన ♦ కం
డు మదమయంతి తోబట్టారంబు ♦ సందుగొందులదూ డజనుచున్న వపుడు ♦ ప

దమయంతిని సర్పంబు మ్రింగుట.

దపడియా సమీపంబుననొక్క ♦ పొదరింటిలోనున్న పుట్టలో నుండి ♦ తనతలయె
త్తిచూత న్వనీక్షించి ♦ పెనుబాము జెలగుచు బిరబిరవచ్చి ♦ రోజుచు కన్నులరో
షాగ్నులదర ♦ రాజిల్లు విషములు రాజిమంచుచున ♦ కలిదేవు పనుపున కామినీగ
దియు ♦ విలవిల ప్రాణముల్ నిడిచి గలంగి ♦ హా నాథ యని మూర్ఛనవనిపై నొరిగె ♦
బూని యొప్పుడు పాముభామినీ మే సుప ♦ వనములు బట్టితప్పక మ్రింగుచుండె ♦
మది రాత్రియప్పుడు మరిమూర్ఛ దెలిపి ♦ భర్త సుమ్రింగు నా ఘోరదందశూకం
బు ♦ గనుగొని శోకాగ్ని గ్రాగుచు బలికె ♦ నక్కటా యాఘనశోకావహారమైనె ♦ సికటా
డవా కింత నెవ్వరు దిక్కు ♦ సామును వారింపు బలవంతులెవరు ♦ నా మేను మ్రింగుచు
న్న దియుండెకంత ♦ కలరాజ్యమెల్లపుపక్కరున కర్పించి ♦ కలిరాజమాయచే కాన
లజొచ్చి ♦ యిడుములబడిజీవి తేశుని బాసి ♦ కడపటవచ్చియీ కాలపాముచేత ♦ బ
డుటుకేనా ప్రాంతఫలమిట్లాయెబుండె ♦ నడరంగ ఇప్పుడు నాయాపద మాన్ప ♦ వడేసిట

కెవ్వరువత్తురో యింక◆ పుడమిఱేడిటుచటికి బోయెనో యెరుగ◆నీవేళ నిందున్ననీ
పాముచేత◆ చావనిమ్మనెదీని సాధింతుగాక◆ దైవమా యిట్టి బాధలకంలో జే
యాక◆నీ వేళనీకంనే నేమిజేసితిని◆ యని యేడ్చుచుండంగ నాయార్తరవము◆నివిక
లితూయ చేనె వేగనొక్క◆బోయవాడు దెంచి బోరననపుడు◆పాముకతనచే
తపట్టిన పెద్దకత్తిచేతా పాముకంఠంబు ద్రుంచి◆ యుత్తియావల వైచి యోలనా
గజూచి◆ వెరవకుము లేతెమ్ము విపినంబులోన◆ తిరుగాడ నేరనీ త్తెరగుననింత◆ యె
వ్వరివనిత నో యెందుండి వచ్చి◆ తెవ్వరి వెదకెదో యీ పాముచేత◆ యేగతి జి
క్కితివిని యెల్లనాకం◆ వేగంబె తెలుపునీ వెరవెల్ల మాన్ప◆ ననవుడు లేచి యా
య్యాలినీలవేణి◆తనదువృత్తాంతమంతయు జెప్పదొడగె◆ నోయన్న వినరయీ
యుర్వియంత యొయను◆పాముకచక్రంబు పసులోనరింప◆ నేలిననలునకం నిల్లాల
ధరణి◆పాలించు భీమభూపతి పుత్రి యేను◆ దమయంతియను పేరదనరిన దాన◆
రమణశోషధరంబునను◆ నరిమురి పగదాయి తైనపుష్కరుడు◆ ధర
యెల్లకపటజూదంబున గొనినాకు◆నదియాది గాగ మహారణ్యమునకం◆ బెదరుచు
రాగనా ప్రియుని చేలంబు◆ కపటంపుపక్షులు గైకొనిపనియె◆ నవుడ శోకంబు
ననడలుచు మేము◆ యొనరంగ మిద్దర మొగిచీరగట్టి◆ చనుదేరి యొకశూన్యసద
నంబు గాంచి◆ యరిగి గూర్చుంటిమి యంతలో నేను◆ మరిచిని ద్దురబోవ మదిలో
ననలిగి◆నాపతి భూపతి నా పాటుజూడ-నోవక నాచీర నొకసాముజించి◆యది
నట్టినడవిక వాడిపోయినను◆ గుములుచు నేమేలుకొని లేచి విభుని◆గానక నేడ్చు
చుకను ఘోరమైన◆ కానలో వెదకి యెక్కడ గానలేక◆ నిక్కడికరుదేరని పాము
నన్ను- దక్కగ మ్రింగని త్తరి నీవు వచ్చి- యీ పాముజంపిన న్నెలబ్రోచితివి-
యీ సాధిని వేంబ్రమదెందరి నో యెరుగ- ననవుడు విని మనంబవుడు ఘట్టిల్లి- వ
గజాక్షకాబోయవాడిట్టులనియె- నీరజాననసీవు సుందరబొ జూచి- కోరిసీవుకట్టి

దమయంతి శాపంబు చే బోయవాఁడు చచ్చుట.

నశోకచింతుకొని◆ యడలంగనిట్టి ఘోరాటవిలోన◆ విడిచిపోయిన వాడు విభు
డటే సీకు-పడతి నిక్కానల పాలుగా జేసి- యెడ షకపోవుటా డెందైన గలడె- ము
గుదనిన్నుటడించి మరిపోవువాడు-సగవాడు గాకనీ పాలిటిమగడె- యడవిలోనీ
తిరిగి వలజడిబడము-వినుమకనీ వేల వెదకెదు వాని- సలివేణి యీ పాముకన్నను మం
చి- బలువైన ఘోరసర్పంబులుగలవు- యడవిలో పలనొంటి సిరుగంగ నేల- ని
డుములబడకనీ యిందీవరాక్షి-వలవదు నా వెంటవలనొప్పరమ్ము-నలునికన్నను

మంచివాఁడుండమేను♦ నీకేలజిత్తింపనీకోర్కెలెల్ల♦ జేకొనికొనసాగసేయ
దునన్ను♦ నమ్మినా యింటికే నలినాక్షిరమ్ము♦ నమ్మితినా యింటసకలసంపదలుఁ గ
లవన్నిటికే నీవు కర్తవై యుండు♦ పలుదెరంగుల నన్ను బంటుగా నేలు♦ కొని
యుండుమనీకేమికొదువలు లేవు-యొనరంగ నా వెంటయూరకరమ్ము♦ పట్టణంబు
లుబోలు పరగ నా పల్లె♦ నెట్టనగనుగొని నీవె మెచ్చెదవు♦ మానిని నేను సామా
న్యుండఁగాను♦ తేనియల్ వడయంగ తెరవాళ్లుగొట్టి♦ కడిగికన్నము వెట్టి గడి
యలువియ్యు♦ పుడమి ద్రవ్యము లెత్తయూలలడాఁగ♦ ముడుపులుకఱిగించమొ
గసాడుకజల్లి♦ నడుగు దాఁచుకపోయి యావలనవల♦ వలలొడ్డ నరులొడ్డ నా
గులుగట్టి♦ పులులరాకట్టి భోరనబొట్టి♦ గుగుమృగంబుల బోడ గూడంగ బారి
సరములబసనే మశబరిన మగత్తె. నాయంతపాలవరించినా యాత్మబోయ
రాజులలోన బాడగానమెందు♦ నే వేళజూచినయట్టి మాంసంబు♦ గావలెనన్నను
కలదు లేవనక♦ కావున నా వెంటకదలిరమ్మనిన♦ పినిచాలకోపించి వెలవెలబా
రి, తనలోనమంతయాతనలోననడచి♦ యా పాపకర్మునినందందజూచి♦ యాపు
ణ్యసాధ్వి నెయ్యము మీగబలికె♦ నోయన్నయిదినీకనుచితంబుగాదు♦ నాయ
కవినరానిపలుకు-పలుకదవు♦ ధరణీశుసతియును తనను తల్లియును♦ సరియం
డ్రుడుపెద్దలు జగతిలోనేల♦ ననుమాటవిననుగాయన్ననికేదియు, వినుపింతునిది
బుద్ధి వెలయంగవినుము♦ దనరిన యే గురుతల్లులలోన తనగురుసతియొకర్తె తల్లి
మైయుండు♦ తనరాజుసతియొకర్తె తల్లిగానుండు, తనయన్నసతియొకర్తె తల్లి
గానుండు♦ తనసతితల్లియే తల్లిగానుండు♦ తనుగనినట్టి తల్లియుగాక♦ యీనత
ల్లిసముతై నతల్లులవీరు♦ యిలలోన వీరియందెవ్వరినైన♦ సొలవక కామించి
చూచినంతటనే♦ యాయువు జెడిపోవు నపకీర్తి జెందు♦ మాయును ముఖలక్ష్మి
మానంబునూడు♦ పాపంబు వర్ధిల్లి ఫలమెల్ల సడలు♦ రూపంబు చెడిపోవు రోగం
బువచ్చు♦ నెపుడు రాదెన్నడు నెసుకు పుణ్యంబు. తాపంబు బొడము సంతాపం
బువచ్చు♦ నాపదలు జెందును సజ్జనంబాదవు♦ చూపులు బోలియును సుఖమెల్ల
దొలగు♦ తేసువదప్పను దీనత వచ్చు♦ దాకొన ధైర్యంబు తలగులు మరియు♦
నంతటబోవక యమకింకరాళి- కుంతముద్గరశూల ఘోరగదాది♦ సాధనంబుల
మరిశస్త్రాస్త్రములను♦ బాధింతురిది గాక బహుపురీషా పూతిగంధంబున
బొరలింతురుగ వైతరణీనది వడినెటిత్రోతురుడుగక పెక్కెండ్లునంతురు మ
రియూ. బడిబడినరకకూపముల పాతకులు♦ విని వేదశాస్త్రంబులనిశంబు దెలుపు

మనమున నిట్టిమర్మంబుల విడువు◆ మటుగాన నీతల్లినగుదు నిచ్చటికి◆ పటుగతి వ
చ్చి యుగ్రపామును జంపి◆ నన్ను రక్షించితి నాతండ్రి వైతి◆ నన్ను నీ యిటువంటి యల్ప
వాక్యంబు◆ ననుబలుకఁ దగదన్న నాతిమాటలను◆ విని వాడి శూద్రుఁడు లోలో
న। గ్రుచ్చిన గలి నొచ్చి కోపించి◆ బోయి యచ్చపలాక్షితో నప్పుడిట్లనియె◆ తర
ళాక్షి యిటువంటి ధర్మశాస్త్రమును◆ చోరవు విరుణకు నీసుద్దులు విడువు మును
నీవు యమలోకమున బాధలెల్ల◆ ననుభవించిన యట్ల నరసి చెప్పెదవు◆ పాపపు
ణ్యంబులు పరికింప మెప్పు◆ డే పారశాస్త్రంబు లెరుగము మరియు కలికంఠి
ముదుమాకడకు రావెరచు◆ గిలిగిలింతలను బుట్టకేరల నేశిలలు◆ మాకు పాపము
లేదు మదిరాక్షి నిన్నుఁ గయికొని పొందంగగాని నేపోవ◆ ననవిని యనవృడు రౌద్రా
కారియగుచు◆ తనలోన మండుచు తరలాక్షి వెరయ◆ నా దుర్వృత్తంబులు పేదేమి
మెరుగు◆ కలుషాత్ముఁడని వానికనుగొని పలికె-ఓరి పాపాత్మ యీ యురగంబు
జంపి◆ కారుణ్యమున నన్ను గాచితిగాన◆ రయమున నినుఁ జంపరాదని యున్న-భ
యమింత లేక దుర్భాషలాడెదవు◆ నీవేడ నేనేడ నీమాట లేడ◆ నీవిందమను డకని
వుతు పొమ్మనిన◆ నప్పుడు నాడు రౌద్రాకారియగుచు-నిప్పులు కన్నుల నుస …
రుగ_ నప్పన్నలోచన నల్లన జూచి- కప్పిన కామాంధకారంబు చేత◆ నన నేను తె
లియక దగ్గర రాగ- వెనుకకు పోయి యా వెలది యిట్లనియె- నిందించు వచ్చెద
వికజూడకోరి◆ పొందిన నీ గర్వమున డంతునని న- బలవంతమున నిన్ను బట్టి పైబ
డిన◆ జెలియేమి చేసెను చెప్పుమా యిప్పు◆ డరసి బట్టుగ మకెంచు నంతలో పలనే◆
యొనరంగ నికనూర కుండరాదనుచు◆ తనలోన దలచియా తామరసాక్ష- మన
మువాకునమకి సేతలందు◆ వరుని గొల్చిన పతివ్రతనౌదు నేని-నరలోకవిభు
డైన నాగూర్మి విభుడు- వరుస సత్యంబు దప్పక నుండు నేని◆ హరికృప నొందిన
యంగన నేని◆ బోయవాడిప్పుడే పోలసి పుగలెని◆ బాయక బడునని పడతి శపిం
చె◆ నడలని యా ఘోరశాపాగ్ని దగిలి◆ యుడుగక నాబోయయు బెల్లబారసి◆
పిడుగులువడి కొండ పృథివిపైగూలు వడువున దెప్పున వసుధపైగూలి◆ గలుగు
చూపులు మారుగాల్లు జేతులను◆ విలవిల దన్నుక విడిచె ప్రాణముల◆ నంతలో ద
మయంతి యచ్చోటు బాసి◆ వంతగుందుడు శోకవార్ధి నీదుచును◆ భూపాలు
డిటు బాసి పోవుట జేసి◆ ఈ పాతకము నన్ను యిట్లాడు గాక◆ నా విభుడుండు మున్నన
న్నుబాధింప◆ సాపింను నేవిధము పలుగానిగాన◆ మగదికు లేకున్న మగువ ప్రా
ణంబు◆ తగవు బెట్టుక యుండ ధారుణిమీద యిట్టి పాతకునెందరిచ్చోట తెరువు

గట్టుకెనన్నెంత గాసి బెట్టుదురో♦ పతిడించిపోయినపడతెనీబుద్ధి♦భటులుసంచే
హించుమాటలునిజము♦ మాటికెమగవాడు మహిమీదదిరుగ♦ నాడది వంటి
గానరుగంగబోల♦ దాడుపుట్టుకపుట్టునట్టిదోషంబు♦వాడివిభునిపగవారికివల
దు♦ నకటాటాయబలనీయడవిలోపలను♦ దిక్కుమాలినయట్లుతిరుగంగవలసె
కొండలనడవులగ్రుమ్మరజాల♦నొండేలనిక ప్రాణమునుపంగదగదు నెనిమిటి
కెక్కగ ప్రియము నెడబాసి♦జనుమని యువ్విదశపియించుగాక యట్రీ గానెలు
గునవాకోమలాంగి-తననాథుజేరక-ని తానేమక కొనుచు♦నరుదార నెదురు
గాననలుంపు ప్రబలి♦ పనువడిపొదలెల్లబస్మీకరింప♦తరలాక్షిచని వేడక-దావా
గ్నినడుమ♦ నరుదారబొచ్చినవదిచల్లవయ్యె♦ కరితొండములుతనకరములబ
ట్టి♦ కరికరిబెనగినకరులూరకుండె♦ వెలుగుపిల్లలబట్టియిట్టట్టు సేయ♦వలగొ
నియెలుగులవ్వలకుగొలంగె♦పులులున్నకడకుగొబ్బునబోయికడసి♦పోయియు
టకెదరినబోరిగొనవెగచె♦కంఠీరవంబులకడసియాకంబు♦కంఠజేరినసరికడియ
కపోయె♦నడవిపందులజేరినందందరాళ్ళ-నడబుచురుద్వేననపిపారిపోయె♦పా
ముపుట్టలలోనదాహువుల్సాచి- పామిదికరువకఫణులుదొలంగె♦తోణికెడు
కొలకులదుమికెనజలము♦ఫణివేణికూరులబంటినైయుండె, నడిబూదివిహయని
యందందయేడ్చి-యిదియేమిమాయమోయెరుగంగరాదు♦ పరువిడి పేమహా
పాపినిగాన♦ సరగుననివుడేలచావుసిద్ధించు♦ ననియనివగచుచునాదమయంతి
చసిచనిమరియునుచరియలదుమికె- నీరీతి ప్రాణంబు తేమిటబోక♦నారామయ
డవిలోనలమటబడుచు♦ జనులేమితినుదురో చావునకనుచు- మునుకొసివిషప
త్రములగోసితిననిన♦ నావిషపత్రంబులాకలిదీర్ప- చావురాదనియేడ్చుచనుచు
కట్టెదుట♦పనసపిప్పలినింబపాటలివకుళ-ఘనసారసౌవర్ణ ఖర్జూరములను-
పొన్నలుపొగడలుపోకమ్రానులును- గన్నేరునుమల్లికలుచూతతరులు♦ కదలి
కుందకదంబకాంచనకుటజ- బదరితింత్రిణిబిల్వనారిభద్రములు, తెలియంగక
ప్పురూదిగాప్రబలి♦ బలునైనజలువచప్పరములసలరు- చల్లనినీడలజాతివై
రంబు♦ లెల్లనువిడిచిప్రియంబునబొదలి-సింగంబుకోదముచేరియేనుగులు♦చెం
గలింపుచుముద్దుసేయుచునుండు, పేనుజాడదప్పినపెయ్యాలవెదకి,కొనిపోయి
మొనవులగూచేడ్పులులు♦ లేడిపిల్లలనుపాలింపుచుగూడి, యాడుచునుం
డీపెంపలరు రేకులునుసరసంబుగామంగసలమీదనెక్కి- వరుసతోబార్లుకెటివ
రపన్నగములు- యెలుకలపిల్లలనెలుఖితోగూడి♦కులుకుచుముద్దాడుకొనెడపి

ల్లిబును- పలుచనినీళ్ళలోబడియున్నమీను♦ కలుకుచువాటితోగూడుచుఁ గో
ఘ్నూర రవ-కోకిలాభాషులనుగూడియుండదం♦ జేకొనితేతభక్షించు కాకులు
న్న_పాలుపొందనవివిధంబువనిమోదంబు-గలిగియుండినయొకకొ-ఘనతపోవనము
దమయంతిగనుగొనితనలోనమెచ్చి-యమరినయట్టియాశ్రమభూమిసేమా
నియుండునోయదియూతమనుచు♦ నాటునిసీమణికజటికేతెంచి♦ పురుషప్ర
మాణంబుభూమిపైకెగిసి♦ పరమాత్మునాత్మలోభావించువారి♦నొకకొ-పా
దాంగుష్ఠమూర్ధ్వపైనిలిపి_ నిక్కి-ధ్యానసిబూసిచూడ్కి-నభూరి♦ తరుశాఖలందుమ
పాదములుతగిల్చి♦ కరముధీజ తలక్రిందుగాఁ వ్రేలువారి - పద్మాసనంబున
పరగగూర్చుండిపద్మాత్మునుతులుదప్పకసేయువారి♦ హోమమంత్రంబులు
నుచ్చరించుచును - హోమంబులలిభంగినొగివేల్చువారి - కరములుముకు
ళించినన్నులమూసి- చిరభక్తిజపములజేసెడివారి♦ కనుగొనిమదిలోనకడు
సంతసిల్లి ♦ చనిచనిమౌందొనిసన్మునీశ్వరులు ♦ కొందరుముందరగూర్చుండి
యచట బోంపుగా వేదార్థములవేడుకలరి♦ నొకరొకరికొకరుపొగిజెప్ప
చుండ, నకా/-మినీమణియమ్మహాత్ములకు♦ తప్పకసాష్టాంగదండంబుబెట్టియు
ప్పుడుదమయంతిహాయనిఏడ్వ♦ కనుగొనిబాలయోగధ్యానమహిమ♦ మనమూ
ననదికలిమాయగానెరిగి♦ యొండొరులందడినొనరవారించి♦ నిండినకృప
తోడ సెలతకిట్లని♦ యెలనాగనీవిట్లలయేడ్చెదవు♦ వలవదుకమణంబువచ్చి
న వేళ♦ మూడుకన్నులుగలమూర్తికైనన♦ వాడిమింతప్పింపవశము గాదిలను
మదిరాత్మచూచితే మాయోగదృష్టి ♦ నదిసెపుచెప్పెద నంతయుఁ నుము♦
కలిగాజు చేసినకపటజూదమున♦కలరినీవిభుడురాజ్యంబెల్లనోడి♦ కలకంఠినిను
గూడికానకువచ్చి♦ పులుగులచేచెలమునుగొనిపోయి♦ చెచ్చెరనీపైటచెరగు
గట్టుకొని♦ వచ్చికోలంకునవడినీరుద్రావి♦ యత్తిరవిజనగేహముప్రవేశించి
నెత్తినేలకుప్రాల్చినీవందునిద్దుర♦ బోవుచునుండగపురపురబొక్కి- భావించి
నినుజూచిపాలిపోలేక। శోకించిశోకించిసుందరనీవు♦కొకకొ-గొకయుంతగో
బ్బునజించి♦ యదిగట్టుకొనినిన్నునచ్చటుడించి♦ పదపడిపోవ భూపతినొకకొ-
పాము♦గరచినవాతనికాంతియుబాసి♦పరువడివికృతరూపమునయోధ్య♦క
రిగియారుతుపర్ణునందంగాంచి♦ గుణుతరభక్తితోగొల్చివసించె♦నలివేణినీవి
భ్రుడానిస్త్రెలిసి ♦ వెలవెలపాటునవిభుకానలేక♦విపినంబులోపలవిహరింపు
చుండ♦ నపుడొకపాముచయ్యాననిన్నుమ్రింగ♦నొకబోయమూఖుడాయుర

గంబుజంపి-శుకవాణినినుఁబట్టుజూచినసీవ • కోపించియాపాతకునికంతలోనశా
పంబునొసగియాజమునిప్పరికేనిపి-పతిలేనికతనయాపాపాత్ముడకటా • మతిదప్పి
యిటువంటిమాటాడెననుచు- బావదలంచియిచ్చటిప్పుగాతకేనీ-వేవేగకడసి
నవెరచెనన్నియును- యేలవాగనీవేలనిటకువచ్చితివి కలిరాజుమమునుపట్టిరిగ
యీరీతి•వెరపించుచున్నాడువెరవకుమింక తరుణిసీవిభుడువేడమననాన్నా
డు-తరళాక్షియీరేడులోకంబులందు-ఈలీలనైనసీకెవ్వరుసమాను సరిసపతి
వ్రతాజనులువీక్షింప-నరుదారసౌఖ్యంబులననుభవింతెదవు-మరుపకసీకొక
మాటచెప్పెదము- యిటుతరాటడవిలోనుండకుమింక- పుడమిసుచేదివాని
పురమునకరిగి-తడయకనారాజుతరుణిదగ్గరను-సైరంధ్రివైయొక్కసంసతనుం
డు•జారకయికమూడుసంవత్సరంబులకు • నీనాథుడునసీవృకమ్మగూడిమా
నితసకలసామ్రాజ్యసౌభాగ్య| మనభవించెదవుసీవువదలకవమ్మ|పెనపొం
దమేముచెప్పినమాటవినుము• నీవువచ్చినదాకనిలచిలిమిచట - సాపధానత
సమాప్తమునీకుకలిసె• తరలాయతాక్షిమాతపముఁలీడేరె - పరుపడసికమే
ము బ్రహ్మలోకమున- కరిగెదమిపుడన్నమాటలెల్ల • వెరవొప్పవినిచాల
విస్మయంబంది• కదిదినచిత్తమొక్కటిగాగకేర్చి• యాకసీలవేణి రొట్లువిన్న
వించె• పరమపావనులారప్రణుతాత్మలార• నరలోకసుతులారనాతండ్రు
లార• ఘనమగునీపాదకమలంబులేన• గనుగొనిసేవింపగలిగెనాభాగ్య-వశ
మునసేప్రణ్యావతీజ్జననైతి• విశదంబుగానేనువిపినంబులోన- నడలిచవిధమెల్ల
నానతిచ్చితిర• కడువేడ్కపుట్టెనాకలుషంబులడగె|వేడుకమూడేండ్లవెనుక
నావిభుని- కూడియుండుదునంచుగోరికెపిత్పిరి-యిదినమ్మజాలనాకీదనిజంబ
నుచు• సదయతనాశిరస్థలెనంటుడనీస- నేనాగయింకమూడేండ్లకువెనుక-
బలవంతుడైనసీప్రాణనాయకుని- గలసినెమ్మదిసౌఖ్యమొందగలవు• సలలితం
బుగనిదిసత్యమటంచు- కరములుసాచిరికమలాయతాక్షి - శిరముమీకీమని
సింహులుపిదప- వోనరంగనాసుబాహునిపట్టణమున- కనుపమగతిమగ్గ
మప్పుడుచూపి• కడువేగబ్రహ్మలోకమునకుజనిరి• తడయకదమయంతి తన
చింతకొంత•మదిలోననడచియామార్గంబునందు-బెదరకజనుచున్నపెరికెల
వారు • దమయంతిచందమంతయుఁజూచివగచి- క్రమమైనరూపురేఖలఁజూచి
చాలు• నుడుగనివగపులతొంటగానీవు- నడిచెదెచ్చుటకేతెన్నగజెప్పవమ్మనాతి
నీపేరేమిరాపుడెవ్వాడు - మాతోడజెప్పవేమాతల్లిసీవు• వనజాక్షియనపిని

వారలఁజూచి-తనదువృత్తాంతమంతయుఁజెప్పఁబోడగ-వినరయ్య చెప్పెదవిశ్వం
బులోన-వినుతికెక్కిననలోర్వీపతిసతి నిషధధరణిలో నాపేరుదమయంతియందురు
నరలోకనుతుఁడైననాప్రాణనాథు-డీసగంగజూదంబు నెలమితోనాడి♦ వసు
మతి దాయాదివారలకోడి- యడవులఁజరియింప మనివచ్చిమేము ♦ పడరాని
యిడుములఁబడి యొక్కచోట♦నిలిచి యొక్కడ నేనునిదురబోవంగ- కలిమాయ
చేనన్ను కానలోడించి భూనాథుఁడెక్కడటో యేగెనో యెఱుఁగ ♦ కానరే నలమ
హీకాంతునిమీర- నిల నే దిక్కుల నేలెడువాని ♦ నలరి యిష్టప్రీతినైక బ్రాహ్మ
ణులకు- భయభక్తిమీరంగ బహువిధసంపదల - ప్రియముడొప్పఁగానమర్పించిన
వాని♦నిత్య సత్కర్తువుల నెగడెడువాని - నత్యంత హరిభక్తి నమరినవాని♦
జగతినిత్యోన్వయు వంశజులకందరికి - పొగడొందు కీర్తుల బుట్టించువాని
నాతంత్రములార మీరుర్వి నెందైన ♦ ప్రీతి జూడరు గదా పృథివీ
తలేశు, నపుడువిని వారలాన్నగా వగచి, పనిబడిమాత్రగ భావించుకొనుచు
తోయజహితదీప్తిదూరనియత్తి- యీయరణ్యంబులనేల వేగింప - పురముల
లోగాని భూలోకనాథుండుమాత కాటవిలోననుండంగబోడు♦సతి నీవు మా వెం
టజను దెమ్ము భామిని- సతియాసుబాహుని పట్టణంబునకు-పోవుచున్నార మో
పూబోణి యనుచు-వారిరిద్దొడ్డనివడివడి నరుగ- కెదరక తాముచేసిన పుణ్య
మహిమ- నెదుటనొక్కతటాకమింపొందియున్న నదిగనిజనుపవారందరా కొ
లను- గదిసి గోనెలనొక్కక డబడ బ్రోచి- దనగ నెద్దుల నీరు ద్రావించి మరియు♦
తనవినిం పారనందరునీరుద్రావి వేడుక లొరెంచ వెలసిన ప్రమాద♦నీడలనందరు
నిలిచి గూర్చుండ♦ తమతమబడలిక ల్తొలె చెప్పుచును - దమయంతిచూచి
యో తల్లి నీవిపుడు.కొదుగక నుదకంబు గ్రోలుమటన్న. మదిరాక్షిపోయి యా
మంచిజలంబు. లాకకొన్నిగ్రోలి యొగిమూర్ఛబోయి వికలత్వమున లేచి విభు
నిదలంచి-యెటుబోయితివి నాథ యిడుములనొంద- నిటునను డించి నీవెందున్న
వాడ- వనుచు మహాఘనిశోకమందుచునుండె జనపవారప్పుడా జలజాయతాక్షి
శోకంబుమాన్పనచ్చోనొక్కచల్ల- ప్రమాదనీడను చేరి మగువ గూర్చుండ♦ తన
వంశవభవు భూధవుడైననలుని♦ వనితకష్టముజూడవశముగా శక్త-గిరిజరె
నన్నభంగిని చొప్పగగన- సరణి నిపశ్చిమాచలమునకరిగె♦ తడబడమింత సం
ధ్యారాగ మొప్పె♦కమువడిచుక్కలు గనుపట్టెమింట-నదినభంబిది భూమియని
యెప్పుకుండ♦ గదిసియెంతంతచీకటినిండబర్వె మెంతుగాఘూకముల్ మెల

గంగవోర్చె-దండిఘాతంబుల దగ్గండతకరిగభేతాళుభూమిగంపింపగాగోలి
చిఘాతంబులందందపొడచూపదోడ గెసరగునన ప్పుడా జనుపవారెల్లమురచిని
ద్దురబోవమత్తసామజము౹ లదుదెంచిరెద్దులనటకొన్నిజంపి॥ పెరికెలవారల
పీచమడంచి - కొందలమందింపగూయుచు లేచి॥ కొందరుసందులగొందుల
జొచ్చి-తమతమప్రాణముల్దప్పించుకొనిరియ మరంగమరికొందరటుపోవలే
క॥ చరణముల్ తడబడిచనలేకనచట- కదలజేమడిసిరాకల్లోలమైన- రవళిది
గ్గవలేచి రాజేంద్రుడేపి- వివశమైనదియే మీ విధమకోయనుచు- కరులగన్గొని
బావురుగ్గనటంచు- దరిజూచబోయనవితలగినవరలి ॥ వసుధపైజచ్చినవారల
జూచి॥ పనువక యేడ్చుచు వెలదియిట్లనియె ॥ నకటాటా యీపాపమంతయు నా
కు-కకట సంబునజూడగలిగె నేదోష-కారిని గా నసికమరణంబుమీకు॥ చేరెగానిక
నేమి సేయుదునకట॥ నేనుమీవెంబడి నేరిచ్చకతన - నేను గల్ వచ్చిమిమ్మిట
జంపిపోయె॥ నాకేల సద్దింపు నితేస్ర్టిచావు జేకొనియిక నేమి సేయుచున్నదియొ
కలిరాజుకై సెడికపటతజ్ఞానము॥ లెఱగక దెలిసి రాజనియేడ్చుచుండె॥ జావ
కతప్పినజనుపకారగ వ్వడా వెలందుక దుఃఖమంతయుఁ జూ న్ని॥ నీ వేమి సేతువని
రజవదన॥ యాసిమప్పుడే దలంగనేల మన్నాననినుజూచిమమ్ము కొందరిని
మన్నించిపోయె నా వదసామజమ్ముల పలకరించుచు వగానంతలోభానుడసుర
ప్రాపూర్వాదికగుదెంచెనంత॥ ఆ మత్తగజయూనయొచ్చోటుబాసి॥ వాహా వా
గజముసబోవనటకొంతదూరం॥ మనగనపించె గోపురకాంతరుచుల॥ ఘనమై
నమేడలుకనకహర్మ్యములు॥ కోటలుప్పరిగెలా కోమలిజూచి॥ పట్టంచి సై

(దమయంతి సైరంధ్రీవేషంబు పూనుట)

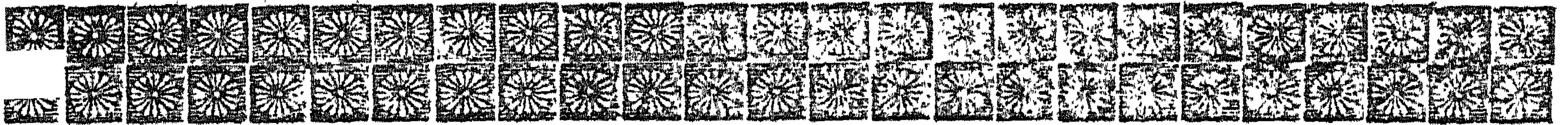
రంధ్రీభామవేషము నంబరములోగోర్చి యప్పుడు మేను ఱంది॥ వెరవొప్పనా
రాజవీధినిరీతిఁ దువలయేర్వకు బాసిగుందుచు వచ్చు॥ కువలయాక్షిని గాంచు గూడి
చూచుచును ॥ కువలపాతజంబ కోమలాననలు ॥ తమలోయిట్లనిరంత తమ
లోనె తా మూచాడగోయమ్మ యీసుదతిరూపంబు॥ వేడుకలూరెడు వెసజూడ
జూడ॥ యీవనితామణి యెవ్వరో కాని॥ భాషింపపతికెడప్పు యరుంధతియొయ
నిశబుగొనియాడనగుచంద్రచకోరియొ ॥ మనసిజాతునివధూ మణిరోహిణి
యొ॥ యమరేంద్రమణియొప్పనదగు కొప్పు- కమలారిబింబంబుగదుదు నెమ్మొ
మురు॥ నరవిందపత్రములట్ల నేత్రములు॥ మెరుగుటద్దము జోడుమించు చెక్కుల్లు

కంతుశంఖంబుపోఁకంబుకంఠంబు◆ పంతపుష్పలకొఁడ్లు వెలదివాలిండ్లు◆ చిగు
రుటాకులు బాగు చేతులు బాగు◆ బిగియింపసాధ్యంబు పేదమధ్యంబు◆ స్ఫుట
సైకతనిభంబు శ్రోణీతలంబు ◆ పటుతరకదళికాప్రభనొప్పు దొడలు - దలిరుల
చొప్పు పాదంబులయొప్పు- కలహంసనడలు చకరనిచాతనడలు◆ నింగితజ్ఞన
నెగయు మెఱుంగో-బంగారుబొమ్మయో పగడంపుతలయో కలికిరా చిలుకయో
కాయజుశరము ◆ యలులమలబంతియో యాణిముత్యము ◆ యనియిట్లు వినుతిం
పనాదయంతె - గనిపురసతులు దగ్గరిసరిమరియు◆ చూచుచుండంగ నా సుం
దరియపుడు◆ సైవరివెత రాజసరణిబోవంగ-నల్లి ఫుర నాథుడైన సుబాహు◆
తల్లి గృహస్థలినుండి జూచి-తన చెంతనుండెన తరుణిరిట్లనె- వనజాక్షిచూ
చి తేవచ్చెను దాని- నలిసారిబోలు నానన కాంతిమించి - వలనొప్పశ్రీలక్ష్మివ
డువునన్నదీ యింతియెవ్వరో యెఱుగంగ రాదు- బోయినీవచటికి బోలతీసిదో
డు-కొనిరమ్మటన్న నా కోమలి బోయి- యను జేవు సతి జూచి మా యమ్మ నిన్ను-యు
తి వేగదోడి తెమ్మని పంపెను- నతివ నా వెంట రమ్మని దోడకొనుచు-చను దేర
నమ్మహీశ్వరు దేవి జూచి- మానమార నారాజమాతకిట్లనెను- నిందీవరాక్ష
నీవిటు వంటివగల◆ నెందు బొడ్యేదవునీ వెవ్వరిదాన-విలలోననీకంత్ర బాణేను దె
చ్చావు◆ కలకంఠి నీ మేనగల లక్షణమ్ము◆ లరసి చూచిన చోద్యమగుచున్నదప్పు◆
డెరిగింపు నీ విధంబెల్ల వాకనిన◆ జలజాక్షి సైరంధ్రిజాతి కోమలిని◆ నను వే
రగంధర్వ వివాహంబు సచరియించుచున్న నేమరవ◆ ప్రమదరాణి యనుపేర
బరగితి భూతి◆ కలిగిన సైరంధ్రి కాంతలలోన◆ కలపంబుగమ లెస్సగా గూర్చ గల
ను◆ కోకలుగట్టను కుంకుమ బెట్ట◆ పోకలు వర్ణింపపువ్వులు గట్ట◆ కాటుక బెట్ట
ను గంధంబు బూయ-పాటించి సూటిగా బాపటదీయ కురులెల్ల సవరించి కొప్పు
గీలింప◆ తెరగొప్ప కస్తూరి తిలకంబు దిద్ద◆ నవరత్నములు దెచ్చి నవ్యసూత్రము
లదవిలించి గళమున దగిలింప నేర్తు◆ పనిబూనియిటువంటి పనులొనరింప◆ సను
పుగా నా చేతనౌను కాదనక◆ మరువక నేనొక మాట చెప్పెదను◆ పొంగింత్లప
నులకు బోవనెన్నడును◆ చెలరేగమగవారి చెంతకుం బోవ ◆ పలుపిచ్చివగనొప
బుబు మాటలాడ◆ కోరతనేగట్టినకోక యేగాని◆ మరియేవియొల్ల సమ్మదము
తైనార◆ తలపుననన్ను పివాసినిగా నేలి◆ నిలువుమ నిలిచెదనింద్దనగని◆ నారాజ
మాతయయ్యావనీశుడతని◆ కారుణ్యరసమొలగగా జూచి మెచ్చి◆ యచలాక్షి
దేవియమరినయట్లు ప్రోదిగామాకెల్ల బుద్ధి చెప్పుచును◆ నొనరంగ నావద్దనుం

డవేయవమ్మ యసురక్తినీకిష్టమైన చందమున, ననుచుగూతసుగంధయనుకన్య బిలిచి-యనిశంబుసతిబోవుమనియొప్పగించె।దమయంతియచ్చోటదానేర్చు పనుల- క్రమమొప్ప జేయుచుకలగుచునుండె.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - చతుర్థభాగము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

పంచమభాగము.

నక్కడనలుడయోధ్యాపురంబునను।మక్కువమీరనమ్మను జేరగొల్చి।పలికినమ్మదమైనపనులు జేయుచును- మెలగుచునానల మేదినీనాథు- డొకనాడువెన్నెలనోగిగాయుచుండ।నతలంకమతితోడనటవస్మరించి।తనప్రాణనాయకిదలచిచిత్తమున।తనలోనతానిట్లుతలపోయదొడగె- నక్కటానిన్ను ఘోరాటవిడించి, పోక్కుచువచ్చి యీపురి జేరినాథ, ననునీవు వెదకికానలలో నదిరిగి-కనలేక నెట్టిదుఃఖముబొందినావొ- గిరిగృహంబులనిన్ను కేసలు [illegible] కి-గురుమృగంబులచేతకూలితివేమొ। పన్నుగాపొదలలో [illegible] న్ను వె [illegible] న్నగంబులకగపడితివియేమొ- యీయెడననుగానకదలు [illegible] ముండ- బో [illegible] మాయలబోయితో భామ- వెలవెలబాటునవెదకుచున్న - పలు [illegible] వెంతబడలితో చెలియ-విడువకననునీవువెదుకంగవచ్చి- యుడుములు [illegible] సేళ్ళగితో తరుణి-కలనైననుబాయగాజాలననుచు-పలికితివినీవు డెట్లు [illegible] లలన- నిదురమేల్కొనినన్ను నెమ్మితోగాన- కదరితిమోటిగమూర్ఛ [illegible] తోతరుణి- ఏదేశముల కేగియెందున్నగాని- నీదెసపాటిల్లెనిద్దరికిన [illegible] గొల్చురాజులతాను సేవింప- పనిచినతనవార్తఫలము నెన్నచు [illegible] నీరీతితలపోయుచుండ- వినిబుతుపణుణందువిస్మయంబంది- [illegible]

హుకమెన్నడునీవు- మదిరాక్షికలదని మదిలోనదలప- విప్పుడుదలచినీవేల
శోకించె- నప్పుడాయింతినినడవిలోవిడిచి- వప్పతి వెంతలావణ్యంబుగలదో-
యచ్చపలాక్షినికన్నుమరియు- నెట్టిరూపముగలయింతి యోదాని- నెట్టనన
డవిలోనిల్పి రానగునె- కంతుడునీమీదగదిసెకాబోలు- నింతినిదలచినీవిట్లే
డ్చుచున్న- నదినిన్నుదలచివుప్పాస్తుని బాధ- మదిలోననేమనమరుగుచున్న
దియొ- హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారు- మరునికివెరచిభామలనురంబునను
శిరముననొక్కన జేర్చుకున్నారు. సరసతనీయంతచక్కనివాడు- పుక్కిటని
ల్లాలిబూనంగలేక- నొక్కడవిట్లుండనుచితమేయనిన- వినివెలవెలబారివెర
చినలుండు-జననాధనాకేలసతినిన్నుజూచి-రోయకసతులుగోరుదురెపొందు
కాయజుడిపుడునాకడకేలవచ్చు- నావగజూచిననగుదురుజనులు- భూవరనే
ప్రొద్దుబుచ్చెడికొరకు- సొలవకనొకరాజసుద్దులుమదిని- తలపింపునుడివితిద
ప్పిదినాకు-ననుగేలిసేయకునరనాధయనిన- దనలోననవ్వుచుధరణీశుడరుగ
చచ్చినచావుగాజనలోకనాథు-డచ్చోటనాత్మలోనడలుచునుండె - నక్కడ
నంతభీమావనీనాథు-డెక్కడబోయిరోయింతియునలుడు- పొక్కుచునేదేశ
మునవున్నవారో- యక్కటాయనియాత్మనందందబాగిలి- తనమంత్రివరుల
బాంధవులభూసురుల, యనుమతివసుదేవుడనుపురోహితుని- పిలిపించియాత
నికిప్రియమునందిల్ల- బలికిహేమపటాదిబహుమానమిచ్చి- యనఘాత్మనా
కూతురల్లుడేదేశ- మునవున్నవారకో భూదేవనీవు-వేవేగజనివారివిధమెల్ల
దెలిసి-రావలెననితన్నుప్రార్ధించుకతన.వనిబూనియప్పుడాబ్రాహ్మణోత్త
ముడు- తనవారితోగూడతడయకనరిగె-గౌళదేశంబుబంగాళదేశంబు మా
ళవదేశంబు మత్స్యదేశంబు-సౌరాష్ట్రమగధఘూర్జరమహారాష్ట్ర శూ
రసేనపుళిందచోళలాటాది- దేశంబులందెల్లద్రిమ్మరికాశి-కాంచీప్రయాగాది
ఘనపట్టణముల- పుణ్యాశ్రమంబుల పుణ్యఘట్టముల- పుణ్యతీర్థంబులపు
్యభూములను- క్రమమొప్పవెదకి నెక్కడగానలేక- తమలోనతాము సం
పంబునొంది- యురువడినాసుబాహునిపట్టణమున- నరయుదమనియప్పు
వురిజేరి- యరయుచునుండిరి యిటకొన్నినాళ్లు - గురుభక్తి నాసుబా
ండొక్కనాడు- దానముల్ సేయంగ దలచిసద్విజుల - భూనాథు గను
ని బోవంగజూచి - వసుదేవ ముఖ్యులు వారితోగూడ - పొసగదాన
బట్ట బోవుచందమున - జనిరాజు నిలయంబు చయ్యన జొచ్చి - యొ

నరచింతలచూచుచుండగానచట-నెరయుచిక్కొదవిననెరివేణితోడ-వరికించి
వరిచెడిపదములతోడ- నునుగళవెడలునిట్టూర్పులతోడ- గుడుగుడుక్కున
మ్రింగుగుగ్గిళ్ళతోడ- వన్నెజారినయుట్టివాతెరతోడ, చెన్నుదొలంగిడస్సిన
మోముతోడ,లలిదప్పిమొలకుచాలనిచీరెతోడ- సులుకుచున్నొకచోటనుం
డగాజూచి-యువనీశుసతియైనయాదమయంతి- యనవునశోకాదకోయనిసం
శయమున-వసుదేవుడప్పుడావనితదగ్గరకి- వెసజేరరాజూచిశెలనెలబోయి-తి
నతండిసన్నిధిదగువిప్రుడనుచు-తనలోనదెలిసియుత్తరిజూడవెరసి- మొనసిన
వగలతోనిలజూచుచుండ- కనుగొనిదమయంతిగామనంబునను- దలచియా
విప్రుండుతరలాక్షిగదిసి- కలిగిననీళ్ళలోకమలినిబోలి-జలధరంబులలోనిశత
రేఖబోలి- మలినాంబరములోనిమణియునుబోలి- చలితధూమావృతజ్వాలి
నిబోలి-యోచంద్రవదనయిందున్నావెనీవు-రాజపుట్టుకబుట్టిరాయిడిబడితె

దమయంతి తనతండ్రిపురంబు జేరుట.

దమయంతివినుమునీధవుడెందుబోయె- మనుబాపుమీతండ్రిమహినెల్లవెదు
క-నినుడుబేరెలుగెత్తియాదమయంతి-తనమొగంబునచీరతగజేర్చియేడ్వ-వి
నికలగిసునందవేవేగకదలి-జననిదగ్గరకేగిచయ్యనబలికె-మనప్రభురాణియే
మకోకాని తెలియ-దెసలేనిదీనతనేడ్చుచున్న-దొరకభూసురునిజూచి మొదు
గకననిన-నకలంకమతితోడనారాజమాత-గ్రక్కునవచ్చియాకాంతాలలా
మ-నక్కునజేర్చియారార్చవాకుచ్చియచ్చటనున్న బ్రాహ్మణునిలోకించి
యిచ్చపలాక్షియిట్లేలశోకిప- నిటకుబంచినవారలెవ్వరుమిమ్ము- దటుకున
నిప్పుడంతయుజెప్పుమనిన-వినివసుదేవుడావెలదినీక్షించి-మనమునవలరియా
మగువకిట్లనియె- వినుమువిదర్భభూవిభుపురోహితుడ- ననురక్తివసుదేవుడ
నుపేరివాడ-నీరేజవదనయానృపశేఖరునకు, కూరిమిపుత్రిమక్కువదమయం
తియనిపేరుకలిగినయళినీలవేణి-కనకశోభనగాత్రికంజాతనేత్రి-నలునిపట్టపు
రాణినయకీరవాణి-విలసితకల్యాణివిమలాబ్జపాణి-పూర్వకర్మంబునపుష్క
రేంద్రునకు- సర్వమహీరాజ్యసంపదలెల్ల- జూదంబులోనోడి సుదతి…
లుడు-మోదంబుదప్పియిమ్ముల కానకరిగె, ననువార్తవినిమమ్మునరసిరమ్మ
నుచు,నని చెభీముడుమేమునందంద వెదకియొచ్చటగానకనేనుచింతించి యిచ్చ
టగనుగొంటినీయాదమయంతి- నని చెప్పవినివారినగ్గించికరుణ-గనుగొ…న
యంతికౌగిటజేర్చి-యారాజమాతయిట్లనియేడ్వదొడగె- ధారుణీశుని

తల్లడింపుచును- పడతినీవెట్టి బాధలబొందినావో- పుడమిరేడెక్కడబోయె నాడమ్మ- యెలనాగయొంటిగానెట్లువచ్చితివి, యిలయేడుదీవులనేలుభూపతికి తరుణివయ్యీయువంటికగని వేషంబు, ధరియింపవలసె నాతల్లి రోసీరు- నవనిలో పాపాత్మురాలనుగాన- కోవబ్రాసినట్టిదుఃఖముచూడవలసె- నాతల్లి నాయమ్మ నాముద్దుచెలికె- ఈ తెరంగెల్ల నాకెరుగింపకప్పు- డేలదాచితివిన న్నరుగ వేతల్లిపోలింపనీపునాప్రత్రవనీదు- తల్లియునేనొక్క- తల్లిబిడ్డలము- తల్లి నీకేటినతల్లినిసుమ్ము- చెప్పలేయిటకువచ్చిన తెరంగనిన- యప్పుడుదమయంతియతివకిట్లనియె- ధరయెల్లనేడిననాథుపుడమనేను, యురుతరాటవులకునొగిపోవుచుండ- పతికట్టుపుట్టంబుపట్టులేతెంచి- యతివేగగయికొనియరిగెనంతటను- నాకోకకొంగుభూనాథుండుగట్టి- శోకంబులోనొక్క- శూన్యగేహంబు- జేరితిమటనిద్రవొందితినిన్ను- తెరిపారగాజూచిధృతిడిగవాడి- నాపతిభూపతి నాపాటుచూచి- నోపక నాచీరజోకకొంతచించి- తానదిగట్టుకతలగిలేచినను, నానాథుడెచటగానకరణ్యములు- పడరాని బాధలబడిసిగ్గుకొంత - విడువక సైరంధ్రివేషంబుదాల్చి- నీతోడజెప్పకనేగొల్చియుంటి- భూతలాధిపుడెందుపోయెనో యెరుగ- కనకాంగినుమ్మిట్లుకలిచేచవాడగె- నగవుమవగచిమున్నక్కటా ఎవడు- బొందని బాధలబొందితేమనుచుమందయానకు వేగమణిభూషణములు కనకవస్త్రములొసంగదలంచినీవు। పెనిమిటినేనికవెదకబంపెదను। చేకొని యిప్పుడీచీరధరింపు। శోకంబువలదన్న సుందరిజూచి। చిరునవ్వునవ్వియాచిగురాకుబోడి। యనుపుదారతనలోకమడచియిట్లనియె। నాసరివారిలోనగుబాటుగాగ- నీసొమ్ముధరియింపనెట్లొప్పుదాన, పతినరణ్యంబునబాసినేతెంచి। యుతివేడ్క- సౌఖ్యంబులందెనటంచు। నవనిజనావలిననాడుకొనరె। యిదియేల నాజీవితేశుండులేని। వెనుకసౌఖ్యముకేలవేడుకలేల। యినవంశతిలకుండుహ్రాదయేశ్వరుండు। నాపాలిదయివంబునాప్రాణపదము। నాపెంపునాసొంపునావట్టుగొడుమ్ము। నామేలుచెలికాడునానోముఫలము। నామెచ్చునలరాజునన్నేలురాజు। ననుగూడియుండిననాటికిసౌఖ్య। మనుభవించెదగాకనమ్మనేడేల। నవపుడమయంతిసత్యాకరడించి। తనయునకెరుగించితద్దయుభక్తి। వనుదేవముఖ్యులవసపూజించి। పసగలబంగారుపల్లకినుంచి। తామరసాక్షినితగువారిగూరి। భీమునిపుత్రికినంపినపోయిచేరి। నలినాక్షియిప్పుడానగరిలోపలను। పలవరింపుచువేగపల్లకిడగ్గి- తనతండ్రిపదములతప్పకవ్రాలి। ఘనమైనశోకాగ్ని

గ్రాగుచునుండ, తల్లి వేగమెసచ్చి దనయతోపగతు, వెల్లునమునిగియావెల
దియిట్లనియె, పట్టభద్రుని చెట్టబట్టియియారీతి. కట్టుబట్టయులేక కట్టితేతల్లి, నీ
తోటివారెల్ల నెమ్మది బ్రతుక. నాతికినిటువాసెనా పద్మభవుడు, యొద్దబిడ్డలు
లేకనుండెడునీకు, తద్దయుకష్టంబు దార్కొనజేసె. తల్లి నేడిటువంటితగనివే
షంబు, లెల్లధరించినీవెట్లోర్చితమ్మ, సరసిజాననభద్రశాలలడించి, యురళయి
లముల నెట్టులుంటివోయమ్మ, చపలాక్షి సౌధసంచారంబువిడిచి, విపినభూ
ముల నెట్టువిహరించితమ్మ, నెలతనిబంగారునిలయముల్ డించి, యిలపర్ణశాలల
నెట్లుంటివమ్మ, చెలియనీమృదువైన శయ్యలడించి, శిలలపై నెట్టువసించితివమ్మ
నలినాక్షి నీప్రాణనాథుని బాసి. యెలనాగ నడవుల నెట్లుంటివమ్మ, మగువనీశె
నసైన మగువలడించి, మృగసంఘముల నెట్లుమెలగితివమ్మ, నీరూపునీచూ
పునీసొంపు పెంపు, నీరాజ్యవిభవంబు నేడెందుబోయె, నెలమినీబిడ్డలనిద్దరిజూచి
విలపించుచుండుమో వెలదియే వేళ, నలమహీశుడు తననగరంబు బాసిపోలతి
తోకాననభూమికిబోయె, ననువార్త దెలిపిమీయయ్యయింతింత, యనరా
నిఘోరశోకాబ్ధిలో మునిగి, యున్నాడుకొలువువమెక్క నాడరుగ, డన్నము
దినడుమిమ్ముందరదలచి. తనలోనతానుసంతాపంబునొందు, ననియేడ్చిబిడ్డ
లనప్పుడురప్పించి, తనయకొప్పించిసదమయంతిచనులు, పాలుపొంద జేసియు
బిడ్డలమీద, గరిగెలలో పాలకయివడిగురిసె, ధరణీశుసతియంతతనలోనతా
ను, బిడ్డలనుజూచితనయన్నజూచి, పెనుకొన్నవగలతో విలపింపదొడగె, భూ
కాంతుడప్పుడుపుత్రుడుఎను, శోకంబువారించి సుతనాదరించి, యేలయే
డ్చెదవంమయునకులాధిపుని, యేలీలనయినను సిటకురప్పింతు, ననిపుత్రివృ
త్తాంతమంతయునడిగి, వినియిట్టివగలచే వేగితేతల్లి, యనిచాలవిలపించియా
రాజమాత, పనిచినపల్లకిభటులునుమగడు, ననిచియావసుదేవువర్ణించిమొ
క్కి, కనకవస్త్రములిచ్చికడుభక్తిబలికె, ధరణీసురేంద్రమీదయచేతపుత్రి,
నరయంగగంటిమినవనిలోనింక, నలుడెందునిలిచియున్నాడొకోకాని, తెలి

దమయంతి నలునియొద్దికి విప్రునిబంపుట.

యదికనేతెరగుననయిన, గొనకొనివెరకిదోడ్కొనిరంమటంచు, ననవినిదమ
యంతియుతనికిట్లనియె, ధరణినిర్జర యయోధ్యాపట్టణమున, నరయంగరు
తుపర్ణుడనురాజచెంత, నావిభుండార్తినున్నాడామహాత్ము, భావించిగు
ర్తింపవశముగాదెవరి, కందుకునొకయుపాయముదెలుపుదాన, పొందుగా

విదారలాపురమునకరిగి, యాఋతుపర్ణునియాస్థానమునకు, చేరియిట్లనిదూరి చెప్పెడా నలుడు, సత్యవ్రతుండు భూచక్రేశ్వరుండు, నత్యంతధార్మికుండైన భూవిభుడు, నిత్యదానవినోది నిఖిలార్థవేది, యత్యుత్తముండు దయాపరమూర్తి, యట్టిమహామహుం డడవిలో తరుణి, కట్టినవస్త్రంబు కడువేగజించి, కొనినిద్రబోవగా ఘోరదుర్గముల, లునిచిపోదగునెయాయువిదనటంచు, పలుకుడా మాటకుప్రతిమాటమీద, పలికిననాతని భావంబుజూచి, చనుదెంచు నేనొక్క చందంబుమీద, వెనుక జెప్పెదగాక వేంచేయుడనుచు, పలికిననప్పుడా బ్రాహ్మణుండాత్మ, దలచినగతినయోధ్యాపురికరిగి, సరగునరుతుపర్ణుసభగాంచియొక్క, తెరగున వాసుదేవుడిట్లనియె, క్షితినాధనలరాజు చే

వసుదేవుం డను విప్రుం డయోధ్యకరుగుట.

సిన జేత, విహితంబుగానొప్పువిభవంబు చేత. తన మేను తెలియక ఛాయతో జూడ, మనురక్తితో నాడి యన్నియునోడి, యడవిం చనియటునొక్క చోట. పడతినిద్రింపంగ పైనున్నకోక, నగముచించుకొనియచ్చటి కేగినాడో, వగవానిగతి నెడబాయ రాడనక ఘోరారకానలలో నకులకాంత విడిచి, పాపియ్యేదేటిపౌరుషంబిలను, తరలాక్షి తన కేమితప్పుగావించె, నరుదుర్గభూములనునిలచిపోవుటకు, నలుడిట్టిపాపంబునను బూనుననుచు, తొలుత నెరింగిన తొయ్యలినియ్యా, దలచు నే మాభీమధరణీశ్వరుండు, నలనొప్పతనవంటివాడీవిధంబు, జేసిననిక నేమి సేయుంగవచ్చు, వాసవాదులనెల్ల నలదంచుతన్ను, కోరి పెండ్లాడినకునలయుగంధి, నీరీతి చేయుంగనిది కార్యమగునె, విడిచిపోదలచిన వెలదిదోడ్కొనుచు, తడయక నా లేమ తల్లియిల్చేర్చి, పోవలెగాక నీపోల్కిగావించి, పోవచ్చునే యల్పబుద్ధిచింతించి, పెనిమిటిక్షమించు ప్రియురాలితప్పు, లనపరాధినిపీడనగునే రాసుతను, దైవయత్నంబున దమయంతి దేవి, వారితమతల్లి వారియిల్చేర్చె, వెలదినియడవిలో విడిచితిననుచు, తలచకనున్నాడు తపసిచందమున, కటకటా మదిరాయిగా జేసికొనుచు, నెటనున్న వాడకో యెరుగంగనేల, మనవిలోగలిగినయట్టిదేశంబు, నవలీలగాగ మెరసివచ్చితిమి, ఖలుడైనకామినికానలో విడిచి, తలగునే కూర్కి నతరుణిని బాసి, తెలియకనున్నాడు ధీరత్వమునను, యెలనాగదిన మొక్క యేడుగాదన్ను, దలచి వర్తించు చుతలచుచున్నదియ్యు, తలితండ్రులాయింతి తాపంబుజూచి, ఘోరదుఃఖంబునగుందుచున్నారు, కారుణ్యజలనిధిగాంభీర్యకలితు, డేరీతినున్నాడొ యునితమలో

ననడలుచునుండ, వినిరుతుపర్ణుండు వీక్షించివలికె, ధారుణీసురులారతడ
యుకనిట్లు, దూరంగతగదు నిర్దోషుడానలుడు, క్షితిలోన తాము జేసినపా
తకంబు, వెతలబెట్టగబోదువిష్ణువునయిన, నూరకమీరేలనూరూరుదిరిగి, ఈ
రీతివెదుకంగనే లమీరకనుచు, కరమొప్పనలునిభాగ్యంబుజేసి, తరళాక్షితమత
ల్లిదండ్రులజేరె, నదియొక్కటేచాలు నాతనికేమి, విఖ్యాతుడై యెందైనవిహ
రించియటకు, జనుదెంచుగాకయేచందమునయినచనుదుమీరనినయాచంద
మంతయును, వినిబాహుకుడునవ్వి విప్రులకనియె, పనివడితసకింత వనిలేని
యట్లు, తనుమోదనియ్యక తానొక్కమాట, ననుమానబుద్ధితో నప్పుడిట్లని
యె, నలునిగుణంబులునలినాయతాక్షి, తెలిసియు తెలియని తెరగుననిట్లు, జ
ననాథచంద్రులసభలకుమిమ్ము, పనిచిదూరించెనుపాటియేతనకు, పతివిల్ల నేర
మిప్రాప్తించియున్న, సతితనయాత్మలో సైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులిం
తికిగలుగు, మహిమీదనని మహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురారాజులయొద్ద, ననియప్పుడామాటలాడినవాని
కనుగొనినవ్వుచు కడువేగమరలి, రమణ విదర్భపురంబునకరిగి, దమయంతి

విప్రులుమరలి విదర్భాపురంబున కేతెంచుట.

గనుగొనితగనిట్టులనిరి, వినవమ్మధరనెల్ల వెదకుచుమరలి, చనుదెంచిఋతుప
ర్ణుసభగాంచియపుడు, దొరసినీనాథునిదూరనచ్చటను, కరకునల్లనిరూపు
మనమైనవాడు, కడుభయంకరమైనకన్నులవాడు, తడయకగొప్పదంతంబుల
వాడు, సరసతముదురుమీసంబులవాడు, చిరుతవస్త్రములచేత చెలువైనవా
డు, వెడుదయాశిరమున వెలుగొందువాడు, బడలుచుమొత్తనిపలుకులవాడు
మముజూచిజూచియామానవేశ్వరుని, క్రమమెరుంగకధరాకాంతులసభల, నీ
రీతిదూరంగనిదియుక్తముగునె. యారాజవదనఘోరాటవిలోన, నడలుచుండ
గనాతడదిచూడలేక, విడిచిపోయినమీరువెతిరిసేయుదురె, పతివల్ల నేరమి
ప్రాప్తించినపుడు. సతితనయాత్మలో సైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులింతికి
గలుగు, మహిమీదనని మహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురేరాజులయొద్ద, ననిపల్కిమరిమాటలాడకనుం
డె, వినివచ్చెమది యెవ్విధమొకోయనిన, నతడేనలోర్వీశు డనియింతి యెరి
గి, హితబుద్ధితనతండ్రికిట్లనిపలికె, నతడేప్రాణేశుడందు కెంతయున, మతిలోన
నాకనుమానంబులేదు, రమణితో నాతసరప్పించనొక్క, క్రమమేమెరుంగించె

దమయంతితండ్రి తాతవకురెండవస్వయంవరమని నలునికి జెప్పుపనుట.

దగేలిసేయకుఁగ్కి, సరసరూపంబునవిభుఁడిందురాఁడు, సరసతనలునిభూచంద్రకీ
తియును, యరసియెక్కడగానకాత్మజకిపుడు. వరుసరెండవస్వయంవరమని
నీవు, ధారుణిలోనయోధ్యాపురీశునకు, నారూఢిగాజెప్పనతనితోఁగూడ, చ
నుదెంచునాథుఁడేచందముననయిన, నపుడుయిదికార్యమువుననిమెచ్చి, వరుస
తోఁతనమంత్రివరులకుజెప్పియరుదుగావారలయనుమతివడసి, వసుదేవురప్పిం
చివసుధీశుడనియె, విడువకయోధ్యకువేంచేసిమీరు, పలుదెరంగులగాంచిప
రికించిచూచి, నలమహీపాలునినయముగావెదుక, బుత్తెంచియెక్కడఫొడగా
నలేక, తత్తనూభవయైనదమయంతికిపుడు, వరుసరెండవస్వయంవరమని
భీమ, నరపతిచాటించినాడనిచెప్పి, చనుదెంచికదలుఁడీక్షణమునననిన, వినిబ్రా
హ్మణోత్తముల్వేవేగబోయి, పరగంగ నాఋతుపర్ణునిగాంచి, నరగనిట్లని
రిరాజజగధీశవినుము, నలమహీశ్వరునినానాదేశములను, తెలియంగవెద

దమయంతి రెండవ స్వయంవరము.

కి యేదెసగానలేక, గురువులయనుమతిగూమినందనకు, వరుసరెండవస్వ
యంవరముగావించె, భూమీశమాభీమభూపాలకుండు, ధీమంతులగుసర్వదే
శాధిపతుల, సారదిబిల్వంగభూసురలనుజంపె, మెరసియీకార్యంబుమీకెరు
గింప, వచ్చితిమీస్వయంవరమునకిప్పు, డచ్చుగావేంచేయుడనిచెప్పువారు, త
రలివేవేగవిదర్భపురం, పరతెంచిరంతనాబ్రాహ్మలమాట, వినివేగఋతుపర్ణ
విభుబాహుకుని, గనిప్రీతిజూచి ఈకార్యమంతయును, తెలియంగవింటివె
తెరగొప్పనిదియు, తెలియంగవలయునాదెసకేగిమనము, యరదంబునకుపూం
చియశ్వరత్నముల, తెరగొప్పనవరించితెమ్ముపొమ్మనినసరగబాహుకుడశ్వ
శాలకునరిగి, సరిలేనిమేటియశ్వంబులనరయు. నరిమురిపొష్ణేయ డయ్యెడ
నుండి, యురుతరయుక్తిబాహునకునిట్లనియె. నిదియేమిబాహుకయీవుము
న్నశ్వ. హృదయమెరింగినీవేలనేపర్ణరుప, ననవుడుబాహుకుండతనికిట్లనియె
వినవెగాయొకవింతవిశ్వంబులోన, నలరాజుపైభీమవరనాయకుండు, కలవి
లేనివికొన్నికారులువలికి, విపినభూములవుత్రివిడువంగదగునె, కుపితాత్మ
డనితిట్టికోపించివాని, నిలలోనవెదకంగనేలనటంచు, తలచియాత్మజయైనద
మయంతికిపుడు, వరుసరెండవస్వయంవరముగావించె, బారిపోరిరాజులుబోవు
చున్నారు, మనరాజుబోవంగమదివౌనదలచి, ఘనరథంబున తురంగంబుల

బాహుకుండను నామంబు వహించియుండెడు నలునితో వార్ష్ణేయుడు తాను నలమహారాజుబంటనని చెప్పుట.

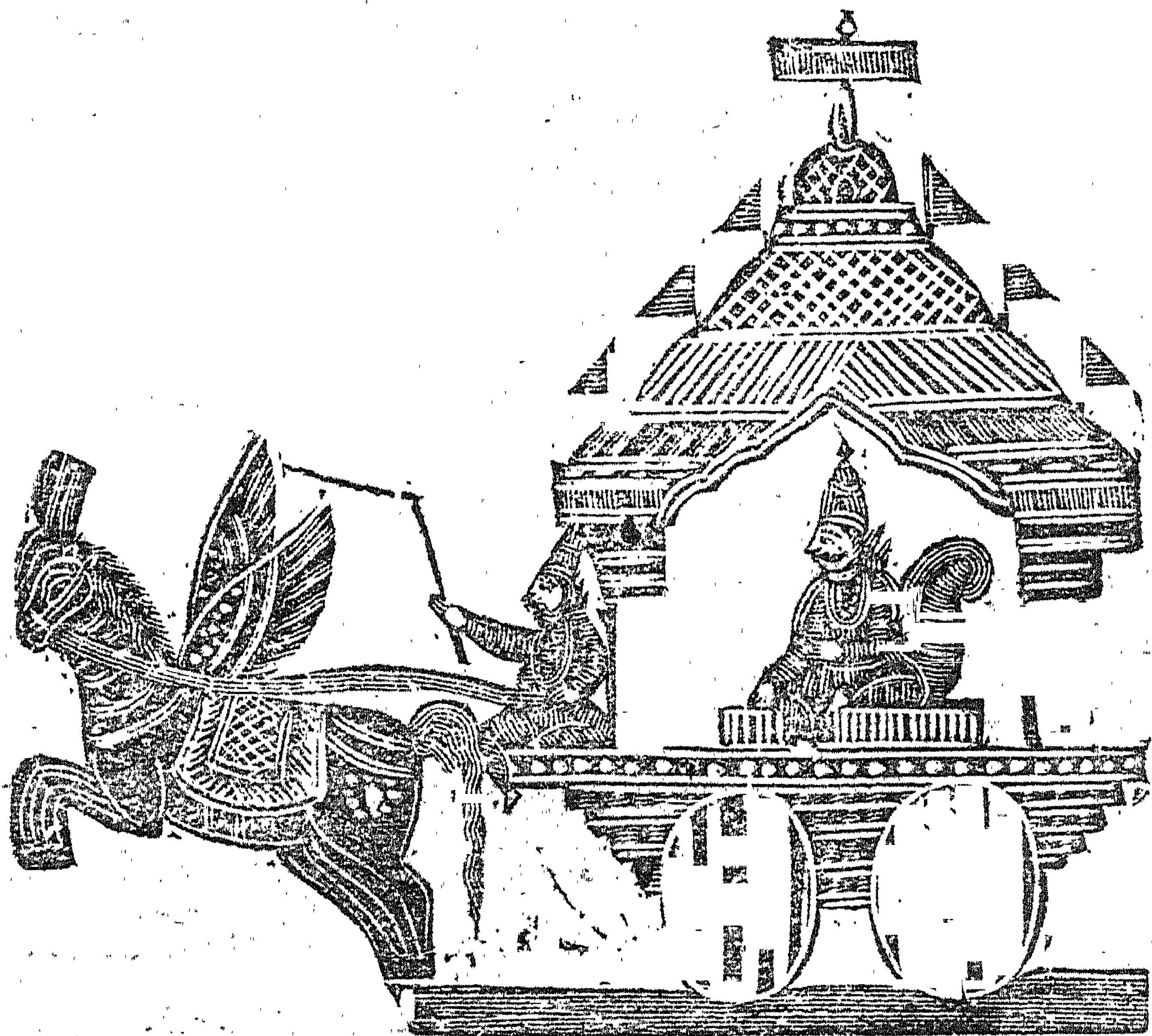
నేర్పరచి- సవరింపుచున్న నునవరింతుననిన- వివశుడై యాతడు వెడదకన్నీరు
దొరుగ నా బాహుకునితో నిట్టులనియె- నరలోకనుతుడైన నలమహీశ్వరున-
కకట యావిట్టి మహాపవాదంబు- తక్కక వచ్చెనిద్ధరణిలో నిందు- కేమిసేయగవ
చ్చునెవ్వరికైన- నామహీనృపతి యెందరికైనో కాక- నతని నమ్మినవారికక్క
టాయిట్టి- వెతల నొందగ జేసె విధి మాయ కాదు- వినుము చెప్పెదనాదువృత్తా
న్తమెల్ల- నెనయంగ నలుడునన్నేలిన స్వామి- క్షితితలాధిపులెల్ల సేవింపతనరు
నతనికి సారథినై యున్నవాడ- నతడు జూదంబాడునట్టి కాలమున- నతని బిడ్డలను
భీమావనీశ్వరుని- కడ నిల్పి భూపతిగానంగలేక- కడు దుఃఖపడుచు నేనిక్కడను
న్నవాడ- ననవుండు యామాట కాత్మలో వగచి- వెనుకొని కలియిట్లు వేధింప
నతడు- భంగము జేసెడి మాట లేమిటికి- ననుచు వార్ష్ణేయుని నప్పుడూరార్చి
యనిల వేగముగల్గినట్టి గుఱ్ఱముల- కొనివచ్చి యాదిత్యకోటి తేజంబు- గలయ
రదంబున గ్రక్కున గట్టి- పొలుపుమీరిన చొక్కాములు సవరించి- సకలాయుధం
బులు సరసతనిల్పి- యకలంక మహిమ నిట్లాయత్తపరచి- ధరణీశునకు తెల్ప త
ద్దయు మెచ్చి- యరుదెంచి యప్పుడా యరదంబు జూచి- చతురంగ బలములు సం
ఖ్యలు గొలువ- దనివేడ్క రథమెక్కె యా బాహుకుండు- రథంబు నడిపింపనరు

బాహుకుండు రథంబునకు బడుగుగుఱ్ఱంబులంగట్టి తోలుట.

గుచునడుమ- రథమెక్కె నంతయు నటపోక నిలిచె- నది చూచి బాహుకు నదలిం
చి నృపతి- యిది యేమి బాహుక యీయశ్వహృదయ- మడరంగ నెరుగుదునని
చెప్పి యిట్టి- బడుగుగుఱ్ఱముల నేర్పరిచి కట్టితివి- నడుచునే శతయోజనంబుల దే
శ- మెడము భీమునిపురికి పురంబునకు- ననవుడు భూనాథ యశ్వరత్నంబు- లని
ల వేగంబున నరిగెడు చూడు- మినుడస్తశిఖగిరి నేగకమున్నె- మనము నవిదర్భ
కుమరి పోదమనుచు- తరిమి నారథము భూతలమెల్ల వడక- నరిగె ఘోరాటవి
నయదూరన్ప- నీభంగి నారథం బేగెడిచోట- నాభూమిపాలకుడు సాత్రోవసి

ఋతుపర్ణుని యుత్తరీయంబు నేలంబడుట.

ధి- కములమీద బడుట యునిట్లనె విభుడు- నిలువు బాహుక తేరు నిమిషమాత్రం
బు- నవనిపై యుత్తరీయము జారి పడియె- తివిరి నీవది యెత్తి తెచ్చి యిమ్మనిన- నవ్వి
బాహుకుడు భూనాథుని జూచి- ఎవ్విధి చేలమే నెల్ల త్తియిత్తు- నని వేగమున నె

కయోజనదూర। మరిగితిము త్తరీయముచిక్కబెట్టు। లనిపల్కుచునురథమని
లవేగమున। తనుదానమెచ్చుచుతరుముచునుండె। నరసిభూపతి వాని నాత్మలో
మెచ్చి। యడిరిబాహుక ఇదియనుచునిట్లనియె। విశ్వంబులోపల వెలుగొందు
చుట్టి। అశ్వలక్షణములకధిపతినీవు। నిక్కంబు నామాటనీవంటివాని। నెక్కడ
కనివినియెరుగమెన్నడును। కరమర్థితో తురగంబులరథము। నెరిగియీమ
ర్మంబు నెరుగలేనైతి। నరుడైననాకునీయశ్వలక్షణము। నెరిగింతునీకొకచె
రుగింతుచూడు। మల్లదేముందరనతిరమ్యమైన। పల్లవంబులచేత ప్రబలిన
యొక్క। తాడిమూనున్నదిదానిలో రెండు। కూడియున్నవి పెద్దకొమ్మలందొ
క్క। కొమ్మకునూరేసికొమ్మలుగలవు। కొమ్మకునూరేశిగుత్తులు రెండు। వె
లుగుచున్నవివాని వేళ్ళయిదునూరు। లలరుచున్నవి వానియమలపత్రములు।
వెలువుగలదైన వెలుగుచున్నవియు। ఫలములుకొమ్మకుపది వేలుగలుగు। నది
జూచినమ్మనేనవనీరుహాముల। హృదయంబెరుంగుదునీవిద్యనీకు। వినువింతు
నాకునీవిద్యయొసంగు। మనవుండు వెరగందియాబాహుకుండు। నరదంబుడిగ్గి
చయ్యనతాడిమ్రాకు। నరయంగనలవిభుండచటికేజనియె। దనయరథంబు బుం
తువఋడటదోలుకొనుచు। నరుగుచునుండెనలావనీనాథు। డాతాటిచెం

తకునతి వేగమరిగి। భూతలాధీశుడప్పుడు చెప్పినట్టు। లుండంగనంతయునొనరం
గజూచి। నిండు వేడుకలతోడనిలుచున్ననంత। ధరణీతలేశునియలనాటిపాము।
గరచినవిషమెల్లగలయంగ బర్వె। కడగియంతంతకుకమలింపనలుని। యొడలు
లోపలనుండనోరువలేక। బొళుకుబొళుకునరక్తమును గ్రక్కుకొనుచు। నలరా

నలరాజునకు శనైశ్చరుండు ప్రత్యక్షంబగుట.

జుముందరనయముగాపిలిచె। కరములుముకుళించికనియిట్లులనియె । నరనా
థచంద్రయోనలమానవేంద్ర। యలనాడునన్నుగాదనిదమయంతి । వలనొ
ప్పవరియింపవచ్చునాయనుచు। నెఱుగంగకలిబట్టియింతకాలంబు। కరికరిజేసితి
గర్వంబుతోడ। నీసత్యసంపదనెమ్మితో నాకు। దానవుండప్పుడెవర్ణించిచెప్పె
నవనీతలేశ నేనదియునువినక । కువలయాక్షినినిన్ను ఘోరాటవులకు । నెడ
బాసిచోరరానియిడుములబరపి। కడుతప్పు జేసితికరుణింపునన్ను। తరుణిపతివ్ర
తాధర్మమింతైన । నెఱుగకమీముబట్టియింత జేసితిని । ధరణీతలేశయీతప్ప
లుమరచి। కరుణింపవేనన్ను కమలాప్తకులజ। సరసతనీసత్యసంపదకపుడు। వె
రచినన్న భయంబు వేడుచున్నాడ । నలనీవుబుత్తుపర్ణునరనాథుచెంత । కల
గుచుగాలంబుగడుపుచుండ। మఱిగియాదమయంతియీడువచ్చుటకు। వరు
సరెండోస్వయంవరమని తెలిపి । నదియుతప్పనుచునీయాత్మలోనిడకు । మది
తాల్మిగైకొనిమహితసంపదలు। వరుసతోనెప్పటివలెవచ్చునిన్ను। గరచినపా
ముచేగైకొన్నకోక । ధరియించినప్పుడేతనరుసీరూపు। వరమిత్తునడుగుము
వసుధీశయనిన। పుడమిఱేడప్పుడుభువిసాగిమ్రొక్కి । కడుభక్తిమీరనాకలి
కిట్లులనియె । కలిదేవసకలలోకములనీవంటి । బలవంతమైనదైవము లేదుదె
లియు। నదిగానలోకత్రయముననాపేరు। విదితంబుగావించివిఖ్యాతిమించి। చిరకీ
ర్తినొందంగజేసిననరసి। కరుణతోనీయుపకారంబునకును। గడిగియేప్రత్యు

నలునికి శనైశ్చరుండు వరంబిచ్చుట.

పకారంబు జేతు। తడయకనిదియేనుతలపులోపలను । మరువకదలతుసమ్మద
ముననొక్క। వరమిమ్ముబుదినీకువరుసజెప్పెదను। వినుడిధారుణిలోనలోర్వి
భుండనుచు । ననుదలంచినయట్టి నరులజేరకుమి । సంతతమెపుడునాచరిత
మువ్వారు । వరుసజెప్పుదురట్టివారి జేరకుమి । వరభక్తిచేనను వారి జేరకుమి
పరమార్థమునవ్రాసినజేరకుమి। మసలకెప్పటితాడిమానుననీవు। వరియిం
పుచుండుమీవరముదక్కగను। వరుసతోనింకొక్కవరమెల్లనీవు। కరుణా

త్వసీపాదకమలంబులానయనపుడుభూనాథయాలాగ సేతు। ననిత్రాడిప్రమా
నుపనాకలినిలిచె । మనుజేశ యాత్రాడి మానులనెప్పుడు । డానతంగ
నాకలి యునిడుటజేసి । ధరణీసురుల్ జూచి తొలగిపోవుదురు । నరనాథు
డైనయావలునిమేనల్ల। చులకనై యుండుటకు చోద్యంబునొంది। కలికి మొ
క్కయనుజ్ఞ గైకొనిమరలి। యారుతుపర్ణునియరదంబు నెక్కి। యారసివచ్చిన
యాత్రాడిమాను । చందంబు జెప్పియాజననాథుచేత । నందంతమహృద
యంబు నెరింగి। యరుదారతనయశ్వహృదయంబునతని। కెరిగించినరథ

నలుడు విదర్భపురంబు జేరుట.

మాయతముగానడిపిపరువడినావిదర్భపురంబు చెంత కేగంగ। నంతనారథధ్వ
నినివమయంతి వినుచు మోదంబున జెంది। క్రమమునవ మోముఖచితమైనట్టి ఘన
మైనసౌధంబు గ్రక్కున నెక్కి। యనుపమగతివచ్చునరధంబుజూచి । యిట్టివే
గంబునయీ తేరునడప। గట్టిగానలమహీకాంతుడుగాక। నితరులచేతగా నేనే
ర్పులనుచు। మతిలోనదలచి ప్రేమంబులనున్న । మునులానతిచ్చినమూడుసం
వత్సరము। అనుపమగతి నేటికినిపూర్ణ మయ్యె । తలితండ్రికడకుచయ్యన నేగు
దెంచి । పనిబూనియాబుతుపర్ణుని తేరు । గడపగానూతుడై గాడ్పు వేగము
న।వడిగనిల్లుజుపచ్చుచున్నాడు।భోరున నెదురునాబోయినీవపుడు। వార
కడోడ్కొనివచ్చివారలకు।విడిదిజూపుమటన్న విని భీమనృపతి।నడయక ననవు

దమయంత్యగణంబుతోఁడ, నెదురేగివారల నెలమిదోడ్కొనుచు, విదితమైయొప్పి నవిడిసిబూపుటయు, ఋతుపర్ణుఁడప్పుడారూఢమోదమున, వితతసంపదనొప్పారిడిదినిడిగ్గి, భీముఁడంతటవచ్చి ప్రియుతనూజాత్మ, కామాటలెరిఁగింపనతివమోదించి, తనచెలికత్తెనత్తప్పక జూచి, చనిమీరురుతుపర్ణు సారథిగాంచి,

దమయంతినలునియొద్దకు తనచెలికత్తెను బంపుట.

నళినాక్షులార నానాయకుండతఁడ, నలుఁడుదుర్వేషంబునయమును దాల్చి, చనుదెంచెనిటకునెచ్చటనున్నవాడొ, చనిబూనియతనితప్పక మీరు వెదకి, కనిమాటలాడిరేగ మెరఁడఱుంచు, బనిచినజలజాక్షులాఋతుపర్ణు, విడిదిజనఁగి యావెదరూపధరుని, హాడగాన లేకనప్పుడె యింటివారి. గనుగొనియీరథరాక్రాంతునియారథ. మనురక్తిపంపెడియతనిరూపంబు, చూడవచ్చితిమి యాశూరుడెచ్చోట, నెక్కడనున్నాఁడొ కనుపింపుడనిన, వాడదేవంటలువండుచున్నాఁడు, చూడుఁ బోఁడనిన యాసుదతులువోయి, వెడరూపధరుఁగాంచిపలుక

దమయంతిచెలికత్తెలు నలునితోసంభాషించుట.

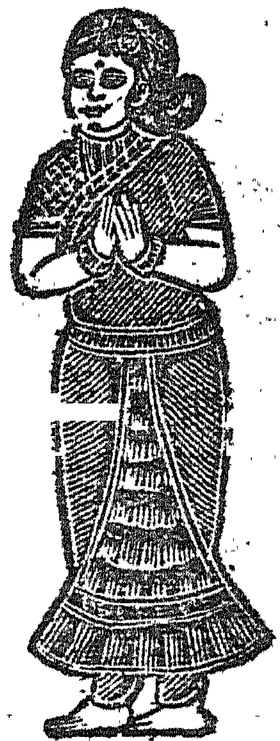
పలసన్వి, తఁడయొకవారలాతనికిట్టులనిరి, ఈయెడకేతెంచియెన్ని సంవత్సరములాయెనీనామమేమందురుమున్ను, నలుఁడవుగావెయీ నరనాథునొద్ద, నలముహీనాధుఁడున్నాఁడంచు జెప్ప, వినిభీమభూపాలవిభుడుపుత్రికకు, పెనుపొందరెండవపెండ్లిగావింతు, ననుచుసూరకనయోధ్యాపురీశునకు, వినుపించె నలమహీవిభుడువచ్చుటకు, నింతియేకానియేనృపునకునైన, నింతయువినపింపడే హ్వాయువరము నిట్టివేషముదాల్చియీరాజుకొల్వ, నెట్టనగొలువగా నీకేల నయ్యా, యిటువంటిరూపునీకేలాగుగలిగె, తటుకుననిన్నునా దమయంతి వేగ, తోడుకరమ్మనిదోడ్తెంచమమ్ము, వేడుకనిప్పుడు వేంచేయరయ్యా విపినలో నీవు విడిచినమొదలు, విపులదుఃఖంబున వేగుచున్నదియు చెలువెల్లదక్కనశికపులిదరును, కలగుచున్నాఁడుశోకంబుననిపుడు, దమయంతిపడు ఘోరతాపముతయును, క్రమముతో జెప్పెదకరుణలోవినుము, కుదువకకట్టక ఘోరదుఃఖములు, బడుదునేనిపేల పాదపద్మములు, తలపుచుతనలోనతల్లడింపుచును, యెలమిసీరాకకు నెదురుచూచుచును, నన్నదిమీమనోకనాడైన, నన్నంబురుసీమిదవారగింపండు, కొలువుననుండక గుందుచున్నాఁడు, తలపులలోపలనీవుదమయంతినింతి, దలచకబిడ్డలదలచకబట్టి, జలువయినవిరసరూపముననున్నావు, రయమునమదినీవురాయిజేసికొని, దయలేకనిట్లుండదగునయ్య నీ

ను, వడతికి రెండవపరిణయంబనుచు, నడరభీముడు జెప్పెననితలంచకుమి, నీవు రావలెనంచు నెలమిని రాజు, యావిధ జెప్పించెనింతయకాని, కుతలేశ నీమీఁద కోపంబు కాదు, హితవొందమా వెంటనిపుడు రమ్మనిన, వినిధరాకాంతుడు వెలదులకపుడు, గనినవ్వి తెలియనిగనినిట్లుబలికె. పోపొందుమరి యేటిబుద్ధులు మీకు, ప్రాపించెననుజూచిభ్రమనొందినారో, నలుడునలుండనినయనుగా నన్ను, పలికెదవిట్టిరూపంబుననలుడు, యుండు నేయిట్లాడయుచితంబుగాదు పొందింక నిందుండపోలదుమీకు, నలుడేడ నేనేడనాతినన్నేల, పిలువనంపెను నాదు పేరు బాహుకుడు, నాయెడ వెరతు నే వంటలవాడ, నైయుందు ఋతుపర్ణునకుగుటుమీరు, నలుడు నేడనుచుమీరలినాతిదొరల నెలమితో పిలిపించె నిక నేటినలుడు, వానిదలంపగావలదింకనిపుడు, నానవేకత జేల నగరికివచ్చు విపినంబులోపల విడిచినవిభుని, నిపుడేలదలచు నీయిందీవరాక్షి, యారాజపత్నినంబెల్లమీయింతి, యురసిరమ్మన్న నటపోకమీరు, వలనొప్పనిట కేలవచ్చితినిపుడు, బలవంతుడగు ఋతుపర్ణుడు వరించి, సంతోషమునను మీచందనగంధి, యెంతయుమదినిసుఖించునుగాక, నీరీతినగడు సేయుంపంగదగునె, యో రాజముఖులార యూరకనేని, బలికితినీతప్పు పట్టకుడింక. నలుడు నేగాన మీనాతిదగ్గరకి, నరుగుడు మీరన్న నతివనిట్లనిరి, మరుగుగానిటువంటిమాటలుపల్క తలతు రాయిటువంటితప్పులుగలవు, సోలవకబిడ్డల చూడంగవలదె, నలుడు గాదంచుమానకమీరలిట్లు, బలుకంగదగునయ్య పార్థివనాథ, ఋతుపర్ణకడమారురూపంబుతోడ, నతివేడ్క సారథివయినీవుకొల్చి, యున్నావటంచు మాయువిదలోముకులు, పన్నుగాముమ్న నేర్పడజెప్పిరంతు, తొయ్యాలితన తండ్రితో జెప్పనతడ, చయ్యనమీరలిచ్చటి వచ్చుటను, దమయంతివలదన్న దానదివినక, ప్రముదితమతిని నెపముగల్పించి, యీరుతుపర్ణుని నిటకురప్పించె, ధారుణీశ్వర నీకుతప్పయ్యెనదియు, నిరవొందదమయంతిహృదయంబు నీవు. నెరిగియునిటువంటినెడమాటలాడ, వలదంచు చెప్పి యువ్వనితలందరును, కలకంఠిదమయంతికడకేగుదెంచి, యతడు చెప్పినయట్టి యాచందమెల్ల, నతివేడ్కతో జెప్పనాదమయంతి, యతడెనలుండనియాత్మలో నెఱిగి, మతిలో ననంతోషమగ్నమైయొప్ప, దతివలబాచిమీరచ్చటకేగి, యతడు వండిన యట్టివన్నంబుకూర, లోకఇంతనగయికొనియొయ్యనరందు, అకలంకమతితోడనని చెప్పినంపె, వారలుచనుదెంచివంటలవాని, బోరునజూచియోపుణ్యా

త్మయిపుడు, వారకమరినీవుండినయట్టి, గూరకూడొక యింతగొనిరమ్మటం
చు, దమయంతిమమబంచెదయానేయుమింక, విమలాత్మనీమది వేసారగూ

నలుడు తానువంటలొనర్చిన పదార్థంబుల దమయంతియొద్దకు బంపుట.

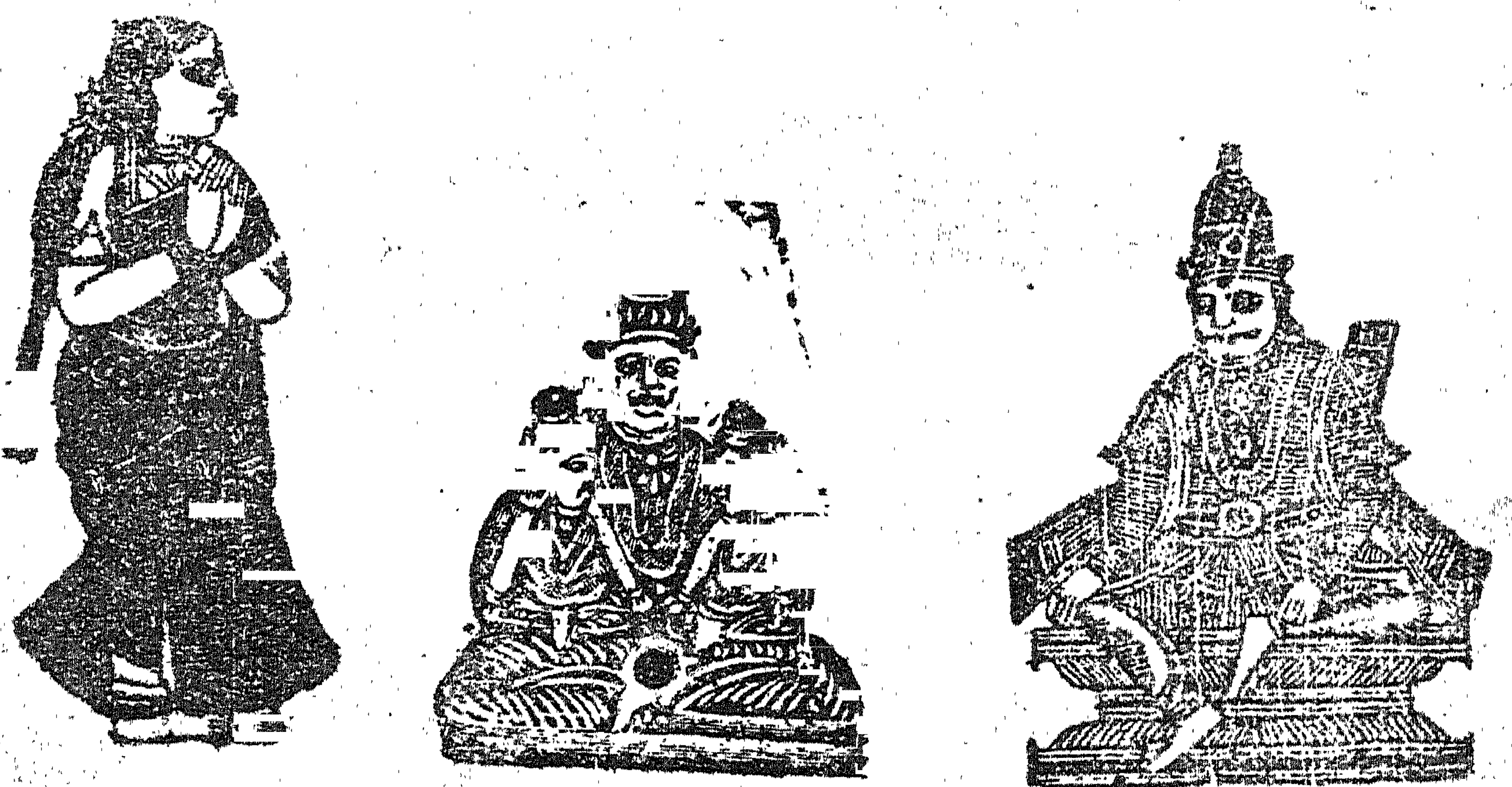

డ, దనరంగనలుడ కాదన్న నునిన్ను, విడువవీపు వేళనేవెరపునవైన, గట్టిగానిను
బట్టికడగిమాయింటి. కిట్టిగొనిపోయెద మిదికల్లగాదు, పడతులీగతినన్ను బ
ల్కరటంచు, పుడమినాయకచిత్తమునసుంచవలదు, పరగనీకునుమాకు బా
వవుగాన, సరసమాడినముందట ధీరనుడువు చిరునవ్వునవ్వి మచ్చిక పైడిగిన్నె
పరమాన్నమిడిమ్రుచిపసగలకూర, పెట్టివారలనెల్ల బెదరించితరుమ, నెట్టనజ
ను దెంచినీరజాసనులు, పరమాన్నశాకముల్ భయముకొనంగనిరువురబిడ్డల
నీకింతయొసగి, పారిపారితానంతభుజియించిమెచ్చి, తరుణులకొకయింతగబం
చిపెట్టి, పరగనీగతిరుచిపాకంబు సేయ, తరుణులకయినను తరముగాదిట్లు, లె
క్కడనేచెన్నొయిటువంటివంట, లక్కజంబుగనుండెననితలేసు, డక్కటా
యటులసేయంగదాకలిగి, తక్కకమేమేమితప్పుచేసితిమొ, యనిపల్కియిం
తులసపుడువీక్షించి, పెనుపొందనికమీరుబిడ్డలనతని, కడకుతోడుకపొండు
గ్రిక్కననని, పడతులాసతితనూభవనుతతనూజు, నిరువురనాలేనినెడకు

గానిపోవ, పరువడిబిడ్డలభావించిచూచి, జననాథుడాత్మలోఁ జాలచింతింప, రొనయుంగబిడ్డలనెత్తిలాలించి, యక్కునగదియించి యాలాజలల్ సనిమిరి, చె

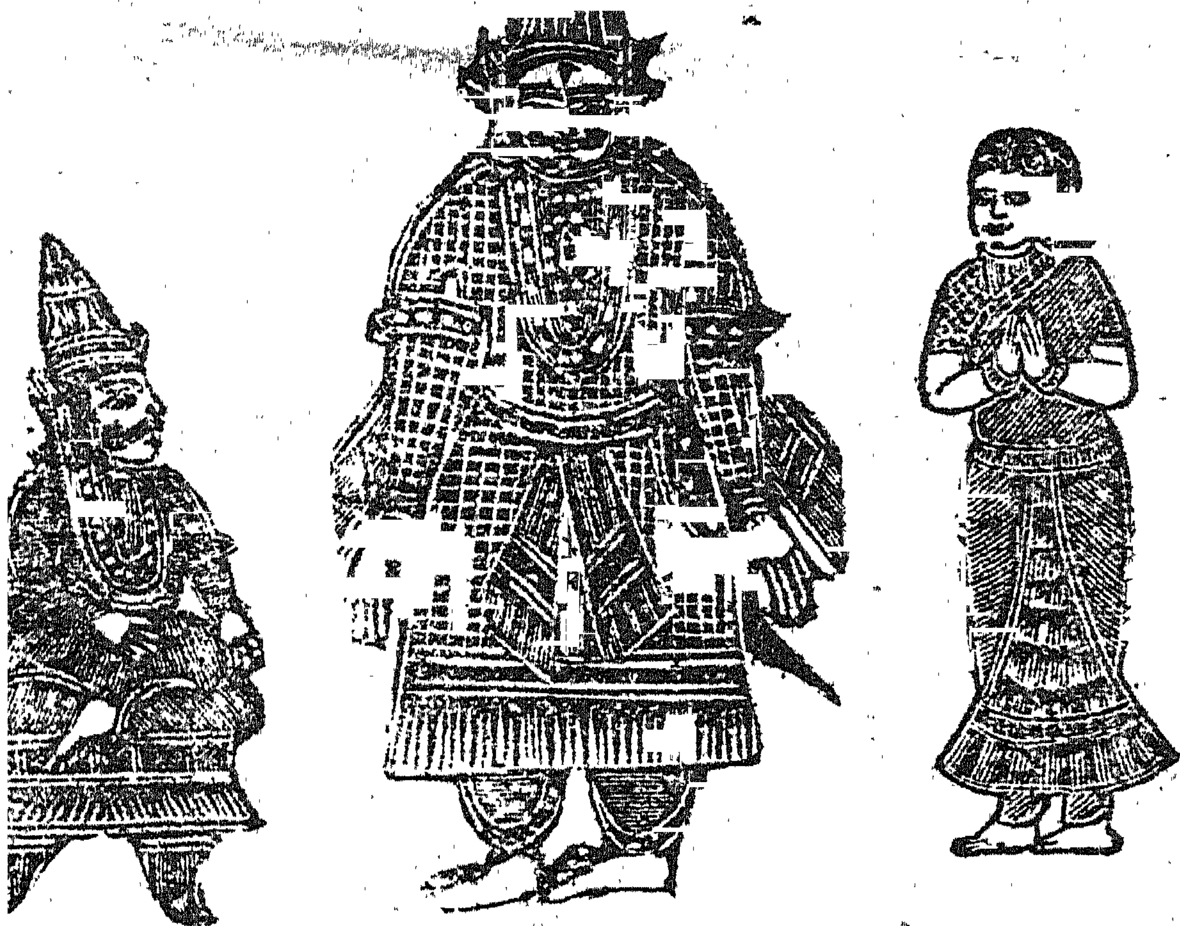

నలుడు తనబిడ్డల ముద్దులాడుట.

క్కిలినొక్కి మచ్చిక ముద్దుబెట్టి- తొడలపైని డుకొని దుఃఖింపుచుండ- పడుతులి
ట్లనిరి యోపావనచరిత- యేమిటికేడ్చెద వింతలలోన- వేమారు నలమహీవిభు
డను నేను। గాదంచు బిడ్డలగను గొంటి నేను। యిప్పుడాదరంబున నెత్తియులదం
దమదిని। శోకింపుచున్నావు సుముఖి నమేము। ప్రాకటంబుగ మిమ్ము బ్రార్థించి
తెలియ। నడిగిన నలుడ వేనని చెప్ప రాదే। తడయక యింతలో దాని చేతనిన్ను। న
లుడని యెరుగమే నరనాథచంద్ర। జిలువైన విరసరూపము దాల్చియుండి। నన
వుడు వారితో నాతడిట్లనియె। వనజాక్షులార యావదువు సనాకు। పెనుపొంద
లిద్దరు బిడ్డలు గలరు। మనుకొని యిటు వచ్చి మూడు సంవత్సరము। లాయెనా బి
డ్డలు నతివను జూచి। పోయి వచ్చెదనన్న పోకూడదిప్పు। డెలయు నీబిడ్డల నిద్దర
దెలియ। గనుగొన్న యంతదుఃఖము వచ్చె నాకు। నీముద్దుబిడ్డల నెత్తుక మీరు।
తామసించక పొందు తల్లి దగ్గిరికి। ననిన బిడ్డల గొంచు నాయిందుముఖులు। చనిచె
నిదమయింతి పంగడి నిల్పి। యతడు బిడ్డల జూచి యాత్మలో నవ్వ। డతిదుఃఖమొం
దిన యాలమట దెలున। విని తండ్రి నచటికి వేగరప్పించి। యెనయంగ దమయంతి
యిట్లని పలికె। నావిభు చందమంత యుతలోదరులు। భావించి యిప్పుడె పరతెం
చివారు। ప్రియమొప్ప నాతని బిలుపించుమనిన। రయమున నా భీమ రాజేంద్రు
డొక్క। ధరణీసురుని బిల్చి తగ గారవించి। పరువడి నారుతుపర్ణునికడకు। జని
నీవు నీరథసారథి జూడ। ననురక్తి బుట్టి భీమావనీశ్వరుడు వెలయుని కెంగించి వెడ
రూపుధరుని। నలరంగదోడి తెమ్మనెనని పలికి। యతనిం యనుజ్ఞ నాతని యిచ్చటి
కి। నతి వేగదోడి తెమ్మనినయా విప్రు। డరిగి యానరపతి కవ్విధంబెల్ల। వెరవొప్ప
తెలిపిన విని రుతుపర్ణు. డిది యేమి చింతయో యెరుగంగ రాదు। పదపడి రెండ
వపరిణయంబనుచు. బిలిపించెనన్న నిభీమభూపాలు। డెలమి భూపతులెవ్వరిం
దు రారైరి। యనివల్కి బాహుకుడున పుడరప్పించి। పెనుబొంద భీముండు పిలి
పించెనిన్ను। నరగున పోయి యిచ్చటి కార్యమెల్ల। నెరిగిరమ్మన భూసురేశుని
వెంట। జనియె భీముని జూడ సంతృప్తుడగుచు- పని బూని నిషధభూపాల
శేఖరుడు। నరగున నా భీమ జననాయకుండు. పరతెంచి యటనొక్క బంగారు
రుపీట. పెట్టించి యాతని బిగి కౌగలించి। పట్టికూర్చుండు నను ఖాట్ణవమోనిన
విని నవ్వి భీమభూపాలు జూచి నలుడు ఘనమైన దోరవులోకమునసి ప్రాడోకరా
జు గొల్చినయాడిగం బెను। అకలంకమైన సింహాసనం బెక్కి। వసునేశనిదయింత
వానికి గాక. పొసగునే నావంటి వ్యాహిచునకు। నింపుతో మీరు నన్నిప్పుడు

ల్పా।నంపినపని యెల్ల నానతీయవలయు।ననిపల్కుచుండగా నాదమయంతి।చ
దెంచియాతనిచందంబుజూచి। యరుదందికుదిహా యని యేడ్చుచుండ। భ
తలేశుఁడాదమయంతిఁజూచి। యిందీవరాక్షి నీ వేల యేడ్చెదవు।పొందుగా ని
భూపతినికు। భావింప రెండవపరిణయంబిపుడు। గావించి నింతలో కళవళప
చు।కలగంగ నేల భూకాంతులందరును। నలనొప్పనిచటికి వచ్చుచున్నారు।జ
లాక్షి నిమదిసరిపోవునతని।యలరంగమని పెండ్లియాడుదుగాక।నాడరణ్యం
బున నలుడు నిన్నొంటి।విడిచిననికునావిభునిపొన్దేల నని నిష్ఠురోక్తులనాడినమా
వినిభీముఁడాడనివీక్షించిపలికె। భూమీశ నే నెంత బుద్ధిహీనుఁడనె। యీమా
టనుదువనిన్ని టకురప్పింప।నలసె నేనిట్టి దుర్వ్యాతఁజల్కితిని।నలమహీనాయ
కననుదయఁజూడు। మని వేఁడుచుండునయ్యవనీశుఁడనియె. ననునలుండునిపల్కు
న్యాయమానీకు। నెరుగ వేనలుఁడీవిప్పుడు భ్రమసి। మఱిపల్కుచున్నా వేమానవ
నాధీశ।పోపొమ్ము పెద్దవై బుద్ధులు లేవె నీపుత్రియైన నీలాభ్రవేణి। నను పెండ్లి
యాడనేనలిరేఁగియున్న। యెనయనీ వేగతినిచ్చితివిట్లు। బలువైననికృతరూప
ముకలవాని।కలరంగ నాకును నాదమయంతి।ననిబల్కు దమయంతి।నప్పుడుజూ
చి। వనజాక్షి ననునీవు వరియించినావె। తనపతి నెరుగ తరణియుఁగలదె। ననున
లుండనిపల్కు నగరె లోకములు। కనకాంగి నలుఁడనే కాదని పల్కు। వినిదమయం
తియావిభుఁ జేరవచ్చి। యతఁడు గట్టిన యట్టి యాకోక జూచి।మతినతఁడే తనమగఁడ
నియెరిగి।పనువుచు నలమహీపాలుని పాద। వనరూపంబులమీఁద వ్రాలి యేడ్చు
చును। రూపకందర్ప యీరూపంబు నీకు। ప్రాప్తించె నే నేఁటి పాపమెట్టిదియొ
నీరూపవిభవంబు నీవిలాసంబు। నీరాజతేజంబు నీప్రతాపంబు। నీరాజ్యభోగం
బు నీమహాత్వంబు।నీరకసికత్వంబు నీరాజసంబు।నెక్కడఁబోయెనో యెక్కడఁ నరి
గె। నెక్కడ దాచితియినకులాధీశ। యనియనిశోకింప నలమహీవిభుఁడు।తనదే
విశోకమంతయుఁజూడలేక। నలుగత్తిహా యని యేడ్చె నేడ్చుటయు।తనకొనిద
మయంతిననియుతండ్రి। దమనుండు దాదులందరునొక్కరీతి। భ్రమసిన గతివి
లాపమునొందనలుఁడు। తనశోకమందఁ యాదమయంతిఁజూచి। వినుగతిమాయ
నివిశదమయ్యెనిన్ను। విపినభూమ్ములలోను విడిచి పోయినను। విపులాధిపతుల
కునిన రానిమాట। పలుకవచ్చునె యంతఘనివచ్చియున్న। నిలలోనుయీమా
టహీనంబుగాదె నాధుఁడు భూనాధనాధనా।చిత్తశుద్ధినీవెఱుఁగవె నేను నిమ్ము కా
దనుచు। పలికితి నేనని నాపంతంబు వినను యెలమి భూనభములు యింద్రావి

సురలు। యనఘాత్ములగుమునుల్ హరిహరబ్రహ్మ। లినచంద్రులెరుగంగనీవు
మెచ్చంగ। ననలంబుజొచ్చెదననుచునలుండు। వినియట్లుకావింపు వెలదియట
న్న। దమయంతియాతల్లితండ్రులజూచి। క్రమముననలంబుగావింపుడనిన।
విని భీమభూపతి వేవేగమంత్రి। జనులకాజ్ఞాపింపచయ్యనవారు। కనుగొనివా
రలక్కడవెయిందివగవానవలగుండమును నెయ్యమునగావింప। భగభగమండె
డు పావకశిఖలు। జగమెల్లగ వెలుగనాశ్చర్యమై యుండె। నప్పుడుదమయంతి
యాత్మేశుకడకు। తప్పకవచ్చియాదహనునిగాంచి। దనపతిపాదపద్మములకు
మ్రొక్కి। ఘనభక్తిమీరంగకరములుమొగిచి। జేరియగ్నికిప్రదక్షిణముగా
వచ్చి। వారలకిదిప్రమాణంబనిపలికి। యోపావకమహాత్మ యోదయాంబో
ధి। శ్రీపతిసాక్షిగాజీవితేశునకు। తప్పివాక్కునచిత్తమునకర్మమున। నొప్ప
నిపనినేనూహించితేని। ప్రాకటంబుగనన్ను బట్టిదహింపు। లేకున్న నన్ను పాలిం
ప వేయుంచు। చెలువయినకలహంసచెంగల్వకొలను। నలనొప్పచొచ్చినవడువున
జొచ్చె। జొచ్చినదివినున్నసురలందిచూచి। యచ్చుగామరియప్పుడలరులవా
న। లందందగురిసెఁ బనప్పుడాయగ్ని। చందమంతయుమానిచల్లనై యుండె।

నల దమయంతులు తమ రాజ్యంబు జెందుట.

వేగమోదించియారమావిభుడు। వేవేగ పులుగులవిభుని పైనెక్కి। కరముల శంఖచక్రంబులు దాల్చి। యురమున నిందిర నుంచి బంగారు। వన్నె దువ్వటిమీఱ గన్నె దుట।తిన్నగా కస్తూరితిలకంబు దీర్చి। మకరకుండలములు మహిమ దాల్చి। అకలంకమణిమయంబగు కిరీటంబు। సవరించి వన్నె భూషణములు దీర్చి। యవిరళదివ్యమాల్యములు ధరించి। ఇంద్రాది దేవతలెల్ల మోదముల బుధులై సైన్యములు పార్శ్వముల నే తేర। వనజాసనుండు కయివారంబు సేయ సూర్యచంద్రులతఱులై యిరుపార్శ్వములను। రయమగతిన దరిబరాబరుల్ సేయ। న రదముగా తుంబురు నారదాదులును। పంతగింపుచు మేటిపాటలు పాడ। వింత గావది వేలవెలదులు గొల్వ। సనకసనందనులు సన్నుతి సేయ। నసురకీర్తి తెరాధవళాతపత్రములు। పనిబూని వెంటదిక్పతులు గ్రహించ। చనుదేరకింకరజనులు సేవింప కాత్యాయనీలకు లగ్గ నీగతి వచ్చి నిషధ। ధారుణీపతికి ప్రత్యక్షమైనిలిచె।నిలిచి నగమగొని సమ్మానినలుడు। చెలగి చేతులు మోడ్చి శ్రీహరికి నిట్లు। జయపుండరీకాక్షజయరమానాథ।జలదైత్యకులశిక్షజయభక్తరక్ష। జయకరుణాపాంగజయమానిసంగ।జయసురవినుతాంగజయపాపభంగ। జయసకలాధారజయకీర్తిహార। జయనిత్యశృంగారజయమహోద్దార। మునులందు సురులందు మనుజ్యోతియందు। జనులందునీ రేడుజగములయందు। జగములయందు కాననములయందు। నిగమంబులందు పానీయములందు। కమలజునందు [illegible]గరములయందు [illegible]పలమిత్రునియందు కమలారియందు, సర్వశాస్త్రములందు సర్వాంబునందు, సర్వమయుండవై సంచరింపుదువు, గావున నీపాదకమలములాత్మకు సేవింపగా దయజేసితివిపుడు, కరుణాత్మ నాదు భాగ్యంబునమీరు, చిరలీలనన్నురక్షింపంగదలచి, వేడుకలలరంగ వేంచేసినారు, పోడిమినేమహాపుణ్యు[illegible] నైతి, కమలాక్ష నాభాగ్య గరిమయెట్టిదియో, విమలతపంబెల్ల వెలయ ఫలి[illegible]చెనని సన్నుతులు సేయుచునావిష్ణుమూర్తి। వినిసంతసించి యావిభుడ కిట్లని [illegible] నలరాజని నెమ్మనమున గానలేక, కలియంటి మిమ్ముంతకష్ట మొందించె, క[illegible] సేయుగర్వంబు చేత, నరనాథ ఘోరకానన భూమిలోన, పడతియు నీవును బడలితి కటకట, యడవులనైన గేహంబులనైన, నెటచరించెడివేళ నీ మీదిభక్తి, మఱవవు దమయంతి మహిమ చెనొప్ప, నట్టిగుణావతి నట్టిసుశీల, నట్టిపుణ్యాంగన సనక[illegible]టానివు, మించిచ్చు చోరుమనియట్లు బాపితివి, యీచంద్రముఖిమీన సెరగనియట్లు భూనాథము మనికు భుజగవల్లభుడు మానుగానిచ్చిన

మహితాంబరంబు, ధరియించినీరూపు రుణికిజూపు, కెరలినీపగతుని గెల్చి రాజ్యంబు,సంపదగైకొని జనులపాలింపు,మింపారనడుగునీకే వరంబియ్యన, నిచ్చటనలుండిచ్చటనుప్పొంగి,యచ్చుగా నెన్నుచు ననియె శ్రీపతికి, పరమాత్మ నీపాదపద్మంబు లేను,యురుభక్తి సేవింపుచుండునీ రాజ్య, సుఖమింతేచాలు సుదతితోకూడ,నఖిలేశనినుగొల్చియమల వెంట, నేతెంచునీపరంబిచ్చిరక్షించు,మాతండ్రిఇందునిలనోపనీయాన,యనవుండు మోదించియావాసుదేవు,డినకులాధిపునరునిట్లని పలికె, జననాథచంద్ర ఈజనలోకమెల్ల, ఘనతతోనిట కొంతకాలంబునేలు, మటుమీదనీవు స్వర్గాదిభోగములు, తటుకున బొందెదుతరుణితోగూడ,లక్షణాకారనీలావణ్యమిపుడు,వీక్షింపవలెనన్న వినినలుండవుడు, భుజగేంద్రుడిచ్చినవస్త్రంబుగట్టి, నిజరూపుధరియించెనెమ్మినలుండవుడు,దివినుండిఘోషించెదేవదుందుభులు, భువిమీదగురిసెనుపుష్పాలవాన, క్షీరసాగరపుత్రి శృంగారగాత్రి,సారంగనిభవేణి సైకతశ్రోణి, సకలజగన్మాత సద్గుణోపేత, సుకవాహనునితల్లిశుభకల్పవల్లి, యగునిందిరాదేవియాదమయంతి,నగుమోముతోడనున్ననగౌగిలించి,తిలకించినీదుపాతివ్రత్యమహిమ కలకంఠిసకలలోకంబులకును, నీవంటిగుణవతినిఖిలలోకముల, నేవిధికనివిని యెఱుగమెన్నడును, పెక్కుకాలంబులుప్రియుడవునీవు, మక్కువసకలసామ్రాజ్యవైభవముల, ననుభవింపుచునుండు నటమీదమీకు, ఘనలీలస్వర్గభోగములు ప్రాపించు, ననియూరడించినవాదమయంతి, మనమునహర్షించె మాధవుడంత, ధరణీశు నేసునిదమయంతినపుడు, కరుణతోదీవించుకమలతోగూడ, హారపద్మజాది మహాత్ములుగొల్వ, దరమూడి పరమపదంబునకరిగె నంతటనలుడు పూర్వకృతిబొంది,సంతసంబలరనచ్చటనున్నయట్టి,గురుగణోన్నతులగురువసిష్ఠు,వరభక్తివలనొనివచ్చి కేల్మోగిచి, వేవేలతెరగులవినుతులొనర్చి, నేటి పవలరివసిష్ఠుండిట్లనియె, జననాథనీసత్యసంపదకలిగి, ఘనతరంబగుటమా కాంతుడేతెంచి,ప్రత్యక్షమయ్యెనీభాగ్యమూలమున, సత్యమేధర్మంబుసత్యమేజయము,సత్యమే పెన్నిధిసత్యంబుబలిమి, సత్యంబులుగలిగినచాలు వెయ్యేండ్లు, నటుగాననీకీర్తియఖిలలోకముల, పటుతరంబుగనిండిప్రబలెనుమరియు, వసుధలోమావంటివారికినెల్ల, వసుమతీనాయకవన్నెదెచ్చితివి, ఇదియొక్కటేచాలునికమాటలేల, వెడలినవేడ్కతోపుష్కరాధిపుని, నవలీలగెల్చియాయువనియంతయును, ప్రవిమలగతితోడపాలింపుచు

నప్పుడుఋతుపర్ణుడరుదెంచినలుని, తప్పకకనుగొని ధరసాగిమ్రొక్కి-
లాధీశనిన్నెఱుగంగలేక, మునుకొని నీచేతమ్రొక్కులందితిని, నీమహి
మవర్ణింపనావంటి, సామాన్యులగువారుజాలరుధాత్రి, నీదివ్యమహి
వేసిరజోదరుని, పాదాబ్జములుచూచిప్రణుతింపగలిగె, దనరనేనెందునధ
ండనైతి, మనుజేశయాతప్పుమన్నించినన్ను, కరుణనీబంటుగాగాచికొమ్మ
నరనాథుడై నయానలచక్రవర్తి, వెరవొప్పఋతుపర్ణుబీక్షించిపలికె, ధ
కలిమాయదగిలినీయొద్ద, నిలిచినమూడేండ్లనెమ్మిసౌఖ్యములు, కలిగిన్చి
చితి కరుణతోనన్ను, నీవుపుణ్యుడవు నీవుధన్యుడవు, కావుననినుగొ
లిగెభాగ్యములు, వసుధీశ నీవందువచ్చుటజేసి, యసదృశకోటి సూ
ప్రభాపటల, కలితుడౌహరిబోడకలిగెసత్కీర్తి, వెలసెసామాన్యుండనే
టన్న, వినిఋతుపర్ణుండువిభునకుమ్రొక్కి, తనబలంబునుగొనితనపురి
గె, దమయంతినీకుమారునిదనయనూరార్చి, క్రమమునబాదలిసుఖంబుం
చుంత, నలమహీపాలుడున్నతభక్తిమాను, తెలిపిశరిపునివధింపగాదలచి
కలరురథంబులుఘనతురంగములు, దొరలుసామంతమంత్రులుభటుల్ గొలు
వ, నాదిత్యసంకాశమగురథంబెక్కి, మోదంబుతోవాద్యములుపెక్కుమ్రో
య, తనదేవినటనుంచితనవసిష్టు, ననురక్తిదీపింపనతనితోగూడ, రయము
ననిషధపురంబునకేగి, నయముమెప్పపుష్కరనాథుగాంచి, ధారుణీనాథుండు
తప్పకపలికె, నారూఢిమున్ను నేనాకలిదేవు, మాయచేనోడితిమహియెల్ల
నీకు, నాయతంబుగనిప్పుడిట్టిజూదంబు, నాడుమునీవన్ననాతడిట్లనియె, నా
డుంగతగదిప్పుడాకలిదేవు, వసుమతిలేకనలాఘపయనిన, వినినవ్వినలమహీ వి
భుడిట్టులనియె, తడయకనీవుజూదంబాడవేని, విడువుమురాజ్యంబువేగమెయు
వును, కాకున్ననాతోడకయ్యమొనర్చు, మాకలిఇటకి-కనరుదేరడనిన, నలు
నితోదాడరియంతటజూదమాడె, కలితోడులేమిభాగ్యమునేలనోడి, నగరంబు
నెడబాసినాతియుదాను, పొగలుచుపుష్కరభూపాలుడరిగె, నప్పుడుపౌష్ణే
యుడయ్యోడకప్పు, డొప్పగాజనుదెంచియొగిగొల్చియుండె, నావసిష్టమునీం
ద్రుడపుడుభూసురుల, రావించిభీమభూరమణునికడకు, జనిమీరలిక్కడిచంద
మంతయును, వినుపించిదమయంతివేవేగదెండు, చనుడంచుబంపిన జగతీసు
రేంద్రు, ననురక్తితోబోయియావిదర్భేశు, గనియదివినుపింపకడుసంతసించి
యునఘాత్మనీపుత్రినంపించుమనిన, వినిభీమభూపతి వేవేగతనదు, తనయుని

తోఁగూడ తగురథం బెక్కి, సిద్ధంబు రత్నాలగదిగల్ కలుగ. పెద్దపల్లకిలోన బిడ్డలతోడ. దమయంతినిదుకొని తనవారుగొల్వ! రమణతో నిషధపురంబున కరిగి. నలరాజచంద్రుని నగరికిపోయె. నలరుచునంతలో నావసిష్ఠుండు. శిర మొప్పపురము శృంగారింపబనిచి. యరయంగ నేబదియారు దేశముల. రాజులరప్పించి, రహిమీరదనదుల. యాజలనిధిజలంబది దెప్పించి, నలరాజు సింహాసనంబునిలిపి, యొలమిమంత్రులు పురోహితులునుగొలువ. మంగళతూర్యముల్ మద్దెళల్ మ్రోయ శృంగారవతులైన చెలులు సేవింప. నరుదైన రత్న సింహాసనంబునను. ధరణీశ్వరుని చెంత దమయంతి ననిచి. హోమాదికృత్యంబులొనరజేయించి! శ్రీమించగా నభిషేకంబు జేసి. శిర మొప్పపట్టంబు గట్టిన యంత, చిరలీల రాజ్యంబు జేయుచునుండె, నావిదర్భేశునకా నలరాజవారిని సాష్టాంగవందనము జేసి. మనమార దీవించి మన్ననవడసి. తనయునికూడి విదర్భేశుడరిగె. నలుడంత తనగురునాథుని పాద, జలజంబునకు మ్రొక్కి సన్నుతి జేయ కనుగొని సంతోషకలితుడై యతడు. ఘనకృపారసమొల్కగా నుదీవించి. వలనొప్ప తనతపోవనముల కరిగె, కలతుచునపుడు దేశాధినాయకుల. వినయంబుతో నలవిభునకు మ్రొక్కి. వినుతులు మరియు గావింప మోదిప బహురత్నభూషణాంబరము లొసంగి. మహానాథులెల్ల సంమదమున బొంది. పొందుగా తమతమపురవరంబులకు నందరుజనిరంత నారాజవిభుడు దమయంతి దాను మోదంబునమించి! సుమబాణకేళిసొంపుదీపింప నాచంద్రధరసురేంద్రాదులుబొగడ! భూజగమెల్ల నేర్పున నేలుచుండె! సనియిట్లు బృహదశ్వుడా ధర్మజునకు పొలుపొందమున్న డావిన్న మహాగణమునవరు సతో నలచక్రవర్తిచరిత్ర! సరసత గ్రంథవిస్తారంబుగాన! వినుతవాక్యంబుల వెలయంగ జెప్పి! ననువాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు! చిరకీర్తిమంత్రిడాశ్రిత హితోదయుడు కరుణాపయోనిధి కందాళదొడ్డ! యాచార్యునకు శిష్యుడైన ట్టివయ్యన్న! వాచారపూర్ణసత్యదయాపరుండు! పొలుపుమీరిన చక్రపురి దొడ్డఘనుడు! వలనొప్ప నతనికి వరకూర్మితనయు । నకలంకమానసుం డతిసత్యధనుడు । సకలకవిత్వవాచావిశారదుడు । దనరనాతనికి విద్యాప్రవీణుండు । తనలోకసుతుడు సజ్జనలోకహితుడు! తిరువేంగళాచార్యధీరాగ్రగణ్యుడరయ నేనాతనికి నాత్మసంభవుడ! కమలమానసుడ విద్యావిశారదుడ! రమణనేవరకవిరాఘవాహ్వయుడ! నరహరిఘటికాద్రినాథుని పేర! బరువడినేనాం

ధ్రిభాషతి వెలయ। నవనిలోకవిరాజాత్రై వట్టిసరస। కవులసత్కృపసాకుకేలు
గుట జేసి। యీలరారగనలాహ్వాయునిచరిత్రి। తలచిచెప్పితినియుత్తరభాగము
లచి। వలనొప్పజదివినవ్రాసినవినిన। జనులకాయూర్భాగ్య సంతతుల్ గలిగి।
ఘనులనందరిప్రఖ్యాతిగాంతు। నీచరిత్రవతీనరేందుచారిత్ర। మాచం
ద్రితారార్కమైయొప్పగాత॥

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము,

పంచమభాగము

సమాప్తము.
